

Hidin Hopapna

(Genesis)

Hay A'at Tuwen Liblu

Hituwen liblu ya ipa'innilana nadan inat Apu Dios an nunlumuh an namin an wadah ad lagud ya hitun luta. Ya nitudo' bohtu nan a'at di numbahulan di tagu. Ta gapu ituwen inatda ya impa'aan Apu Dios dida hi ad Eden ta nama'id mo nan maphod an pi'hayyupanda i Apu Dios. Mu ta'on on athidiy na'at ya pinhod Apu Dios an mibanggad nan maphod an pi'hayyupan di tagun hiya. Ta hiya nan inalinay honagona nan ma'alih Mangihwang hi tatagu ta hiya nan pinilinah Abraham ta hiyay alpuwan tuwen honagona an ma'alih Mangihwang hi tagu.

Hay Nitudo' Ituwen Liblu

1. Hay nunlumuwan Apu Dios hi an namin an nawada
(Hidin Hopapna 1:1–2:25)
2. Hay numbahulan di tagu (Hidin Hopapna 3:1-24)
3. Hanadan namangulun tatagu ya nadan tinanudda
(Hidin Hopapna 4:1–5:32)
4. Hay nangipapto' Apu Dios i da Noah ya hay nalbongan tun luta
(Hidin Hopapna 6:1–9:29)
5. Hanadan holag nadan imbabalen Noah ya hay nangipatnaandan mangiphod i han atagetagen bale (Hidin Hopapna 10:1–11:26)
6. Hay nangipapto' Apu Dios i da Abraham (Hidin Hopapna 11:27–25:11)
7. Hay tinanudan Ismael (Hidin Hopapna 25:12-18)
8. Hay nangipapto'an Apu Dios i Isaac ya nadan imbabalena an da Jacob i Esau (Hidin Hopapna 25:19–36:43)
9. Hanadan na'na'at hi nitaguwan Joseph (Hidin Hopapna 37:1–50:26)

Hay Nunlumuwan Apu Dios Hi An Namin An Wada

1 ¹Hidin hopapna ya limmun Apu Dios di ad abunyan ya tun luta ²mu ma'id ni' ha naputu' hi a'at tun luta. Te namaag ya on adallodallom an litng ta nunhiglan munhihillong. Ya nan Espiritun Apu Dios ya umanin'innabat hinan tu'yap di litng an umat hinan dibdib.

Hay Hopap Di Algo

³Ya alyon Apu Dios di, Mawaday patal. Ya nawada. ⁴Ya maphod di nanigona i diyen patal. Ot punhiwwayona mohpe nan patal hinan hilong ⁵ta waday mapatal ya mahdom hinan hin'algawan. Ta hidiyey hopap di algo an mihipun hinan mun'ahdom ta ingganah nan mun'ahdom bo i diyen nabiggat.

Hay Na'at Hinan Mi'adwah Algo

⁶Ya alyon bon Apu Dios di, Mawada ha pumbattanan nan liting ta munduwa. ⁷Ta wadah nan bugut an alpuwan di udan ya nan liting mo tualih tun luta. Ya hidiyey na'at. ⁸Ot ngadanana Apu Dios hidiyen numbaktu hi ad lagud. Ta hidiyey mi'adwah algo an nihipun hinan mun'ahdom ta ingganah nan mun'ahdom bo i diyen nabiggat.

Hay Na'at Hinan Mi'atluh Algo

⁹Ya alyon bon Apu Dios di, Ad uwani ya pohdo' an ma'amung nan liting hinan nunda'ul ta mabudhan nan luta.^a Ya na'at. ¹⁰Ot ngadanana nan mamaga hi luta ya nan na'amungan di liting hi baybay. Ya maphod di nanigon Apu Dios i diyen a'atna.

¹¹Ya alyon bon Apu Dios di, Humango ayuh tun lutay nat'onat'on an holo' ya mitanom an makan ya kayiw ya bungbunga"an an waday buwada ta mabalin an minaynayun an waday humangoh tun luta.

Ya hidiyey na'at. ¹²Ta himmangoday nat'onat'on an nitanom an waday buwada ya nat'onat'on bon bungbunga"an ta mabalin an minaynayun an waday humangoh tun luta. Ya maphod di nanigon Apu Dios i dadiyen himmangoh tun luta. ¹³Ta hidiyey mi'atluh algo an nihipun hinan mun'ahdom ta ingganah nan mun'ahdom bo i diyen nabiggat.

Hay Na'at Hinan Mi'apat Di Algo

¹⁴Ya alyon bon Apu Dios di, Mawadaday dilag hi ad lagud ta mapto' an waday hilong ya ahi nan mapatal ya ta panginnilaan bo hi bilang di algo ya bulan hinan hintawon. Ya panginnilaan boh nan ma'ma'at an umat hi ahiliya' ya nan algo an pundayawan ¹⁵ya ta buminang hi ad lagud ta madilagan tun luta. Ya hidiyey na'at.

¹⁶Ta winadan Apu Dios nan duwan o'ongal an dilag an nan algo an manilag hitun lutah nan mapatal ya nan bulan an manilag hitun luta hinan mahdom. Ya winadana bo nadan bittuwon. ¹⁷Ot iphodnan ipanuh dadiye hi ad lagud ta dilaganda tun luta ¹⁸ta nat'on nan manilag hinan mapatal ya nat'on boh nan mahdom. Ta nihiwwe nan hilong hinan mapatal. Ya tinigon

^a 1:9 2 Peter 3:5

Apu Dios dadiye ya maphod. ¹⁹Ta hidiyey mi'apat hi algo an nihipun hinan mun'ahdom ta ingganah nan mun'ahdom bo i diyen nabiggat.

Hay Na'at Hinan Mi'alimah Algo

²⁰Alyon bon Apu Dios di, Mawadaday dakkodakkol ya nat'onat'on an munhituh nan nalitingan. Ya hay dakkodakkol bon nun'apaya'an ta ahitatayyapanday udum. ²¹Ta limmun Apu Dios di nat'onat'on an wah nan baybay an o'ongalday udum. Ya atbohadin limmuna nadan nat'onat'on an nun'apaya'an. Ya tinigona ya maphod di a'atda. ²²Ot wagahana didan namin an alyonah nan wah nan nalitingan di, Hanat munholag ayu ta miwakat ayuh nadan nun'albong. Ya atbohadin winagahana nadan nun'apaya'an ta dumakoldah tun luta. ²³Ta hidiyey nagibbuan nan mi'alimah algo an nihipun hinan mun'ahdom ta ingganah nan mun'ahdom bo i diyen nabiggat.

Hay Na'at Hinan Mi'anom Hi Algo

²⁴Alyon bon Apu Dios di, Mawadadah tun lutay nat'onat'on an animal ya nadan udum an mungkkaddapan. Ya na'at boh diye. ²⁵Ya maphod hi nanigon Apu Dios i dadiyen winadana.

²⁶Ya alyona boy, Ad uwani ya hay taguy lumuwon ta'u ta umatda i dita'u an ingohoday a'at ta'u. Ta diday ukod hi an namin nadan wah nan baybay ya nadan nun'apaya'an ya an namin nadan animal ya nadan mungkkaddapan.

²⁷Ta athidi an limmun Apu Dios di tagu an impaddungnay a'atdah nan a'atna. Ta hay limmuna ya lala'i ya babai.^b ²⁸Ot wagahan Apu Dios didan alyonay, Hanat munholag ayu ta dumakol ayu ta lo'tat ya nipong ayuh tun luta ta da'yuy ukod hitun luta. Ya da'yu boy ukod hi an namin an wah nan baybay ya nadan nun'apaya'an ya nadan animal ya nadan mungkkaddapan. ²⁹Ot inayun bon Apu Dios an alyon i diday, Nomnomnomonyu an indat'un da'yu nadan waday bunganan nun'itanom ya ta'on on nadan bungbunga'an ya limmu' ta pangalanyuh anonyu. ³⁰Mu nadan holo' ya nadan udum an nitanom ya winada' ta anon nadan animal ya nadan nun'apaya'an ya nadan mungkkaddapan.

Ya an namin dadiyen inalin Apu Dios ya na'at. ³¹Ya tinigon Apu Dios dadiyen namin an limmuna ya anakkaya an ma"aphodda. Ta hidiyey nagibbuan nan mi'anom hi algo an nihipun hinan mun'ahdom ta ingganah nan mun'ahdom bo i diyen ibiggatana.

Hay Na'at Hinan Mi'apituh Algo

2 ¹Hidin nagibbuh an limmun Apu Dios di ad lagud ya tun luta ya an namin nadan wada ²ot tumungo i diyen mi'apituh algo ta hidiyey

^b 1:27 Matthew 19:4; Mark 10:6

ayna nun'iblayan.^c ³Ot wagahanah diyen mi'apituh algo an alyonay hidiyey na'anhan an algo te tinungonah din nalpahan an namin nan limmuna.

Hanan Ad Eden

⁴Ta datuwey na'at hidin nunlumuwan Apu Dios hitun luta ya hi ad lagud. ⁵Te ma'id ni' ha ta'on hi oha i ha nitanom onu ha namaaggot humango te aggena ni' impiyali ha udan hitun luta ya atbohdin ma'id ni' ha taguh muntanom. ⁶Mu nanongnan waday liting an tumuluh nan luta ta hiyay munhanong hinan tu'yapna. ⁷Ya indani ot alan Apu Dios nan pito' ot poklona i han adol di tagu ot hapudanay olong diyen limmuna ya numbalin hi tagu.^d ⁸Ot iyamman Apu Dios han garden hi ad Eden an wah nangappit hi tuluwan di algo ot hidiy pangiha'adana i diyen lala'i an limmuna. ⁹Ot ipahangonahdiy mun'a'aphod an bungbunga'an. Ya hidih nan gawwana ya impahangona nan kayiw an mangdat hi itaguwan ya nan kayiw an mangdat hi abalanan an mamilih nan pohdon hi aton an ta'on on adi miyunnudan hinan pohdon Apu Dios.^e ¹⁰Ya i diyen garden hi ad Eden ya wada han wangwang an hidiyey mananum hinadan nitanom hidi. Ya hidiyen wangwang ya nagodwagodwa ta nun'opat di wangwang. ¹¹Hay ngadan nan oha ya hi Pison an nangi'wa hi ad Habilah an awadan di balitu'. ¹²Ya nadan balitu' hidi ya dadiye nan namahmah di abalitu'na. Ya wada bohdiy umat hi dellium ya oniks. ¹³Ya na'en mi'adwan wangwang ya nungngadan hi Gihon an nangi'wa hi ad Kus. ¹⁴Ya nan mi'atlun wangwang ya nungngadan hi Tigris an nangi'wa hi ad Assyria hi nangappit hi tuluwan di algo. Ya nan mi'apat ya nan wangwang an nungngadan hi Euprates.

¹⁵Ta e inha"ad Apu Dios hidiyen lala'i hidih nan garden hi ad Eden ta wan hiyay mumpapto' hidi. ¹⁶Ot alyona i hiyay, Mabalina an anom nadan bungbunga'an ¹⁷an ammuna nan oha an adim anon di bungana. Te hidiye nan mangdat hi abalanan an mamilih nan pohdon an aton an ta'on on adi miyunnudan hinan pohdo' an Dios. Ot ipidwan Apu Dios an alyon i hiyay, Adi mabalina hi anon nan bungan diyen ohan bungbunga'an te anom'e ya umannung an mate'a i diyen olas.^f

Hay Nawadaan Eba

¹⁸Indani ya alyon bon Apu Dios di, Adi maphod an mun'ohhah tuwen lala'i. Ot aga ta apyo' ha nipto' hi pun'adwana ta bumoddang i hiya.

¹⁹Ya nadan nat'onat'on an animal ya hamuti an limmun Apu Dios ya ena impatigo i diyen lala'i ta ngadanana dida. ²⁰Ya an naminda ya

---

^c 2:2 Hebrew 4:4,10 ^d 2:7 1 Kulintu 15:45 ^e 2:9 Nipa'innila 2:7; 22:2,14 ^f 2:17 Hay pinhod nan mate an ibaga ituwe ya mihiwwe i Apu Dios.

nginadanan diyen lala'i ta hiyay ninaynayun hi ngadanda. Mu ma'id i dadiye ha nipto' hi pun'adwana. ²¹Ta hay inat mon Apu Dios ya impalo'nah diyen lala'i. Ta on na'allo'an ot to'dangonay ohah nan tungal hi taglangna ot ahina pun'umuton nan lamoh. ²²Ot apyonah diyen tungal i han babai ot iyenah nan lala'i. ²³Ya alyon nan lala'i di, Anakcaya! Maphod ta ad uwani ya wada ha pun'adwa' i ha paddung'u. Te hay tungalna ya nalpuh adol'u ya ta'on on hay lamohna. Ot hay ngadana ya babai te nalpuh lala'i.

²⁴Ta hiya nan mangahawa'e nan lala'i ya taynana nan a'ammogna ta e middum hinan ahawana ta ayda na'ohhan adol.[§] ²⁵Ya dadiyen lala'i ya babai ya adida bumain an ta'on on aggeda nunlubung.

Hay Numbahulan Di Tagu

3 ¹An namin nadan animal ya nadan udum an limmun Apu Dios ya nan ulog^h ahan han nahalatom. Te han hin'algo ya inalinah nan babai di, Undan immannung an ipagol Apu Dios di eyu panganan hinan kumpulnan bungbunga'an hitun garden?

²Ya alyon nan babai di, Mabalina an anonmi nadan bungbunga'an hitun garden. ³An ammuna nan bungbunga'an hi gawwan tuwen garden hi mipagol. Te imbagan Apu Dios an adimi anon onu dapaon te atonmi'e ya mate ami.

⁴Ya alyon nan ulog hinan babai di, Adi ayu aya mate. ⁵Manu'eh ipagol Apu Dios ya innilanan anonyu'e ya ay madiyah di matayu ta abalinanyu mo an mamili hi pohdonyun aton an ta'on on adina pohdon ta mabalina an mipaddung ayu mon hiya.

⁶Ya nidngolan nan babai i diye an namama ten tinigona an mapmaphod hidiyen kayiw ya maphod hi anon nan bungana. Ya pinhodna bon luma'ing. Ta imme mo ot alana dohah nan bungan diyen kayiw ot anona ot idatna doha i ahawana ta inana damdama. ⁷Ta on hiyah inanda ya immannung peman an ay mohpe nadiyah di matada te immutalngandan aggeda nunlubung. Ta nundada"itonda nadan tubun di kayiw ot hiyay ilubungda.

⁸Ya hidin tuwen malimuh nan algo ya dingngoldan wadah Apu Dios an mundaldallanan hinan way awadanda. Ya mamtikdan eda mun'ipa"eh nan way nakayiw. ⁹Mu pungkalyan Apu Dios nan lala'in alyonay, On daan'a?

¹⁰Ya alyon nan lala'i di, Dingngol'un mangali'ahtu ya timmakuta' ta hiya nan eya' nipa"e te aggeya' nunlubung.

¹¹Ya alyon Apu Dios di, Nganneyy nangalin he"ah agge'a nunlubung? Undan inanmu tuwali nan bungan di kayiw an ipagol'uh anonyu?

---

§ 2:24 Matthew 19:5; Mark 10:7,8; Epesus 5:31   h 3:1 Nipa'innila 12:9; 20:2

¹²Ya alyon nan lala'i di, Tun babain indatmun pun'adwa' di nangdat i ha'on ot ano'.

¹³Ya alyon Apu Dios hinan babai di, Tanganu on waha athinah inatmu?

Ya alyon nan babai di, Binaliyana' otheadih nan ulog ot ano'.

¹⁴Ya alyon Apu Dios hinan ulog di, Gapu i naen inatmu ya nunhiglay em punholholtapan mu nadan udum an limmu' an animal ta mhipun hi ad uwani ya ibuluhmuy pangem. Ya atbohdi an hay hupu' di itanudmu ta ingganah atayam. ¹⁵Ya pumbuhhulon da'yun duwah nan babai. Ya atbohdi mumbuhulda nan holagmu ya nan holagna. Ta nan holagna ya gumi'onay ulum an ta'on onmu hugatan di hukina.

¹⁶Ot alyona boh nan babai di, He'a'e ya udma' di punligatam hinan em punholagan ta nunhiglay ligatmu on ahi'a nun'ayyam. Mu hiya damdaman nanongnay naminhodmun ahawam an ta'on on athidiy punligatam hinan pun'ayyamam. Ya hiyay ibilangmuh ap'apum.

¹⁷Ya inalin Apu Dios hinan lala'i di, Ta'on on he'a ya dusaon da'a te inunudmu nan inalin ahawam ta inanmu nan bungan di kayiw an ipagol'u. Ot gapu i naen inatmu ya mumbalin tun lutah adi maphod. Ta ma'able'an tumamutamu ya ahi mabalin hi waday itanudyu.

¹⁸Ya dakol boy humangoh pagat ya holo' mu hay anonyu ya nadan mitanom hinan puntanomyu. ¹⁹Ta gahin on'a lumingngotan an manamutamuh tun luta ya ahi waha bungan di itanommu anonyu ta inggana hi mumbangngad'ah tun luta an nalpuwam. Te pito' di na'alaam ta hiya nan pito' bo damdamay pumbangngadam.

²⁰Hay nungngadan Adam i ahawana ya hi Eba te hiyay hi inan di an namin an tataguh tun luta. ²¹Ot idat Apu Dios nan lubang an up'up di animal di niphod ta inlubung da Adam i ahawana.

Hay Nangipa'anaan Apu Dios I Da Adam I Eba Hi Ad Eden

²²Alyon Apu Dios di, Nomnomnomon ta'u an nipaddung moy tagun dita'u te innilana mo nadan nipto' ya ta'on on nadan agge. Te onha gawayona dohah nan bungan nan bungbunga"an an mangdat hi itaguwan hi munnananong ya inana ot undan adi damdama mi'taguh munnananong?

²³Ta hiya nan impa'aan mon Apu Dios dida i diyen garden hi ad Eden. Ta eda mo nuntamuh nan lutan na'alaanda damdama. ²⁴Ot paguwalyan Apu Dios hinadan kerubim nan awon hi nangappit hi tuluwan di algo an umehdih nan garden hi ad Eden. Ot ihawana bohdi han mundalang an ispada an munhinnigi ta ma'id ha mabalin hi umeh awadan nan bungbunga"an an mangdat hi itaguwan.

Hay Nawadaan Da Cain I Abel

4 ¹Indani ya inilo' Adam hi ahawana ot mumbutyugⁱ ta nawada han lala'in imbabaleda. Ya alyon Eba di, Maphod ta gapuh boddang Apu Dios ya wadah tuwen imbabalemi. Ot ngadanana ta hi Cain. ²Ya indani ya nawada bo han ni'odwang an lala'i ot ngadanana ta hi Abel. Hiya ya numbalin hi mumpastol hi kalnero ya hi Cain e ya e muntantannom.

³Indani ya namaaggot alan Cain dohah nadan intanomna ot ena idawat i Apu Dios. ⁴Mu hi Abel ya hay inyena ya nan ap'aphodan an hopap di imbabalen nan kalnerona. Ya ma"amlong hi Apu Dios i diyen indawat Abel i hiya.^j ⁵Mu aggena inabulut nan indawat Cain ta hiya nan nangimbubungot hi Cain ta naluman di angahna ta atatakut.

⁶Ot alyon Apu Dios i Cain di, Tanganu on'a bumungot ta adi maphod di angahmu? ⁷Onha nipto' di punnomnommu ot undan nganney adi' pangabulutan i he"a. Mu agge'e tuwali nipto' di atom ya paddungnay wah nan pantom hi Satanas an bot'a'on da'a ta hiyay ukod i he"a. Te pohdonan bumahubahul'a mu mahapul an du'gom nan pumbahulan.

Hay Namatayan Cain I Abel

⁸Ta han hin'algo ya alyon Cain i Abel di, Umetandi anuh nan way natanoman. Ot umeda. Ta onda wahdih nan way natanoman ot patayon Cain hi ibbanan hi Abel.

⁹Indani ya himmapit hi Apu Dios i Cain an alyonay, Tanganu on daan hi ibbam an hi Abel?

Ya alyonay, Ay towan. Ona' dan e mitnumitnud i hiya.

¹⁰Ot alyon Apu Dios i hiyay, Tanganu mahan onmu inathidi nan ibam? Umman paddungnay mungkali attog nan dalan nan ibam hinan luta i ha'on ta iballoh'u. ¹¹Ot gapu i naen inatmu ya nunhiglay pundusa' i he"a ta adi mo mabalin an muntanom'ah tun luta te initmognay dalan ibbam hidin namatayam i hiya. ¹²Ta ta'on hi nganney itanommu ya adi tumagu te paddungnay din'ug da'ah tun luta. Ya atbohadin ma'id ha nadutu' hi em punhituwan ta on'a e humanawhawwangan.

¹³Ya alyon Cain i Apu Dios di, Nunhigla bo aya nayya an adi' abalanan hinaen pundusam i ha'on. ¹⁴Ngalngalam bahan ona' pa'aanon hitun puntanoma' ta midawwiya' i he"a. Ta namaag ya eya' humanawhawwangan hitun luta ta kumpulna moy mangakhup i ha'on ya patayona'.

¹⁵Mu alyon Apu Dios di, Ma'id ha mamaten he"a te patayon da'a'e ya nunhiglay pangiballoh'u te mumpipituy ato' an mangiyawit i he"a.

---

i 4:1 Hay pangalin di udum hinan numbutyug ya nunhabi. j 4:4 Hebrew 11:4

Ot sinyalan Apu Dios hi Cain ta pangimatunan di kumpulnan mangakhup i hiya ta adida patayon.

¹⁶Ot taynan Cain moh Apu Dios. Ot e munhituh ad Nod an nangappit hi tuluwan di algo hi'onta wah ad Eden.

Nadan Tinanud Cain

¹⁷Nangahawah Cain ta numbutyug nan ahawana ot mun'ayyam i han lala'i ot ngadananda ta hi Enok. Ot ibangon Cain hidiyen boble an eda nunhituwan ot ngadana i diyen boble nan ngadan nan imbabalena an hi Enok. ¹⁸Ta nuntanud hi Enok ta hi Irad. Ot muntanud hi Irad ta hi Mehujael. Ot muntanud hi Mehujael ta hi Metusael. Ot muntanud hi Metusael ta hi Lamek.

¹⁹Hi Lamek ya duway inahawana an da Adah i Sillah. ²⁰Ta numbutyug hi Adah ot mun'ayyam ot ngadananda ta hi Jabal an hiyay hi apun nadan mumpumpastol an e umanal'allung. ²¹Ot mawada boh ibbana an hi Jubal an hiyay nalpuwan nadan nanginnilan mangipagangoh harp ya unngiyung. ²²Ya hi Sillah ya inyayyamnah Tubal-Cain an numbalin hi mun'udih. Ot ahi bo mawada nan babai an hi Naamah an hi ibban Tubal-Cain.

²³Ya indani ya alyon Lamek hinadan ahawanay, Da'yu Adah i Sillah ya donglonyu tun alyo'. Te ha'on ya pinate' han lala'in nunhugat i ha'on. Ya patayo' bo nan ta'on on mangilog an lala'i an munggundil i ha'on. ²⁴Ot hi'on pituy awit din hi apun hi Cain ya ha'on'e ya napitu ta han pitu (77).

Hay Nawadaan Di Udum An Imbabalen Da Adam I Eba

²⁵Alina boh on nawada nan lala'in imbabalena da Adam i Eba. Ya alyon Eba di, Maphod ta waday indat bon Apu Dios an nihukkat i Abel an pinaten Cain. Ot ngadanana ta hi Set. ²⁶Ta kimmilog hi Set ta nawada han lala'in imbabalena an nginadananda ta hi Enos. Ta i diye mohpey nangihipunan nadan tatagu an mundayaw i Apu Dios.

Hay Tonton Di Tinanudan Adam

5 ¹Hiya datuwey tinanudan Adam. Hidin limmun Apu Dios di tagu ya impaddungna dida hi a'atna. ²Ta limmunay lala'i ya babai ot wagahana dida ot ngadanana didah tagu.

³Ta hidin hingгахut ta tulumpuluy (130) tawon Adam ya nuntanud i han nipaddung i hiya ot ngadanana ta hi Set. ⁴Ya hidin niyayyam hi Set ya ni'tagu damdamah Adam hi waluy gahut (800) di tawon ta nawadaday udum an imbabalena an linala'i ya binabai. ⁵Ta hay ngammud di tawonah din natayana ya hiyam di gahut ta han tulumpulu (930).

⁶Ya hi Set ya hingгахut ta limay (105) tawona ot ahi mawada nan imbabalena an hi Enos. ⁷Ot mi'tagu boh waluy gahut ta han pituy (807)

tawon ta nawadada boy udum hi imbabalena. ⁸Ta nuntawon hi hiyam di gahut ta han himpulut duwa (912) ot ahi mate.

⁹Ya hi Enos ya nahiyam (90) di tawona ot ahi mawada nan imbabalena an hi Kenan. ¹⁰Ot mi'tagu bo hi waluy gahut ta han himpulut limay (815) tawon ta nawadaday udum hi imbabalena ¹¹ot ahi mateh din hiyam di gahut ta limay (905) tawona.

¹²Hi Kenan e ya napituy (70) tawona hidin nawada nan imbabalena an hi Mahalalel. ¹³Ot mi'tagu boh waluy gahut ta han napat (840) di tawon ta nawadaday udum hi imbabalena. ¹⁴Ot ahi mateh din hiyam di gahut ta han himpuluy (910) tawona.

¹⁵Ya hi Mahalalel ya nanom ta limay (65) tawona ot ahi mawada nan imbabalena an hi Jared. ¹⁶Ot mi'tagu boh waluy gahut ta han tulumpuluy (830) tawon ta nawadaday udum hi imbabalena. ¹⁷Ta hay ngammut di tawona ot ahi mate ya waluy gahut ta han nahiyam ta lima (895).

¹⁸Hi Jared ya hinggahut ta han nanom ta duway (162) tawona ot ahi mawada nan imbabalenan hi Enok. ¹⁹Ot mi'tagu boh waluy gahut (800) di tawon ta nawadaday udum an imbabalena. ²⁰Ta hay ngammut di tawona ot ahi mate ya hiyam di gahut ta han nanom ta duwa (962).

²¹Hi Enok e ya nanom ta limay (65) tawona hi nawadaan nan imbabalenan hi Metuselah. ²²Ot mi'tagu boh tuluy gahut (300) di tawon an hi Apu Dios di inun'unudna ya nawadaday udum hi imbabalena. ²³Ta hay ngammut di tawona ya tuluy gahut ta han nanom ta lima (365). ²⁴Ya innaynayun Enok an inun'unud hi Apu Dios ta ingganaot pamaag ya nama"i'd. Te inawit Apu Dios hi awadana an ta'on on agge nate.^k

²⁵Ya hi Metuselah ya hinggahut ta han nawalut pituy (187) tawona ot ahi mawada nan imbabalenan hi Lamek. ²⁶Ot mi'tagu boh pituy gahut ta han nawalut duway (782) tawon ta nawadaday udum hi imbabalena. ²⁷Ta hay ngammut di tawona ot ahi mate ya hiyam di gahut ta han nanom ta hiyam (969).

²⁸Ya hi Lamek ya hinggahut ta han nawalut duway (182) tawona ot ahi mawada han lala'in imbabalena. ²⁹Ot ngadanana ta hi Noah te alyonay, Maphod ta wadah tuwen unga an mangipa'am'amlong i dita'u an ta'on on ta'u ma'aliggatan hitun puntamuwan ta'uh tun lutan numbalinon Apu Dios hi adi maphod. ³⁰Ot mi'tagu boh Lamek hi limay gahut ta han nahiyam ta limay (595) tawon ta nawadaday udum hi i'imbabalena. ³¹Ta hay ngammut di tawona ot ahi mate ya pituy gahut ta han napituy pitu (777).

³²Hi Noah e ya nuntawon hi limay gahut (500) ot ahi mawada nan tulun linala'in imbabalena an hi Sem ya hi Ham ya hi Japet.

---

^k 5:24 Hebrew 11:5

Hay Agge Naminhodan Apu Dios Hi A'at Nadan Tatagu

6 ¹Hidi mon dumakolday tatagu ta mun'ipongdah tun luta ya nawadada boy mumpangilog an binabain i'imbabaleda. ²Ta hidin tinigon nadan wadah ad abunyan an a'apghonda ya immalida ot ahawaonda nadan pinhodda. ³Ta inalin Apu Dios di, Nan Espiritu' ya adi mabalin an minaynayun an middum i dida te waday apogpogan di adolda. Ta hiya nan mi'taguda mo hi inggana hi hinggahut ta baintiy (120) tawon ya abuh.

⁴Ya wadaday o'ongal di ataguda an holag nadan binabain ni'yahawah nadan nalpuh ad abunyan. Ya ongal di abalinandah tun luta ta diday madmadngol hidin nadne.

⁵Ya lo'tat ya inyal'allan nadan tatagun mangmangngat hinadan dakol an pumbahulan. Te hay mun'onan hi nomnomda ya nan eda pangatan hinadan adi maphod. ⁶Ta mahkit hi nomnom Apu Dios an gapu i datuwen a'at nadan tatagu. Ta ma'atuttuyuh ena nunlumuwan hi tagu.⁷Ot alyon Apu Dios di, On'uoat dadagon an namin di tagu an limmu' ya ta'on on nadan hamuti ya nadan animal te ma'atuttuyuwa' hi e' nunlumuwan i dida.

⁸Mu hi Noah ya maphod di pangatnan tagu ta mun'am'amlong hi Apu Dios i hiya.

Hay Nangibagaan Apu Dios I Noah Ta Iphodna Nan Papol

⁹Hituwey na'at i Noah. Hi Noah ya maphod an tagu te hiya han nipto' di at'atona i diyen timpu te hi Apu Dios di inun'unudna.^m ¹⁰Ya hay linala'ih imbabalena ya hi Sem ya hi Ham ya hi Japet. ¹¹Mu nadan udum an tataguh tun luta ya adi maphod di at'atonda an pumanapatteda. ¹²Ta tinigon Apu Dios an ningamut an adi maphod di at'atonda te nunhiglay pangatdah nadan ibbadan tatagu.

¹³Ta hiya nan alyon Apu Dios i Noah di, Nomnomnomonyu an dadago' tun luta ta wan madadag an namin di tatagu te nunhiglan adi maphod di at'atonda an namaag onda pumanapatte. ¹⁴Ot iphodmu ha papol an hanan mun'agangah an kayiw di usalom. Ya binoldabolda'muy dallomna ya iniphodmun inoddahan nadan dingdingna ya ta'on on hi dallomna.

¹⁵Ot inayun Apu Dios an alyon di, Hay lukudna ya opat di gahut ta han nabongley (450) umpiy dinukkena ya napitit limay (75) umpi di binilloгна. Ya hay tinagena ya napat ta limay (45) umpi. ¹⁶Ya inatopam mu tigom ta mati'a'an hi ohay umpi ta han godwa. Ya pinantowam hi way bini"ingna. Ya nuntuluwom di gladuna. ¹⁷Nomnomnomom an lobngo' tun luta ta madadagdan namin di wah tun luta. Ta an namin nadan mataguh

¹ 6:6 Matthew 24:37,38; 1 Peter 3:20   ^m 6:9 2 Peter 2:5

tun luta ya mate. ¹⁸Mu ibaga' i he'a an da'yun hina'amma ya ta'on on nadan ahawayu an hunggop ituwen papol ya mihwang ayu. ¹⁹Ot mahapul an pi'ipaghopyuh nan papol di hinohhay palis an animal ya nadan udum an matagu ta middumda i da'yun matagu. ²⁰Ta ipaghopyuy hinohhay palis hinadan nat'onat'on an hamuti ya animal ya ta'on on nadan nat'onat'on an limmu' an Dios an umat hinadan mungkaddapan hinan luta ta middumda i da'yun matagu. ²¹Ya impaghopyu bo nadan mabalin an anonyu ya anon danaen nat'onat'on an impaghopyuh nan papol.

²²Ta an namin dadiyen imbagan Apu Dios ya inat Noah.ⁿ

Hay Hinunggopan Da Noah Hinan Papol

7 ¹Hidin nadatngan di hunggopan da Noah hinan papol ya inalin Apu Dios i hiyay, Hunggop ayu mon hina'amma hinan papol te tinigo' an he'a ya abuh han nipto' di pangatna. ²Ya impaghopyu boy himpipituy palis an tangbal ya tinna hinadan nat'onat'on an animal an ibilang'uh malinis ya atbohndin hinohhay palis hinadan adi' ibilang hi malinis. ³Ya atbohndin ipaghopyuy himpipituy palis hinadan nat'onat'on an hamuti ta wan minaynayun an waday nat'onat'on an matagun hamuti. ⁴Te mala'uh di pituy algo ya ipali' di udan ta umuda'udan hi napat (40) di algo ya hilong ta wan madadagdan namin nadan limmu' hitun luta.

⁵Ta inat Noah an namin nadan imbagan Apu Dios hi atona. ⁶Ya hay tawona i diyen nalbongan tun luta ya onom di gahut (600). ⁷Ta dida an hina'amma ya hinunggopdah nan papol ta mihwangda i diyen albongan tun luta. ⁸Ya atbohndin impaghopda nadan animal ya hamuti ya mungkaddapan an mibilang hi malinis ya ta'on on nadan adi ibilang Apu Dios hi malinis. ⁹Ta hinohhay palis an tangbal ya tinna di impaghop da Noah hinan papol te hidiyey imbagan Apu Dios. ¹⁰Ta nala"uh peman di pituy algoh hinunggopan da Noah ya inhipunan malbong tun luta.

¹¹Ta hidin onom di gahut (600) di tawon Noah i diyen mi'ahimpulut pituy (17) algo i diyen mi'adwah bulan ya alinah on ay niguwang an namin nadan awon di liting an malpuh ad dalom ta namaag ya manuluy liting. Ya nunhiglay udan ta ay niguwang hi ad lagud. ¹²Ot minaynayun hidiyen udan hi napat (40) di algo. ¹³Mu hi Noah ya hi inayana ya nadan tulun imbabaleda an da Sem ya hi Ham ya hi Japet ya nadan ahawada ya hinunggopda mo tuwalih nan papol. ¹⁴Ya atbohndin impaghopda nadan nat'onat'on an animal ya nadan mungkaddapan hinan luta ya nadan nat'onat'on an nun'apaya'an. ¹⁵Ta hinohhay palis an tangbal ya tinna di impaghopdah nan papol. ¹⁶Te hidiyey imbagan Apu Dios hi aton Noah. Ta hidin hinunggopdan namin hinan papol ya ingkalob Apu Dios nan pantona.

ⁿ 6:22 Hebrew 11:7

Hay Nalbongan Tun Luta

¹⁷Ta immudan nimpe hi napat (40) di algo ta mun'albong tun luta mu na'en papol ya timmapla'. ¹⁸Ya lo'tat ya dimmallodallom nan liting mu na'en papol ya muntaptapla'. ¹⁹Ta ta'on on nadan nun'atagen billid hitun luta on hininabna. ²⁰Ot la'uhan nan liting nadan uhhun dadiyen nun'atagen billid. Ta hay dinallom nan liting hi ingganah nadan uhhun di billid ya baintiy (20) umpi. ²¹Ta nun'altindingan namin di wadah tun luta an tatagu ya animal ya hamuti ya ta'on on nadan wah nan baybay. ²²Ta ma'id ha ta'on on oha i ha agge ni'yate. ²³Ta athidin nadadag an namin di wadah tun luta. Ta ammuna da Noah an hina'amma ya nadan udum an wah nan papol an agge nadadag. ²⁴Ot munnanong an nalbong tun luta hi hinggahut ta nabongley (150) algo.

Hay Kimmittangan Nan Liting

8 ¹Hi Apu Dios ya aggena liniwwan da Noah ya an namin an wadah nan papol. Ta impatuyupna nan dibdib ta hiya nan nun'ul'ullen kimmittang nan liting. ²Te dimminong mo nadan manulu an liting an malpuh ad dalom ya ta'on on nan udan ya dimminong. ³Ta nun'ul'ullen kimmittang nan liting hi hinggahut ta nabongley (150) algo. ⁴Ya hidin mi'apulut pituy (17) algoh din mi'apituh bulan i diyen tawon ya niha'mo nan papol hinan billid hi ad Ararat. ⁵Ya hidin nibaluy ohah din mi'apuluh (10) bulan ya mabalin mohpen matigoy uhhun nadan billid.

⁶Ta on nala"uh han napat (40) di algo ot iluwat Noah di ohah nan tawa ⁷ot ibu'anay ohan gayang. Ya hidiyen gayang ya e timmanaytayyapan ta ingganaot matdu' nan liting. ⁸Ya imbu'an bon Noah han ohan palluma ta panginnilaanah on namaganan mo nan luta. ⁹Mu ma'id damdama ha e umpahan diyen palluma te hiyah diyen nalbong tun luta. Ot ibangngadnah nan papol ot paghopon Noah. ¹⁰Ot haddonda boh pituy algo ot ahina bo ipatayap nan palluma. ¹¹Ya hidin mun'ahdom ya immamlongda te nibangngad nan palluma an himbatna han tubun di kayiw. Ta hidiyey nanginnilaan Noah an tuwen matdu' nan liting. ¹²Ot ihodna boh pituy algo ot ahina ibu'an boh diyen palluma ya i diye mo ya agge numbanggad.

¹³Ya i diyen mi'anom di gahut ta han ohay (601) tawon Noah i diyen namanguluh algo i diyen namanguluh bulan ot ibughulna nan papol ya maphod ta mun'amaganan mo tun luta. ¹⁴Ya hidin mi'abaintit pituy (27) algo hinan mi'adwah bulan ya namaganan mon namin tun luta. ¹⁵Ot alyon Apu Dios i Noah di, ¹⁶Mabalin mohpen lumah'un ayuh nan ahawam ya nadan imbabaleyu ya nadan ahawada. ¹⁷Ya ta'on on nadan hamuti ya nadan animal ya nadan mungkaddapan hinan luta ta way atondan munholag ta mihinapdah nan luta.

¹⁸Ot lumah'unda mo da Noah hinan ahawana ya nadan imbabaleda ya nadan ahawada hinan papol. ¹⁹Ya atbohadin limmah'unda nadan animal ya hamuti ya nadan nat'onat'on an mungkaddapan hinan luta.

Hay Nangidawatan Noah Hi Mi'nong I Apu Dios

²⁰Ta onda limmah'un an namin ot apyon Noah han punggobhanda hi mi'nong i Apu Dios ot alaney hinohhah nadan nibilang hi malinis an animal ya hamuti ot i'nongna hi maghob an mi'nong i Apu Dios. ²¹Ya inabulut Apu Dios hidiyen ini'nongdan hiya. Ya alyon Apu Dios hi nomnomnay, Adi' mo ipidwan dadagon tun luta an gapuh a'at di tagu an ta'on on nihipun tuwalih a'ungana ya nan adi maphod di pohpohdonan aton. ²²Ot hiyah diyen wa'et minaynayun an adi madadag tun luta ya minaynayun bon waday timpun di puntanoman ya punggapasan di tatagu. Ya waday tiyalgo ya lowang ya kumog ya potang ya minaynayun an waday hilong ya mapatal.

Hay Ipa'innilan Nan Tilag

9 ¹Winagahan Apu Dios hi Noah ya nadan imbabalenan alyonay, Hanat munholag ayu ta dumakol ayu ta boblayanyun namin tun luta. ²Ya an namin nadan animal ya hamuti ya nadan mungkaddapan hitun luta ya ta'on on nadan wah nan baybay ya da'yuy tumakutanda ta da'yuy ukod i dida. ³Ya mabalin an ihdayu datuwe an umat hinadan indat'un da'yu an nitanom an munlangta. ⁴Mu mahapul an adiyu anon nan dotag an nanongnan waday dalana te nan dala ya hiyay ataguwan.

⁵Ot nan tagun patayonay ibbanan tagu ya mahapul bon mipapate. Ya ta'on on nan animal ya alina'e hi waha pinatenah tagu ya mahapul an mipapate damdama. ⁶Te ha'on di nunlumuh tagu an nipaddung di a'atda i ha'on. Ot nan tagun waday patayonah ibbanan tagu ya mahapul an patayon damdaman nadan ibbanan tatagu. ⁷Mu da'yu'e ya hanat munholag ayu ta dumakol ayu ta mihinap ayun mumbobleh tun luta.

⁸Ya inalin bon Apu Dios i Noah ya nadan imbabalena di, ⁹Nomnomnomnyu an ipa'annung'u nan imbaga' i da'yu ya nadan tanudanyuh udum hi algo. ¹⁰Ya ipa'annung'u bo nan imbaga' hi ato' hinadan nabati an hamuti ya nadan animal ya nadan udum an niddum i da'yun limmah'un hinan papol. ¹¹Ot ibaga' i da'yu an adi' mo ipidwan lobngon tun luta ta adi ayu madadag an wah tun luta. ¹²Ya hay pangimatunanyun immannung hituwen imbaga' hi ato' i da'yu ya an namin nadan tanudanyu ¹³ya nan tilag^o an pawadao' hi ad lagud. ¹⁴Te impahilong'u'eh ad lagud an gapuh nan bugut on wada bo nan tilag. ¹⁵Ta hituwey mangipanomnom i ha'on hinan imbaga' i da'yu ya hinadan

---

o 9:13 Hay pangalin di udum hinan tilag ya katkatibungalon.

nat'onat'on an limmu' an adi' mo ipidwan lobngon tun luta ta madadag an namin di wada. ¹⁶Ta nipatigo'eh ad lagud nan tilag on ninomnom'u nimpe nan imbaga' i da'yu hi inggana an adi' mo ipidwan lobngon tun luta. ¹⁷Ta hiya nimpeh naey pangimatunanyun adi' dadagon di an namin an wahtun luta.

Hay Nabutongan Noah

¹⁸Nadan tulun imbabalen Noah an ni'ighop hinan papol ya da Sem ya hi Ham ya hi Japet. Hi Ham di ammod Kanaan. ¹⁹Ya datuwen imbabalen Noah di nalpuwan di tataguh tun luta. ²⁰Ya hay tamun amadan hi Noah ya muntantannom. Ta hiyay nanghipun an muntanom hi greyp. ²¹Ta iniphodna nan bungan di greyp hi bayah. Ot inumona ot mabutong ot malo' hidih nan nuntoldaana an numbollad. ²²Ta hidin tinigon Ham an hi aman Kanaan ot ena ibagah nadan duwan i'ibana. ²³Ot ume da Sem i Japet ot eda ulohan an inhunoddan e nanguloh i hiya ta adida tigon hi amada an numbollad.

²⁴Hidin na'aaan di binutong Noah ya na'innilaana nan inat nan udidiyan an imbabalena ²⁵ot alyonay, Nunhiglay adusaan Kanaan. Te mumbalin hi na'adda"ul an baal nadan i'ibana.

²⁶Ot alyona boy, Madayaw nan Dios an dayawon Sem. Mu hi Kanaan ya mumbalin hi baal Sem. ²⁷Ya hanat hi Apu Dios ya idatnay dakol an holag Japet ta mabalin an middumdah nan holag Sem. Mu hi Kanaan ya mumbalin hi baal damdaman Japet.

²⁸Ya ni'taguh Noah hi tuluy gahut ta han nabongley (350) tawon an nihipun hidin nalpah nan nalbongan tun luta. ²⁹Ta hay tawona ot ahi mate ya hiyam di gahut ta han nabongle (950).

Nadan Holag Nadan Imbabalen Noah

10 ¹Datuwey tinanudan nadan tulun linala'in imbabalen Noah an da Sem ya hi Ham ya hi Japet an dida nan nunholag hidin nalpah nan nalbongan tun luta.

²Ta hi Japet ya hay linala'ih imbabalena ya hi Gomer ya hi Magog ya hi Maday ya hi Jaban ya hi Tubal ya hi Mesek ya hi Tiras.

³Ya hi Gomer ya hay linala'ih imbabalena ya hi Askenas ya hi Ripat ya hi Togarmah.

⁴Ya hi Jaban e ya hay linala'ih imbabalena ya hi Elisah ya hi Tarsis ya hi Kittim ya hi Rodanim.

⁵Ta datuwen tinanud Jepat ya dida nadan numpunhituh nadan nihaggon hinan baybay ya way ohaon nginadana nadan eda numpunhituwan an miyunnudan hinadan ngadanda mu agge numpapaddung di hapitda.

Hay Tinanudan Ham

⁶Hi Ham ya hay linala'ih imbabalena ya hi Kus ya hi Misraim^p ya hi Put ya hi Kanaan.

⁷Ya hi Kus ya hay linala'ih imbabalena ya hi Seba ya hi Habilah ya hi Sabtah ya hi Raamah ya hi Sabteka. Ya hi Raamah ya hay linala'ih imbabalena ya da Seba i Dedan.

⁸Ya wada boy oha an holag Kus an hi Nimrod an nundongol an ongal di abalinana an mi'gubat hi abobbobleh tun luta. ⁹Ya nala'ing bo an e mun'anup te hi Apu Dios di bumodboddang i hiya. Ta hiya nan alyon di tatagu di, Hana ta umat'a i Nimrod an binoddangan Apu Dios ta ongal di abalinana an e manganup.

¹⁰Ya hay hopapnah boble hi nun'ap'apuwana Nimrod ya hinadan boble hi ad Sinar an hi ad Babel ya hi ad Erek ya hi ad Akkad ya hi ad Kalneh. ¹¹Ot ahina ilagat dohah nadan bobleh ad Assyria. Ta immehdi ot iphodna hi ad Ninibeh ya hi ad Rehobot-Ir ya hi ad Kalah ¹²ya hi ad Resen an numbattanan di ad Ninibeh ya nan ongal an boble an hi ad Kalah.

¹³Hi Misraim ya nuntanud ta nadan i Lud ya i Anam ya i Lehab ya i Naptuh ¹⁴ya i Patrus ya i Kaptor ya i Kasluh an nalpuwan nadan i Pilistia.

¹⁵Ya hi Kanaan e ya hay imbabalena ya hi Sidon an panguluwan ya hi Hit ¹⁶ya hi Jebus ya hi Amor ya hi Girgas ¹⁷ya hi Hib ya hi Ark ya hi Sin ¹⁸ya hi Arbad ya hi Semar ya hi Hamat. Indani ya nipong datuwen tinanudan Kanaan hi abobboble ¹⁹an nihipun hi ad Sidon ta ingganah ad Gera ya hi ad Gaza. Ot ipluyda boh nangappit hi ad Sodom ya hi ad Gomorah ya hi ad Admah ya hi ad Seboim ta ingganah ad Lasa. ²⁰Ta danae nadan tinanudan Ham an nun'ipongdah abobboble ya nat'onat'on di hapitda.

Hay Tinanudan Sem

²¹Hi Sem an hiya nan namangpangullu mu hi Japet ya wadaday linala'ih imbabalena. Ya hiyay nalpuwan nadan tinanud Eber.^q ²²Ta hay linala'ih imbabalena Sem ya hi Elam ya hi Assur ya hi Arpaksad ya hi Lud ya hi Aram. ²³Ya hi Aram ya hay linala'ih imbabalena ya hi Us ya hi Hul ya hi Geter ya hi Mas.^r ²⁴Ya hi Arpaksad ya nuntanud ta hi Selah an nangimbabale i Eber. ²⁵Hi Eber ya duwadaday linala'ih imbabalena. Nan oha ya nginadananda ta hi Peleg te hidin niyayyam ya nagodwa tun luta.^s Ya hi ibbana ya nginadananda ta hi Joktan. ²⁶Ya hi Joktan di hi aman da

---

^p 10:6 Hi Misraim ya hay ohah ngadana ya hi Egypt. ^q 10:21 Hay alyon di udum ya nan hapit an Eber di nalpuwan nan hapit an Hebrew. ^r 10:23 Hi Mas ya hay ngadana hinan 1 Chronicles 1:17 ya hi Mesek. ^s 10:25 Hay pinhodnan ibagah nan Peleg hi Hebrew ya nagodwa.

Almodad ya hi Selep ya hi Hasarmabet ya hi Jerah ²⁷ya hi Hadoram ya hi Usal ya hi Diklah ²⁸ya hi Obal ya hi Abimael ya hi Seba ²⁹ya hi Opir ya hi Habilah ya hi Jobab. Ta datuwe nadan linala'in imbabalen Joktan. ³⁰Ya hay bobleh nunhituwanda ya nihipun hi ad Mesa ta ingganah ad Separ hinadan nun'abillid an boble hi nangappit hi tuluwan di algo.

³¹Ta datuwe nadan tinanud Sem an nat'onat'on di pangiy'e'eda ya numboblayanda ya ta'on on hay hapitda.

³²Mu an naminda ya nalpudah nan tinanud Noah. Te hidin nalpah din nalbongan tun luta ya ammuna nadan imbabalen Noah an nunholag ot ahida mawada tun tataguh tun luta.

Hay Nangiyammaan Nadan Tatagu Hi Atagetagen Bale

11 ¹Hidin hopapna ya oha ya ammunay hapit di tatagu. ²Ya hidin mun'a'udmanda moy tagu ya nakakday udum ot umedah nangappit hi tuluwan di algo hi ad Sinar. Ta onda inakhupan hidi han nundotal ot mumbobledahdi. ³Ya indani ya inhi'al nadan tatagun nunhituhdi ya alyonday, Aga'e ta iphod ta'un lutuwon tun pito' ya indadaan ta'u ha punlita ta'u. ⁴Ta on ta'uo' ipappaphod hituwen boble ta mundongol ya ta adi ta'u mahihi"an. Ya iniphod ta'u bo ha atagetageh binattun bale ta dumatong hi ad lagud.

⁵Mu hidin immalih Apu Dios ya tinigonah diyen boble ya nan binattun bale an iphod nadan tatagu ⁶ya alyonay, Datuwen tatagu ya na'ohhada ya atbohdi ohay hapit di panapitda. At'ehtuy atondah ad uwani ya immannung an abalinanda bon aton di pinhoddan aton hi udum hi algo. ⁷Ta hiya nan eta'u ta e ta'u pumbalinon hi nat'onat'on di hapitda ta adida mun'i'innawatan.

⁸Ta athidiy inat Apu Dios an nangiwayat i dida ta nun'ipongna dida hitun luta ta indinongda mon mangiphod hinan bobleda. ⁹Ya hay ngadan diyen boble ya hi ad Babel te hidiy nanukkatan Apu Dios hi hapit nadan tatagu hi nat'onat'on an hapit ot iwakatna didah abobbobleh tun luta.

Hay Tinanud Sem

¹⁰Hi Sem an imbabalen Noah ya datuwe nadan tinanudana. Hidin nala"uh di duway tawon hi nalpahan di nalbongan tun luta an hinggahut (100) moy tawon Sem ya nawada nan imbabalena an hi Arpaksad. ¹¹Ta nihipun hi niyayyaman Arpaksad ya ni'tagu damdamah Sem hi limay gahut (500) di tawon ta nawadaday udum an imbabalena.

¹²Ta kimmilog hi Arpaksad an nuntawon hi tulumpulut lima (35) ya nawada nan imbabalena an hi Selah. ¹³Ot mi'tagu damdamah opat di gahut ta han tuluy (403) tawon ta nawadaday udum an imbabalena.

¹⁴Ya hidin kimmilog hi Selah an tulumpuluy (30) tawona ya nawada nan imbabalena an hi Eber. ¹⁵Ot mi'tagu boh Selah hi opat di gahut ta

han tuluy (403) tawon ta nawadaday udum an imbabalenan linala'i ya binabai.

¹⁶Ya hidin tulumpulut opat (34) di tawon Eber ya nawada nan imbabalenan hi Peleg. ¹⁷Ya ni'tagu damdamah opat di gahut ta han tulumpuluy (430) tawon ta nawadaday udum an imbabalena.

¹⁸Ya hidin tulumpuluy (30) tawon Peleg ya nawada nan imbabalena an hi Reu. ¹⁹Ot mi'tagu damdamah duway gahut ta hiyam (209) di tawon ta nawadaday udum an imbabalenan linala'i ya binabai.

²⁰Ta on kimmilog hi Reu an tulumpulut duway (32) tawona ya nawadah Serug an imbabalena ²¹ot mi'tagu damdama boh duway gahut ta han pituy (207) tawon ta nawadaday udum an imbabalenan linala'i ya binabai.

²²Ya hidin tulumpuluy (30) tawon Serug ya nawada nan imbabalena an hi Nahor.

²³Ot mi'tagu boh duway gahut (200) di tawon ta nawadaday udum an i'imbabalenan linala'i ya binabai.

²⁴Ya hidin baintit hiyam (29) di tawon Nahor ya nawadah Terah an imbabalena. ²⁵Ot mi'tagu boh hinggahut ta han himpulut hiyam (119) di tawon ta nawadaday udum an imbabalenan linala'i ya binabai.

²⁶Ya hidin napituy (70) tawon Terah ya nawada nadan imbabalena an da Abram ya hi Nahor ya hi Haran.

Hay Tinanudan Terah

²⁷Hiya datuwey tinanudan Terah an hi aman nimpén da Abram i Nahor ya hi Haran. Hi Haran ya nuntanud ta hi Lot. ²⁸Mu nateh Haran hidin numbobleda ni' hi ad Ur hidih ad Babilon yaden matagu ni' hi amanan hi Terah.

²⁹Ya nangahawada mo bo da Abram i Nahor. Ta inahawan Nahor hi Milkah an imbabalen ibbanan hi Haran. Ya wada bo han ohan babain imbabalen Haran an hi Iskah. Ya hi Abram e ya inahawanah Sarai. ³⁰Mu hi Sarai ya adi mabalin an mun'imbabale.

³¹Indani ya uyugon Terah nan imbabalenan hi Abram ya nan inapuna an hi Sarai ya nan apapuna an hi Lot an imbabalen Haran ta taynandah ad Ur hidih ad Babilon. Ot ipluydah ad Kanaan. Mu hidin dimmatongdah ad Haran ot umohnongda ni' hidi. ³²Ot hidiy atayan Terah hidin duway gahut ta limay (205) tawona.

Hay Immayan Da Abram Hi Ad Kanaan

12 ¹Indani ya alyon Apu Dios i Abram di, Taynam nan numboblanyun hina'amma ya nadan tulangmu ta ume'ah nan boblen ituddu' i he'a.^t ²Ta idattan da'ah dakol an holagmu ta diday

^t 12:1 Nan Na'na'at 7:3; Hebrew 11:8

mundongol. Ya atbohadin wagahan da'a ta wan mundongol di ngadanmu ya he'a di lummuh awagahan di udum an tatagu. ³Ya wagaha' bo nadan tatagun munwagah i he'a. Mu nan mangidut i he'a ya nunhiglay pundusa' i dida. Ya gapun he'a ya wagaha' di atagutaguh abobbobleh tun luta.

⁴Ot taynan mon Abram hi ad Haran hidin napitit limay (75) tawona an inunudna nan inalin Apu Dios hi atona. ⁵Ta in'uyugnah ahawanan hi Sarai ya nan amuna'onan hi Lot ya an namin nadan himbutda hi awadandah ad Haran ya an namin nadan nun'abalol an inamungdah awadandahdi hi ad Haran ya inodnanda ot ipluydah ad Kanaan.

Ta onda dimmatong hi ad Kanaan ⁶ot inaynayunday eyeh ta inggana ot datnganda han kayiw hidih ad Moreh hidih ad Sekem an bobleh ad Kanaan. Ya i diye ya hay nunhitu i diyen boblen immayanda ya nadan tinanud Kanaan. ⁷Ya numpatigoh Apu Dios i Abram ya alyonay, Hiyah tuwe nan boblen idat'uh nan holagmu. Ot iphod mon Abram hidi han punggobhan hi mi'nong hinan Dios an numpatigon hiya."

⁸Ot inayundan umeh nadan nabillid an boble hi nangappit hi tuluwan di algo hi'onta wah ad Betel ot mun'allungdahdi. Hidiyen boble ya numbattanan di ad Betel ya hi ad Ai hidih ad Kanaan damdama. Ot iphodna bohdi han punggobhan hi mi'nong i Apu Dios ot hidiy pundayawandan hiya. ⁹Mu aggeda nunnanong hidi te onda e immaninnabat hi eda nun'allungan i diyen boble ot ipluydah nan negeb' hidih ad Kanaan.

Hay Niha"adan Da Abram Hi Ad Egypt

¹⁰Indani ya waday bitil hidih ad Kanaan ot ume da Abram hi ad Egypt ta hidiy eda ni' niha"adan. ¹¹Mu hidin adadatongdah ad Egypt ya alyon Abram i ahawanan hi Sarai di, Nomnomnomom an he'a ya apgohan'a. ¹²Ot adi mibahhon tigon da'ah nadan i Egypt ya alyondah ahawa da'an ha'on. Ya patayona' ta ammuna'ah batiyonda. ¹³Ot tigom bahan ta hay ibagam i dida ya he"ah ibba' ta adiya' patayon ya gapu i he'a ya maphod di ipatigodan ha'on an adiya' patayon.

¹⁴Ta hidin dimmatongdah ad Egypt ya tinigon tatawwan nadan i Egypt hi Sarai an immannung an apgohan. ¹⁵Ya hidin tinigon nadan ap'apu an munhilbih nan patul ot eda ibagah nan patul di a'apgohna ot ipa'awit nan patul hi Sarai ot iyedah nan palasyu. ¹⁶Ya gapun hiya ya mapmaphod di impatigon nan patul i Abram ta indattanah Abram hi kalnero ya baka ya dongki an tangbal ya tinna ya kemel ya himbutna an linala'i ya binabai.

¹⁷Mu hi Apu Dios ya nundogohona nan patul ya nadan tatagun wahdih nan palasyuna an gapuh nangawitana i Sarai an ahawan Abram. ¹⁸Ot

---

^u 12:7 Nan Na'na'at 7:5   ^v 12:9 Nan negeb ya hidiye nan mun'ohab an lutah nangappit hi muyyadna.

ipa'ayag mon nan patul hi Abram ot alyonan hiyay, Tanganu on waha athinah nangatmun ha'on? Tanganu onmu inha"ut i ha'on an hiya ya ahawam? ¹⁹Ta inalim an hi ibbam ta hiya nan ahawao"ot. Awitom teeh ahawam ya imme ayu. ²⁰Ot ibagan nan patul hinadan tataguna ta pakakonda i diyen boble da Abram ya hi ahawana ya an namin nadan wadan dida.

Hay Nunhi"anan Da Abram I Lot

13 ¹Nakak da Abram an himbale hi ad Egypt ot mumbangngaddah nan negeb hi ad Kanaan an intakindan namin nadan wadan dida. Ya ni'yeh Lot i dida. ²Ta kimmadangyan hi Abram te dakol di kalnerona ya guldingna ya bakana ya dakol boy balitu'na ya pihhuna. ³Ta onda numbangngad hinan negeb ot eda umaninnabat hidih ad Kanaan an inipluydah ad Betel. Ot ibangngadda boh din immohnonganda ni' hidih nan numbattanan di ad Betel ya hi ad Ai. ⁴An hidi din nangiphodanah nan punggobhan hi mi'nong ot dayawonah Apu Dios.

⁵Hi Lot ya wada damdamay pamilyana ya atbohdin wadaday kalnerona ya guldingna ya bakana ya himbutna. ⁶Ta lo'tat ya adi umdah nan pumpastolanda te nahlag nadan halundan duwa. ⁷Ta hiyay lummuh punhahannuwan nadan pumpastolon da Lot i Abram. Ya i diyen timpu ya nunhitudahdi damdama nadan tinanud Kanaan ya nadan tinanud Peris.

⁸Ot alyon mon Abram i Lot di, Adi maphod on wa'e on mun'a"awit nadan pumpastolonta te hin'amata. ⁹Udu'dulna attog onta munhi"an. Ot pot'om di pohdom hi eyu iha"adan ta ipluyму'eh nangappit hi winawwan ya inipluyumi piboh nangappit hi iniggid.

¹⁰Ot pa'al'alintataon Lot di matanah nunlini"odan ya minangmangna nan dapayah an boblen nihaggon hinan wangwang an nungngadan hi Jordan ta ingganah ad Soar. Ya ma"aphod te dakol di liting hidi an umat hidin e nangiha"adan Apu Dios hinan hopap di tagu ya umat boh nan bobleh ad Egypt. Hidiyen timpu ya agge ni' dinadag Apu Dios hi ad Sodom ya hi ad Gomorah. ¹¹Ta pinilin Lot nan luta an nundotal hinan way wangwang an nungngadan hi Jordan ot ipluyda mohdi hi nangappit hi tuluwan di algo. Ta nunhi"andan hin'ama. ¹²Ta da Abram ya nabatidah ad Kanaan yaden e ni'iboble da Lot hinan way nundotal an boble an nihaggon hi ad Sodom. ¹³Mu nadan tataguhdi ya adi maphod di at'atonda ta nunhiglay bahulda i Apu Dios.

Hay E Niha"adan Da Abram Hi Ad Hebron

¹⁴Hidin nalpah an imme da Lot ya alyon Apu Dios i Abram di, Agam pibo ta mangmangom di nunlini"odan. ¹⁵Te an namin hituwen luta ya idat'un he'a ta pumboblayan nadan holagmuh inggana. ¹⁶Te pumbalino' nan holagmuh dakkodakkol an umat hi dinakol nan hupu' hitun luta an

adi mabilang. ¹⁷Ot eka ta em tigon hituwen luta an idat'un he'a. ¹⁸Ot iyaldan mon da Abram nan allungda hinan nihaggon hinan oak an kayiw hi ad Mamre hidih ad Hebron ot apyon da Abram hidi han punggobhan hi mi'nong i Apu Dios.

Hay Namoddangan Abram I Lot

14 ¹Indani ya waday gubat te nan patul hi ad Sinar an hi Amrapel ya nan patul hi ad Ellasar an hi Aryok ya nan patul hi ad Elam an hi Kedorlaomer ya nan patul hi ad Goim an hi Tidal ²ya eda gubaton nan patul hi ad Sodom an hi Bera ya nan patul hi ad Gomorah an hi Birsia ya nan patul hi ad Admah an hi Sinab ya nan patul hi ad Seboim an hi Semeber ya nan patul hi ad Bera an hay ohah ngadana ya hi ad Soar. ³Ta datuwen liman patul an eda gubaton ya mun'uuddumda ta mumboboddangda te gubatonda dida hinan nundotal hi ad Siddim an nihaggon hinan nunhiglay ahinan lobong. ⁴Te nan patul an hi Kedorlaomer ya sinakupna datuwen liman patul hi himpulut duway (12) tawon. Mu hidin mi'apulut tuluh (13) tawon ya nginumhedan hiya.

⁵Ta hidin mi'apulut opat (14) di tawon ot i'uyug nan patul an hi Kedorlaomer nadan ibbanan patul ot eda gubaton dida ot abakonda nadan Repaet hi ad Asterot-Karnaim ya nadan tinanud Susim hi ad Ham ya nadan Emim hi ad Sabeh-Kiriatayim ⁶ya nadan tinanud Hor hinan nun'abillid hi ad Seir ta ingganah ad El-Paran an nihaggon hinan agge naboblayan. ⁷Ot ihunodda boh ad En-Mispas an hay ohah ngadana ya hi ad Kades ot abakondan namin nadan tinanud Amalek ya nadan tinanud Amor an nunhituh ad Hasason-Tamar.

⁸Ta hidih ad Siddim di e nunhoodan nadan liman patul an nalpuh ad Sodom ya hi ad Gomorah ya hi ad Admah ya hi ad Seboim ya hi ad Bela ⁹ta gubatonda da Kedorlaomer an patul hi ad Elam ya hi Tidal an patul hi ad Goim ya hi Amrapel an patul hi ad Sinar ya hi Ariok an patul hi ad Ellasar. ¹⁰Mu hidih nan nundadammuwanda punggugubatan ya dakol di bitu. Ta hidin eda bumtik nan duwan patul an i Sodom ya nan i Gomorah ya nabituda. Mu nadan tulun patul an ibbada ya binumtikdah nadan nabillid. ¹¹Ta nangabak nadan opat an patul ot eda pun'alan namin nadan wadah nadan i Sodom ya nadan i Gomorah an ta'on on nadan makan on nun'alada ot ahida taynan dadiyen boble. ¹²Ya ta'on on da Lot an amuna'on Abram ya ni'yalada dida ya an namin nadan halunda ya nadan wadan dida te eda tuwali nunhituh ad Sodom. ¹³Mu wada nan ohan binumtik ot ena ipa'innilah nan Hebrew^w an hi Abram hinan nun'allunganah nan nihaggon hi awadan nadan oak an kayiw an bagin Mamre an tinanud Amor. Hi Mamre ya i'ibana da Eskol i Aner an gagayyum Abram.

^w 14:13 Nan Hebrew ya hidiyey punggadan di udum hinadan mangili.

¹⁴Ya hidin dingngol Abram hidiyen na'at ot ayaganan namin nadan tataguna an natudduwan an e mi'gubat an umedah tuluy gahut ta han himpulut walu (318). Ot makakda ta eda tundon nadan patul an nangiye'e i da Lot hi ad Dan. ¹⁵Ta on nahdom i diye ot gogodwon Abram nadan tataguna ot eda gubaton dida. Ta numpudugda dida ta ingganah ad Hobah an nangappit hi muyyadna hi'onta wah ad Damaskus. ¹⁶Ot bangngadon da Abram an namin nadan nun'abalol an inye'eda ot iyanamutda nan amuna'ona an hi Lot ya an namin nadan wadan dida ya ta'on on nadan binabai ya nadan udum an tatagun inibtikda.

Hay Nunwagahan Melkisedek I Abram

¹⁷Hidin pumbangngadan da Abram hidin inabakda da Kedorlaomer ya nadan ibbanan patul ya imme nan patul hi ad Sodom ot ena damuwon didah ad Sabeh an hay ohah ngadana ya Nundotal an Lutan di Patul. ¹⁸Ya ta'on on hi Melkisedek^x an patul hi ad Salem ya padin bon nan na'abbaktun Dios ya inyenon Abram di tinapay ya bayah. ¹⁹Ot wagahanah Abram an alyonay,

Hanat nan na'abbaktun Dios an nunlumuh ad lagud ya tun luta di munwagah i he'a Abram.

²⁰Ot madayaw nan na'abbaktun Dios an nangihwang i he'a ta nangabakon da'ah nadan binuhulmu.

Ot idat Abram i Melkisedek nan mi'apuluh (10) nadan inabakdah eda ni'gubatan.

²¹Indani ya alyon nan patul hi ad Sodom i Abram di, Ta'omman ya ammuna nadan tatagu' di ipabangngadmu i ha'on. Mu na'e an binangngadyun gina'umi ya ta'omman ya inalayu.

²²Mu alyon Abram di, Ha'on'e ya imbaga' hinan na'abbaktun Dios an nunlumuh ad lagud ya tun luta ²³an adi mabalin hi ala' an ta'on on ha linubid onu ga'od di hapatutyu ta wan ma'id ha alyom hi udum hi algo hi impakadangyana' i he'a. ²⁴Ot ma'id ha ala' an ammuna nan inanmih tun tatagun in'uyugu ya nadan idatmuh tun gagayyum'un bimmoddang i da'mi an da Aner ya hi Eskol ya hi Mamre.

Hay Himmapihan Apu Dios I Abram

15 ¹Indani ya waday impa'innilan Apu Dios i Abram an alyonay, Adi'a tumakut Abram te ha'on di paddungnay hapiyom ya atbohadin ongal di punwagah'un he'a.

²Mu alyon Abram di, Apu Dios an na'abbaktu, undan nanganne damdamay hilbin nan idatmun ha'on an ma'id ha imbabale'. Ammuna nan baal'un hi Elieser an i Damaskus di mamoltan hi an namin an wadan

^x 14:18 Hebrew 7:1-10

ha'on ³ te undan adim tigon an ma'id ha indatmuh imbabale' ta hiya nan hay oha moh nadan baal'uy pangipaboltana' hinadan wadan ha'on.

⁴ Ot alyon Apu Dios i hiya di, Bokon hinaen baalmun hi Elieser di mamoltan hinan wadan he'a te nan malpu i he'a an imbabalem.

⁵ Ot ipalah'un Apu Dios hinan dola ot alyonan hiyay, Itangadmuh ad lagud ya binilangmu nadan bittuwon hi'on'a pa'abbilang. Ibag'a' i he'a an athidiy dinakol di holagmu an adida mabilang.^y

⁶ Ya kinulug Abram hi Apu Dios ta hiya nan imbilang Apu Dios hiyah maphod an tagu.^z ⁷ Ya inalin bon Apu Dios i hiyay, Ha'on nan Dios an nangipakak i he'ah nan bobleh ad Ur hi ad Babilon ta wan idat'uh tuwen luta i he'a ta pumboblayanyu.

⁸ Mu alyon Abram di, He'an na'abbaktun Dios, nganney panginnilaa' an idatmun ha'on hituwe?

⁹ Ya alyon Apu Dios di, Em alan ha baka ya ha tinna an gulding ya ha tangbal an kalnero hi hintutluy tawonda ya inyalim hitu. Ya ni'yalam ha ohah palluma ya ha balug.

¹⁰ Ot e alan Abram dadiyen namin an imbagan Apu Dios ot inayunan bongwahon dadiye ta numpunduwa on nunhiwwayona. Mu aggena inathidi nan palluma ya nan balug. ¹¹ Ya indani ya natapanganday hamutin e mangan hinan dotag mu inabul Abram dida.

¹² Ya hidin tuwen malimuh nan algo ya na'allo'an hi Abram. Ya nali'nana han atatakut ya nunhiglan munhihillong. ¹³ Ya alyon Apu Dios i hiyay, Hituwey innilaom an udum hi algo ya ume nadan holagmu i han nat'on an boble. Ya mumbalindah himbut hidih opat di gahut (400) di tawon an nunhiglay ipadildilahanda.^a ¹⁴ Mu ahi' dusaon nadan tatagu i diyen boble an numbalinandah himbut. Ta hay umudi ya makakda i diyen boble an pi'yaladay nun'abalol an odon nadan tataguhdi. ¹⁵ Mu he'a'e pibo ya ma'amamma'a ya ahi'a mate ta malinggop hi em atayan. ¹⁶ Ta ingganah nan mi'apat an tinanud ya ahida mumbangngad ituwen boble. Te damunahdi ya namamay pumbahbahulan nadan nunhitu ituwen boble an tinanud Amor ta hiya nan dusao' dida.

¹⁷ Hidin nalimuh mo nan algo ta himmilong ya alinah on wada han banga an mun'ahuk ya han ma'adallang an apuy an ini'wanah nan numbattanan dadiyen nabongwah an animal. ¹⁸ Ya inhamad Apu Dios an nangibaga i Abram an alyonay, Hituwen luta an mihipun hinan pogpog di ad Egypt ta ingganah nan wangwang an nungngadan hi Euprates ya idat'uh nadan holagmu. ¹⁹ Ya idat'u bon dida nadan numboblayan nadan tinanud Ken ya tinanud Kenis ya tinanud Kadmon ²⁰ ya tinanud Hit ya tinanud Peris ya tinanud Repa ²¹ ya tinanud Amor ya tinanud Girgas ya

^y 15:5 Roma 4:18; Hebrew 11:12   ^z 15:6 Roma 4:3; Galasya 3:6; James 2:23   ^a 15:13 Nan Na'na'at 7:6,7

tinanud Jebus ya an namin nadan udum an numboblayan nadan tinanud Kanaan.

Hay Nawadaan Ismael

16 ¹Hi Sarai an ahawan Abram ya adi mun'imbabale. Ot nan himbutnan hi Hagar an i Egypt ²di ena ni'ilo'on i Abram an alyonay, Ma'id tee damdama ha imbabaleta hi indat Apu Dios ot mabalin'e ya tun himbut di pi'ilo'am ta alina hi imbabalayam ya waha ha pun'imbabaleta. Ya inabulut Abram hidiyen inalin Sarai ta inilo'na. ³Hay na'atan nae ya hidin nala'uh moy himpuluy (10) tawon hi e nunhituwan da Abram hi ad Kanaan. ⁴Ya hidin inilo' Abram hi Hagar ya numbutyug.

Ta hidin innilan Hagar an numbutyug ya mumbaktu an ongal di pamihulna i Sarai. ⁵Ot alyon Sarai i Abram di, He'ay ud bahul hinan e pamihulan naen himbut i ha'on. Undan bokon ha'on di nangiyabulut hi pi'ilo'am i hiya. Mu tanganu on nihipun hidin na'innilaanan numbutyug ya pihulona'. Hanat hi Apu Dios di ukod an mangipanuh hi'on nganne i ditay nipto'.

⁶Ya alyon Abram i hiyay, Nomnomnomom an he'ay ud himbut i hiya ot ukod'ah nan pohdom an aton i hiya. Ot palpaligaton mon Sarai hi Hagar ta lo'tat ya binumtik.

⁷Ta inakhupan nan anghel Apu Dios i han bubun hidih nan agge naboblayan an mangiplay hi ad Sur. ⁸Ot alyonan hiyay, Hagar an himbut Sarai, tanganu on'a nehna an danay nalpuwam ya idanay umayam?

Ya alyonay, Bumtika' ta tayna' hi Sarai an ud himbut i ha'on.

⁹Ot alyon nan anghel di, Ibanggadmuot i hiya ta nanongnan hiyay punhilbiyam. ¹⁰Ot idat'uy dakkodakkol an holagmun adi mabilang.

¹¹Nomnomnomom an hinaen imbutyugmu ya lala'i ot miyayyam'e ya nginadanam ta hi Ismael. Te dingngol Apu Dios nan pumpahpahmo'am. ¹²Mu hinaen imbabalem ya nunhigla an umat hinan atap an dongki an ma'id ha naputu' hi ena iha'adan. Ya ma'id ha adina ahiwawan hinadan tatagu ta hiya nan atbohdiy aton nadan tatagun hiya. Ya hay atona ya mihiwweh nadan tulangna ya a'ammogna.

¹³Ta nihipun i diyen himmapitan nan anghel i hiya ya nginadanamah Apu Dios hi, He'a Nan Dios An Manmannigon Ha'on. Te alyonay, Maphod ta ta'on on tinigo' hi Apu Dios ya nanongnan mataguwa'.

¹⁴Ta hiya nan nangadanan hidiyen bubun hi Beer-Lahay-Roy.^b Ya nomnomnomonyu an hituwen bubun ya wadahan nan numbattanan di ad Kades ya hi ad Bered.

¹⁵Hidin nun'ayyam hi Hagar i han lala'in imbabaledan Abram ot ngadanan Abram ta hi Ismael. ¹⁶Ya hay tawon Abram i diye ya nawalut onom (86).

---

^b 16:14 Hay ibalanan nan Beer-Lahay-Roy ya bubun nan wadawada an manmannigo i dita'u.

Hay Hopap Di Pungkugitandah Nadan Linala'i

17 ¹Hidin nahiyam ta hiyam (99) di tawon Abram ya numpatigo boh Apu Dios i hiya ot alyonay, Ha'on nan ongal di abalinanan Dios. Ot maphod on unudona' ya nanongnan nan nipto' di atom. ²Te pohdo' an ibaga i he"a an mipa'annung nan imbaga' tuwali an idattan da'ah dakkodakkol an holagmu.

³Ya hidin munhapihhapit hi Apu Dios ya nundu'un hi Abram an inda'omnay angahnah nan luta hi punlispituna i Apu Dios. ⁴Ya alyon bon Apu Dios di, Nomnomnomom nan imbaga' i he"a an mumbalin'a hi punhi'aman di dakol an mibangon an boble. ⁵Ot mihipun hi ad uwani ya adi da'a mo ngadanan hi Abram ta he"ah Abraham. Te pumbalinon da'a nimpeh hi aman di dakol an mibangon an boble. ⁶Ta punholagon da'ah dakkodakkol ta mumpatulday udum i dida hi dakol an boble. ⁷Hituwen imbaga' i he"a ya minaynayun an ma'at hinadan tanudam. Ta nanongnan ha'on an Dios di dayawom ya atbohadin ha'on di dayawon nadan tanudam. ⁸Ya hituwen bobleh ad Kanaan an ni'iboblayam hi ad uwani ya idat'un namin i he"a ya hinadan holagmu ta da'yuy nanongnah mumboblehtu. Mu mahapul an ha'on an Dios di dayawonyu ya nanongnah dayawon nadan holagmu.

⁹Ot alyon bon Apu Dios i Abraham di, Mahapul an nanongnan un'unudom hituwen imbaga' i he"a ya ta'on on nadan matanudam ya mahapul an hidiyey inaynayundan un'unudon. ¹⁰Ot hay panginnilaan hi pangunudam ya ta'on on nadan tanudam ya mahapul an an namin nadan linala'i ya makugitda.^c ¹¹Ta mihipun hi ad uwani ya makugit ayu ta panginnilaan an un'unudonyu nadan imbaga'. ¹²Ta an namin nadan tanudam an goggolang an linala'i ya makugitdah nan mi'awaluy algoda. Ya ta'on on nadan imbabalen nadan baalmu ya nadan himbutmun nalpuh udum hi boble ya makugitda. ¹³Ta an namin nimpe nadan linala'i an wadah nan nunhituwam an ta'on on nadan baal onu himbut an ginatangmu ya mahapul an mipakugitda ta panginnilaan an minaynayun di pangun'unudanyu hinan imbaga' i he"a. ¹⁴Ot nan lala'in agge nakugit ya mipapate ta adi mo midmiddum i da'yun tatagu' an gapuh aggena nangun'unudan hinan imbaga' i he"a.

¹⁵Ya alyon bon Apu Dios i Abraham di, Nan ahawam an hi Sarai ya bokon mo Sarai di ngadana ta hi Sarah. ¹⁶Te wagaha' ta mun'imbabale ayu i han lala'i. Ya hiyay pumbalino' hi hi inan di dakkodakkol an tataguh abobboble ta mumbalindah patul di udum.

¹⁷Ot mundu'un boh Abraham an nida"om di angahnah nan luta ta dayawonah Apu Dios. Mu adi mitpol di ngihilna te hay nomnomna

^c 17:10 Nan Na'na'at 7:8

ya alyonay, Undan nin mohpe mabalin an mun'imbabaleya' hi ad uwanin hinggahut (100) di tawon'u ya nahiyam (90) di tawon Sarah an namogpog mo.

¹⁸Ot alyonan Apu Dios di, Daan mo ta hi Ismael di a'atan nan imbagam?

¹⁹Ya alyon Apu Dios di, Adi te nan ahawam an hi Sarah ya mun'imbabale i han lala'i ta ngadananyu ta hi Isaac. Ta nadan tanudanay pangipa'annunga' hinan imbaga' i he"a ta minaynayun an ma'at i dida.

²⁰Ya hi Ismael e ya dingngol'u nan imbagam ot nomnomnomom an wagaha' bo ta dumakkodakkol di holagna. Ta hiyay mumbalin hi punhi'aman di himpulut duwan (12) ap'apun di tatagu ya atbohadin mundongolda nadan tanudana. ²¹Mu hay ipa'annungan nan imbaga' i he"a ya hinan imbabalem an hi Isaac an iyayyam nan ahawam an hi Sarah hinan athitu boh tawonana. ²²Ya hidin indappuh Apu Dios hidiyen inalina ot taynanah Abraham.

²³Ta hidiyen algo ya inunud Abraham nan inalina Apu Dios ot kugitona nan imbabalenan hi Ismael ya an namin nadan linala'i an nunhituh nan nunhituwana ya nadan goggolang an imbabalen di baalna ya himbutna an ginatangna. ²⁴Ta'on on hiya an nahiyam ta hiyam (99) di tawona ya numpakugit. ²⁵Ya na'en imbabalenan hi Isma'el ya himpulut tuluy (13) tawona i diye. ²⁶Ta i diyen algo di numpakugitandan hin'ama ²⁷ya niddumdan namin nadan linala'in baalna ya himbutna an ginatangnah udum hi boble.

Hay Immayan Nan Tulun Linala'ih Awadan Abraham

18 ¹I han tongan di algo an um'umbun hi Abraham hinan way panton nan nun'allunganda an nihaggon hinadan kayiw hidih ad Mamre ya numpatigoh Apu Dios i hiya ²ta nangitigana han tulun linala'in timma'dogdah nan way e"elena ot ena pundamu dida ot inayunan munyu"ung ta apngaona^d dida.

³Ot alyonay, Apu mundagguh ayu bahan ta adiya' la"uhan an ohan baalyu. Te ongal di e' pun'am'amlongan hi eyu nangi'wan hitun nunhituwa'. ⁴Ta mun'ible ayu ni' hitun pu'un tun kayiw ta e' alan ha liting ta pun'ulahyuh hukiyu ⁵ya ta damunah e' pangidadaan i ha anonyu ta waha i'ilogyun madappuh hinan pangayanyu.

Ya alyonday, Ta'omman ya hinnodmi.

⁶Ot ma'anneh Abraham hinan nuntoldaanda ot alyonan Sarah di, Pun'iha"angmu dohah nan maphod an alina. ⁷Ot ma'ibagan umeh nan awadan di halunda ot pot'ona nan ap'aphodan an kilaw an bakana ot ipaguyudnah nan baalna ta eda paltiyon ot iha"angda. ⁸Ta on nidadaan

^d 18:2 Hebrew 13:2

ot alana nadan udum an mahapul an umat hi gatas ot pi'yenah nan dotag ya makan ot idadaana ta mangan nadan linala'in mangili hinan pu'un di kayiw.

⁹Ya ibagadan hiyah ahawanan hi Sarah.

Ot alyonay, Wahdih nan nuntoldaanmi.

¹⁰Ya alyon nan ohay, Hitun pumbanggada' hinan athitu ya nomnomnomom an mun'ayyam hi ahawam an hi Sarah i han lala'i.

Ya hi Sarah ya wahdih nan way panton di tolda ta dingngolnah diyen inalina. ¹¹Ya hi Abraham ya amamma mo ya atbohadin inninah Sarah an namogpog. ¹²Ta ngimmihil hi Sarah an alyonah nomnomnay, O man nee ihya ta namaag ya munggolanga' ya tee mon inninaa' ya amamma moh ahawa'.

¹³Ya alyon Apu Dios i Abraham di, Tanganu on ngimmihil hi Sarah an alyonay undan inninaa' e anu mohpe ya ahiya' mun'imbabale? ¹⁴Mu undan waha adi' abalanan an Dios. Ibagat' tee an hitun pumbanggada' an mala'uh nimpe ha hiyam di bulan ya mun'ayyam hi ahawam an hi Sarah i han lala'i.^e

¹⁵Mu gapuh takut Sarah ya iha'utnay ngimmihilana. Mu alyon Apu Dios di, Immannung an ngimmihil'a.

¹⁶On immat hidiy nunhapitanda ot makakda nan linala'i ot ibbaan Abraham didah nan ma'uhdungan hi ad Sodom. ¹⁷Ya alyon Apu Dios hi nomnomnay, Adi' ipa'e i Abraham nan ninomnom'un aton. ¹⁸Te dumakol di tanudana ta mundongolda. Ya gapun hiya ya wagaha' di tataguh abobboble. ¹⁹Te hiyay pinto'u ta hiyay manugun hinadan holagna ta ha'on di un'unudonda ta nan nipto' ya maphod di atonda. Ta way ato' bon mangipa'annung i didah nan imbaga' i hiya.

²⁰Ot alyona i Abraham di, Nadan i Sodom ya i Gomorah ya dingngol'u nan nunhiglan at'atondan pumbahulan. ²¹Ta hiya nan mahapul an umeya' hidi ta e' tigon hi'on immannung onu agge. ²²Ot inayun nadan linala'in ipluy hi ad Sodom yaden nabati hi Apu Dios an mi'haphappitan i Abraham.

Hay Ni'hapitan Abraham I Apu Dios Hi A'at Di Ad Sodom

²³Ot alyon Abraham i hiyay, Undan ta'on on nadan nipto' di at'atondan tataguhdih ad Sodom ya pi'idadagmuh nadan adi maphod di pangatda? ²⁴Onha ta wahdida ha nabongleh (50) tataguh nipto' di pangatda ya on hiya damdaman dadagom didan himpamoble onu adim an gapu i dadiyen nipto' di pangatda? ²⁵He'a ya nipto' di atom an mangipanuh hi tatagu ot hiya nan innila' an adi mabalin an pi'idadagmu nan nipto' di pangatda. Te atom'ehdi ya undan adida mi'idadag hinadan nun'abahulan.

^e 18:14 Luke 1:37

²⁶Ya alyon Apu Dios di, Onha alinah wahdida ha ta'on on nabongleh (50) tatagu hi nipto' di pangatda ot gapu i dida ya adi' dadagon didan himpamoble.

²⁷Ya alyon bon Abraham i hiyay, Apu, iyabulutmu bahan ta ta'on ona' tagu ya ammuna an nalpuwa' hi hupu' ya idappuh'un ibagan he'a tun nomnomnomo'. ²⁸Ot onha ammunada ha napat ta lima (45) hi tataguhdi hi nipto' di pangatda ya on adim dadagon hidiyen boble?

Ya alyon Apu Dios di, Hi'on wadada ha napat ta lima (45) hi nipto' di pangatda ot adi' dadagon didan himpamoble.

²⁹Ya alyon bon Abraham di, O mu onha ammunada ha napat (40) ya on dadagom?

Ya alyon Apu Dios di, Adi' dadagon an ta'on on ammunada ha napat (40).

³⁰Ya alyon bon Abraham i hiyay, Adi'a bahan bumohol ta ibaga' an onha ammunada ha tulumpulu (30) ot nganney atom?

Ya alyon Apu Dios di, Adi' dadagon dida hi'on wadada ha tulumpulu (30).

³¹Ya alyon bon Abraham di, Apu, iyabulutmu bahan ta idappuh'un ibaga tun nomnomnomo' an onha ammunada ha bainti (20)?

Ya alyonay, Adi' dadagon hidiyen boble hi'on wadada ha ta'on hi bainti (20).

³²Ya alyon bon Abraham di, Apu, hituwe mo di ma'udih ibaga' ot adi'a bahan bumohol. Onha ammunada ha himpulu (10) ya abuh ot nganney atom?

Ya alyon Apu Dios di, Adi' dadagon hidiyen boble hi'on wahdida ha himpulu (10).

³³Ta on nalpah hidiyen nunhapitanda ot umaan hi Apu Dios hidi. Ot umanamut hi Abraham.

Hay Immayan Nadan Duwan Anghel Hi Ad Sodom

19 ¹Hidin nahdom ya dimmatongda nan duwan anghel hi ad Sodom. Ya wahdih Lot an um'umbun hinan way geyt diyen boble. Ta ona tinigo dida ot e midamu ot mundu'un an nida'om di anganah nan luta ta apngaona dida ²ot alyonay, Ha'on di oha an baalyu ot ma'ayu ta ume ta'u bahan hi balemi ta eyu ulahan di hukiyu ya immiyan ayu. Ta nawi'it'e ya ahi ayu madappuh hinan umayanyu.

Mu alyonday, Adi ami mundagguh ta ta'on on hinan plasa di emi pun'iyanan.

³Mu anhan di pun'ayag Lot ta ni'yeda moh baleda ot idadaanana didah makan an nunha'angdah tinapay an agge nadduman hi yist ot manganda.

⁴Mu hidin aggeda ni' e nalo' dadiyen mangili ya immedan namin nadan linala'in i Sodom an mumpangilog ya ta'on on nadan a'amamma.

Ot li"ubonday balen da Lot ⁵ot muntukukda i hiya an alyonday, Daanda nadan linala'in nun'iyonom? Ipalah'unmu dida ta ilo'mi dida.

⁶Ya limmah'un hi Lot ot inayunan ikalob nan panto. ⁷Ot alyonah nadan i Sodom di, I'iba, adiyu bahan aton di adi maphod i datuwen mangili. ⁸Ta'on attog ya tun duwan binabain imbabale' an agge ni' nangahawa di ipalah'un'u ta ukod ayuh nan pohdonyun aton i dida. Mu ta bokon hantudan mangili' te mahapul an ipapto'u dida.

⁹Mu alyonday, He"a e an immalin ni'iboblehtu ya umaan'ahna ta adi da'mi itudduwan hi atonmi. Te alina man ya he"ay nangiboholanmi ya namamay nangatmin he"a.

Ot adhuwandah Lot ot pun'ituldunda ta wan edaot pa"ihon nan panto. ¹⁰Mu na'ibagon nan duwan mangilin ginuyud hi Lot hidih nan bale ot ikalobda. ¹¹Ot pumpilokda dadiyen i Sodom ta onda ahi anap'apu'ap an adida pa"apto' hinan panto. ¹²Ya alyon nan duwan linala'i i Lot di, On wadaday udum hi imbabalem ya inapum ya tulangmun wahtu ituwen boble? Wadada'e ya em imbagan dida ta umaan ayuhtu ¹³te dadagonmih tuwen boble. Te innilan Apu Dios an nunhiglan adi maphod di at'aton nadan tataguhtu ta hiya nan hinnag da'mi ta dadagonmi.

¹⁴Ot umeh Lot ot ena ibagah nadan linala'in mangahawah nadan binabain imbabalena ot alyonan diday, Galaonyu ta makak ayu ta taynan ta'uh tuwen boble te dadagon anun Apu Dios.

Mu namaag ya uggan itigon dadiyen linala'i i hiya te alyondah on laylayyahna.

Hay Naghoban Di Ad Sodom Ya Hi Ad Gomorah

¹⁵Ta hidin hiyah mun'awiwi"it ya pumbangon nan duwan anghel hi Lot an alyonday, Bumangon'a ya inawitmu ahawam ya nadan duwan imbabalem ta adi ayu milagat hi adadagan tuwen boble.

¹⁶Mu mun'og'ogon an makak hi Lot ot pun'idon mon nan duwan linala'ih ta'ledan hina'amma ot ipanguluda dida ta inggana hi nibata"andahdi i diyen boble. Ta athidiy inat Apu Dios i dida te gapuh homo'na i dida. ¹⁷Ta onda nibata"an ot ahi alyon nan ohan anghel i diday, Ekayu mohpe ta awigingonyun bumtik. Ya adiyu wingiyon nan tinaynanyun boble ya adi ayu umohnong hinan nundotal ta ingganah on ayu dumatong hinan billid ta adi da'yu ilagat hinan apuy.

¹⁸Mu alyon Lot i diday, Maphod ta himmo' da'mi ¹⁹ta nihwang amih ate. Mu bokon bahan hinan billid di alyonyuh bumtikanmi te adi' abalanan an bumtik hidi. Ya alinah nilagat amih nan awon ya ni'yate ami damdama. ²⁰Mabalin'e bahan ya hidih nan kittang an boblen nihaggon di bumtikanmi ta mihwang ami.

²¹Ya alyon nan anghel di, Ta'omman mo ya hidiy immayanyu ta adi' pi'dadag hidiyen kittang an boble. ²²Ot awigingonyun bumtik hidi te

gahin di dumatong ayuhdi ya ahi' ihipun nan ato'. Hidiyen boble ya ngingadananda ta hi ad Soar.

²³Ta hidin dimmatong da Lot hidih ad Soar ya manulu nan algo. ²⁴Ya alinah on pun'ogah Apu Dios di mundalang an apuy hi ad Sodom ya hi ad Gomorah.^f ²⁵Ta nadadag an namin dadiyen boble ya nan nunlini''odan ya an namin nadan tatagun wahdi ya ta'on on nadan nun'itanom. ²⁶Mu nan ahawan Lot ya nunligguh ta alinah on numbalin hi ahin an kimmulhi ta ay pusti.^g

²⁷Ya hidin nawnawi''it i diye ot mangeh Abraham hinan immohnongana ni' hi ni'happitanan Apu Dios. ²⁸Ot iyuhdungnah ad Sodom ya hi ad Gomorah ya hinan nunlini''odan dadiyen boble ya hay ahuk di matigohdi an ay hanan damunan pun'apuyan. ²⁹Mu i diyen nanadagan Apu Dios i dadiyen boble an e ni'iboblayan Lot ya ninomnomnah Abraham ta hiya nan inyabulutnan binumtik da Lot ta aggeda nilagat.

Hay Inat Nadan Binabain Imbabalen Lot

³⁰Hi Lot ya nadan duwan binabain imbabalena ya tumakutdan miha''ad hi ad Soar ot umeda moh nan billid ot eda miha''ad i han liyang.

³¹Ya han hin'algo ya alyon nan panguluwan i ibbana di, Hi amata ya amamma mo ya ma''id ha udum hi lala'i hi mangiyahawan dita ta mawada ha imbabaleta. ³²Ot butongontah amata ta eta mi'lo' ta waday atontan mahlag ta adi mapogpog di holag ta'u.

³³Ta i diyen hilong ya binutongdah amada ot e mi'ilo' nan panguluwan. Mu agge innilan amada te nabutong. ³⁴Ta nabigat ot alyon nan panguluwan i ibbana di, Din hilong ya eya' ni'ilo' i ama. Ot butongonta boh amata ta ilo'mu poo ta waday uddinnontan mahlag.

³⁵Ot butongonda boh amada i diyen hilong ot mi'ilo' damdama nan oha i amada. Mu agge bo innilan amada te nabutong. ³⁶Ta hituwey inat nadan duwan imbabalen Lot ot mawadaanda.

³⁷Ta hanan panguluwan an imbabalen Lot ya nun'imbabaleh lala'i ot ngadanarah Moab. Ta hiyay nahlagan nadan i Moab hi ad uwani. ³⁸Ya hanan nihnod an imbabalen Lot ya nun'imbabale boh lala'i ot ngadanarah Ben-Ammi. Ta hiyay nahlagan nadan i Ammon hi ad uwani.

Hay Immayan Da Abraham Hi Ad Gerar

20 ¹Hi Abraham ya ninomnomnan mumbunag ta immedah nan way negeb hidih nan numbattanan di ad Kades ya hi ad Sur hidih ad Kanaan. Ot ahida bo umeh ad Gerar. ²Ta hidiy nangalyan bon Abraham hi hi ibbanah ahawanan hi Sarah. Ta hiya nan hi Abimelek an patul hidi ya ena impa'awit hi Sarah.

^f 19:24 2 Peter 2:6; Juda 1:7   ^g 19:26 Luke 17:32

³Mu han nahdom ya numpa'inop hi Apu Dios i Abimelek ot alyonay, He'a ya mate'a te gapu i naen babain em impa'ala an waday ahawana.

⁴Mu agge ni' ni'ilo' hi Abimelek i hiya ta hiya nan alyonay, Apu Dios, undan ta'on hi ma'id ha inat'un hiyah adi maphod ya on dadagona' an ilagatmu tun tatagu'? ⁵Hinaen inat'u ya ma'id attog ha adi maphod hi ninomnom'u te alyon otheadin Abraham di hi ibbana ya atbohadin hiya an alyonay hinagida.

⁶Ya alyon Apu Dios i hiyay, Innila' an agge'a numbahul i nae ta hiya nan agge' inyabulut an ilo'mu hiya ta agge'a numbahul i ha'on. ⁷Ot hiya nan mahapul an ibangngadmuh naen babaih nan ahawana te hidiyen ahawana ya propeta ta wan idasalan da'a i hiya ta adi'a mate. Te adim'e ya umannung an mate'a ya ta'on on nadan tatagum ya mi'yatedan he'a.

⁸Ta on hiyah nawi'it ot ipa'ayag Abimelek an namin nadan ap'apu an munhilbi i hiya ot ibaganan didah diyen ininopna ya nangintattakutda. ⁹Ot ipa'ayagna boh Abraham ot alyonan hiyay, Nganneh tuwen inatmun da'mi? Undan waha bahul'un he'a hi lummuh em pangipadadagan i ha'on ya tun pun'ap'apuwa'? Adi maphod hinaen inatmun ha'on. ¹⁰Nganneh ninomnommu ta athinay inatmu?

¹¹Ya alyon Abraham di, Manu'eh athinay inat'u ya alyo' on ma'id ha takutyu i Apu Dios ya alina hi ipapateya' ya pinlohyu tun ahawa'. ¹²Ya hay oha ya immannung an ta'on hi ahawa' ya hinagi ami. Te ohay hi amami mu nat'on di hi inana. ¹³Ta hiya nan nihipun hi nangalyan Apu Dios hi tayna' di boblen da ama ta umeya' hi udum an boble ot ibaga' i ahawa' ta an namin di bobleh datnganmi ya ibaganan hinagi ami ta hidiyey pangipatigonah homo'nan ha'on ta adiya' patayon.

¹⁴Ot ibangngad mon Abimelek hi Sarah i Abraham ot idattanah kalnero ya baka ya baal an linala'i ya binabai. ¹⁵Ot alyona bon Abraham di, An namin datuwen luta ya ha'on di ud bagi ot pot'om nan pohdom an e iha'adan.

¹⁶Ot alyonan Sarah di, Tigom teen idat'un ibbam di hinlibuy (1,000) gumo' an pihhu ta bayad nan inat'u ta panginnilaan ibbam ya nadan nun'ibbayu an ma'id ha inat'u i he'a hi adi maphod.

¹⁷Ot idasal mon Abraham i Apu Dios hi Abimelek ta na'an nan dogohna. Ya atbohadin pinumhod hi ahawana ya an namin nadan binabain baalna ta mabalin an mun'imbabaleda. ¹⁸Te impagol ni' Apu Dios di punggolongan nadan binabain wah balen Abimelek an gapuh nan na'at i Sarah an hi ahawan Abraham.

Hay Niyayyaman Isaac

21 ¹Hi Apu Dios ya impa'annungna nan imbaganan pammo'ana i Sarah ²ta numbutyug. Ya hidin nadatngan hidiyen inalin Apu Dios hi pun'ayyama ya nun'ayyam i han lala'in imbabaledan Abraham

hidin amamma mo. ³Ot ngadanan Abraham ta hi Isaac. ⁴Ya hidin mi'awaluh algon a ot kugiton Abraham te hiyah diyey imbagan Apu Dios hi atona.^h ⁵Ya hay tawon Abraham hidin niyayyam hi Isaac ya hinggahut (100).

⁶Ya hi Sarah ya ma'amlong an alyonay, Impa'amlonga' i Apu Dios ot an namin nadan mangngol ituwen nunggolanga' ya mi'yam'amlongdan ha'on. ⁷Te ta'on hi nganneh diyen tagu ya inniladan adiya' mo mabalin an mun'imbabale. Mu ten ad uwani ya na'at ta inyayyam'uh tuwen lala'in imbabalemin Abraham hi ad uwani an amamma mo.

⁸Ta hidin ong'ongngal hi Isaac an naphu mo i inana ya numpahamul hi Abraham ot ipa'ayagna nadan tatagu.

Hay Nangituda'an Abraham I Da Hagar An Hinina

⁹Indani ya tinigon Sarah an amod on nganihngihilan Ismael an imbabalen Abraham hinan i Egypt an hi Hagar hi Isaac. ¹⁰Ot alyona i Abraham di, Ituda'mu nan babain himbut ya nan imbabalena te nan imbabalena ya ma'id ha midat i hiya hinan boltanon tun imbabale' an hi Isaac.ⁱ

¹¹Ya adi maphod hi punnomnoman Abraham i diye te ta'on on hi Ismael ya imbabalena damdama. ¹²Mu himmapit hi Apu Dios i Abraham ot alyonay, Adi'a minomnoman an gapuh nan unga ya nan himbutmun hi Hagar. Unudom nan alyon Sarah te hi Isaac damdamay ipa'annungan nan imbaga' i he'a. ¹³Mu na'en imbabalem i diyen himbut ya idat'u boy dakol an holagna an gapu ta hiya ya imbabalem.

¹⁴Ta on nawi'it ot bumangon hi Abraham ot idadaanay makan ya liting ot ipabalunan da Hagar an hinina. Ot honagona dida.

Ta onda imme ot eda humanawhawwangan hinan agge naboblaysan hi ad Beerseba. ¹⁵Ya hidin napuh nan liting an binalunda ot ipalo' Hagar nan imbabalena hinan pu'un han kaykayyiw. ¹⁶Ot umeh nan e'elena ta e umbun hidi te alyonah nomnomnay, Adiya' pa'itpol an manigoh e atayan nan imbabale'. Ot inayunan kunga.^j

¹⁷Ya dingngol Apu Dios an kunga bo nan unga ot humapit nan anghel Apu Dios hi ad abunyan ot alyona i Hagar di, Nganney inomnomam? Adi'a tumakut ot dingngol Apu Dios nan kogan nan ungang nan nangipalo'am. ¹⁸Tuma'dog'aot ta em awiton nan unga. Te hiya ya pumbalino' nadan holagna hi ohan boble an ongal di abalinanda.

¹⁹Ya ay diniyat Apu Dios di matan Hagar ta nangitigana han obob. Ot ena ihagub nan pun'inumanda ot ena pa'inuman nan unga. ²⁰Ya impappapto' Apu Dios nan unga hinan nihaha"adanah nan agge

---

^h 21:4 Nan Na'na'at 7:8   ⁱ 21:10 Galasya 4:30   ^j 21:16 Hay pangalin di udum hinan kunga ya tuma'ang.

naboblayan. Ta hidiy kimmilogana ya nala'ing an pumana. ²¹Ya hidin immo'ohnongandahdi hinan agge naboblayan hi ad Paran ya e inawit inana han babai an i Egypt ot ipa'ahawana i hiya.

Hay Nunhapitan Da Abimelek I Abraham

²²Waday immayan da Abimelek ya nan opisyal di tindaluna an hi Pikol hi awadan Abraham ot alyon Abimelek i hiyay, Innila' an an namin di atom ya hi Apu Dios di bumoddang. ²³Ta hiya nan ibaga' i he'a ta isapatam hitun pundayawam i Apu Dios an adiya' kulukon i he'a ya ta'on on nadan tanuda'. Ta nanongnan maphod di atom i da'mi ituwen ni'iboblayam ta umat hinan maphod an pangatmin he'a.

²⁴Ya alyon Abraham di, O isapata' an ato'.

²⁵Ot ibagan Abraham i Abimelek an nadan ba'baalona ya pinlohda nan bubun an iniphod da Abraham. ²⁶Mu alyon Abimelek di, Agge' attog innilah naen na'at an inggana nee ot ibagam.

²⁷Ot idattan Abraham hi Abimelek hi kalnero ya baka ta mangipa'innila an maphod nan nunhapitanda.

²⁸Ot hiwwayon Abraham di pitun tinna an imbabalen di kalnero. ²⁹Ya mahmahan Abimelek di gapunah pangatanahdi. ³⁰Ya alyon Abraham di, Danae ya alam ta wan he'ay muntistigu an hidiyen bubun ya ha'on di nangipiphod. ³¹Ta hiya nan nginadanandah diyen boble hi Beerseba an gapu ta hidiy nunhapitandan duwa.

³²Ot umanamut mohpe da Abimelek i Pikol hi nunhituwanda. ³³Ot itanom Abraham han kayiw an tamaris hi ad Beerseba ot dayawona nan munnananong an Dios.

³⁴Ya nadney nihaha"adan da Abraham hidih nan boblen di i Pilistia.

Hay Namatnaan Apu Dios Hi Pangulug Abraham

22 ¹Indani ot patnaon Apu Dios di pangulug Abraham. Ta alyonan hiyay, Abraham!

Ya alyon Abraham di, O tanganu?

²Ya alyon Apu Dios i hiyay, Awitom nan oh'ohhan imbabalem an hi Isaac an pa'appohpohdom ya imme ayuh ad Moriah ta em i'nong hiya i ha'on hinan billid an tudduwo'.

³Ta hidin nawi"it ot gihaon^k Abraham nan kayiw an ma'usal hinan punggobhandah mi'nong ot idadaana nan dongkina ot inayundan makak an inawitnah Isaac ya nadan duwan baalna. Ot ipluydah nan inalin Apu Dios i hiya.

⁴Ta nangngenanggeda ya hidin mi'atluh algo ya minangmang mohpen Abraham nan umayanda. ⁵Ot alyonah nadan baalnay, Umohnong ayu ni'

^k 22:3 Hay pangalin di udum hinan gihaon ya kolnon.

hituh tun dongki ta madappuh amihdi an hin'ama ta e ami mundayaw i Apu Dios ya ahi ami mibangngad hitu. ⁶Ot ipapahon Abraham nan kayiw hinan imbabalenan hi Isaac ot hiyay mangdon hinan uwah ya nan pangapuyda. Ya hidin mangmangngeda ⁷ya alyon Isaac di, Ama, tanganu on waday kayiw ya apuy ya daan nan kalneron maghob an mi'nong?

⁸Ya alyon Abraham di, Imbabale', hi Apu Dios di ukod an mangdat hinan kalneron maghob an mi'nong. Ot inayundan mangmangngen hin'ama.

⁹Hidin dimmatongdah nan inalin Apu Dios ot iphod Abraham han punggobhan hi mi'nong hidi ot iphodnan palpagon nan kayiw hi uhhuna. Ot pawwidonah Isaac ot bobodona ot iyuhhunah nadan kayiw hidih nan punggobhan hi mi'nong.¹ ¹⁰Ot ukatona nan uwah an pamatenah nan imbabalena. ¹¹Mu himmapit nan anghel Apu Dios hi ad abunyan ot alyonay, Abraham!

Ot alyonay, O tanganu?

¹²Ya alyon diyen anghel i hiyay, Adim patayon nan unga. Ot innila' mo an hi Apu Dios di nabaktu hi unudom te ta'on on nan oh'ohhan imbabalem ya adim ukuhan an idawat i Apu Dios.

¹³Ya nangitigan Abraham han tangbal an kalneron nihabut di ha'gudna i han kayiw hinan e'elena. Ot ume ot ena alan ot hiyay i'nongna hi nihukkat hinan imbabalena. ¹⁴Ta hay nungngadan Abraham i diyen immayanda ya alyonay, Hi Apu Dios Di Mangdat Hinan Mahapul. Ta ingganah ad uwani ya waday uggan alyon nadan tatagu an alyondah hidih nan billid an pundayawan i Apu Dios di pangidatanah nan mahapul.

¹⁵Ya himmapit bo i Abraham nan anghel hi ad abunyan ¹⁶ot alyonay, Ha'on an Dios ya adi' ibahho an wagahan da'a an gapu i naen impatigom hi aggem nangukuhan hinan oh'ohhan imbabalem an emmot i'nong i ha'on.^m ¹⁷Ot ibaga' tee an wagahan da'a ta idattan da'ah dakkodakkol an holagmu ta umat hi dinakol di bittuwon hi ad lagud onu nadan panagⁿ hinan da'ging di baybay. Ta abakondan namin nadan binuhulda ya sinakupday bobleda. ¹⁸Ya gapu i dida ya wagaha' an namin an tataguh tun luta an gapuh pangun'unudam i ha'on.

¹⁹Ya hidin nagibbuh diye ot ibangngad da Abraham hinan immohnongan nan duwan baalna ta didan namin an immanamut hi ad Beerseba an nunhituwan da Abraham.

Nan Tinanud Nahor

²⁰Indani ya na'innilaan Abraham an hi ibbanan hi Nahor ya waluday imbabaleda i ahawanan hi Milkah. ²¹Ta hay panguluwan ya hi Us ot ahi

---

¹ 22:9 James 2:21; Hebrew 11:17-19   ^m 22:16 Hebrew 6:13,14   ⁿ 22:17 Hay pangalin di udum hinan panag ya gahal.

nan lala'in hi Bus ot ahi hi Kemuel an hi aman Aram ²²ot ahi hi Kesed ya hi Haso ya hi Pildas ya hi Jidlap ya hi Betuel. ²³Hi Betuel ya hiyay hi aman Rebekah. Ta waludan namin nadan linala'in imbabalen da Milkah i Nahor an hi ibban Abraham. ²⁴Ya wadada boy udum an imbabalen Nahor hinan imbilangnah ahawana an hi Reumah. Ta hay imbabaleda i diye ya hi Tebah ya hi Gaham ya hi Tahas ya hi Maakah.

Hay Natayan Sarah

23 ¹Hi Sarah ya hinggahut ta han baintit pituy (127) tawona ²ot ahi mateh awadandah ad Hebron hidih ad Kanaan. Ot ibaluwan Abraham. ³Ya i diyen nateh ahawana ya e ni'hapit hinadan tinanud Hit an alyonay, ⁴Ha'on ya bokona' iwahtu. Daan mo ta igatangyu doha hinan lutayu ta waha ilubu'an tun naten ahawa'.

⁵Ya alyonday, ⁶Da'mi ya imbilang da'ah ohan nabaktu an ap'apu. Ot mabalin an pot'om nan pohdom hitun boblemi ta hidiy pangilubu'am hinan ahawam.

⁷Ya nunyu"ung hi Abraham hi punlispituna hinadan tinanud Hit ⁸ot alyonay, At'ehna an itbalyun ilubu"uhtuh ahawa' ya daan mo bahan ta ibagayu i Epron an hi na' Sohar ⁹ta igatangna i ha'on nan lingab hi ad Makpelah an nihaggon hinan da'ging di puntanoman ta hidiy pangilubu'a'. Ya minahmahanyun hiyah on atnay pangigatangna ta bayada' ta pumbalino' hi lubu'an.

¹⁰Mu hi Epron ya wahdin mi'ib'ibbun hinadan udum an tatagu i diyen boble an ni'yamung hinan way geyt an a'am'amunganda. Ot tobalonah diyen imbagan Abraham an dingngol nadan tatagu. ¹¹An alyonay, Namaag ya indat'un he"ah diyen lingab ya ta'on on nan puntanoman ta hidiy pangilubu'am i ahawam. Ot teen nunhindongolan tudan ibba' di pangdata' i he"a.

¹²Ot munyu"ung boh Abraham hi hinangngab nadan tatagu ¹³ot alyonan Epron di, Hanat donglom tun ibaga' te hay pohdo' ya bayada' hidiyen luta ta ahi mabalin an e' ilubu' hidih ahawa'. Ta hidiyen inalina ya nunhindongolan nadan tatagun na'amung.

¹⁴Ot alyon mon Epron di, ¹⁵Hay bayad diyen luta ya opat di gahut (400) di gumo' an silber. Mu adi mahapul an bayadam ot ditay ukod ya emmot inlubu' hidih ahawam.

¹⁶Ya inabulut Abraham hidiyen inalina Epron an opat di gahut (400) an silber an miyunnudan di damotnah nan niyuldin an pumbayad di munggatang ot idatna ta tinigon nadan tataguh nangalan Epron. ¹⁷Ta numbalin moh lutan Abraham hi ad Makpelah an inggatang Epron i hiya an nilaggat nan puntanoman an nihaggon hinan lingab ya ta'on on nadan bungbungnga"an hidi. Ya hidiyen luta ya nihaggon hi ad Mamre. ¹⁸Ta an namindan wahdin tinanud Hit an nanigo ya inniladan hi Abraham

moy ud luta i diye. ¹⁹Ot ena ilubu' hidi nan ahawanan hi Sarah i diyen lingab hi ad Makpelah hidih ad Hebron hi ad Kanaan. ²⁰Ta ginattang nimpén Abraham hidiyen puntanonam ya nan lingab hinan tinanud Hit ot pumbalinonah lubu'an.

Hay Inahawan Isaac

24 ¹Hi Abraham ya na'amamma mo mu ongal di inat Apu Dios an nunwagah i hiya. ²Ya han hin'algo ya alyonah nan ap'apun di baalnay, iyuhhunmuy ta'lem hi ulpu' ³te pohdo' an isapatam hinan Dios hitun luta ya hi ad lagud an bokon hitun ad Kanaan di pamto'am i ha iyahawan nan imbabale'. ⁴Ot mahapul an ume'ah nan boblen niyayyama' ta nan tulang'uy em pangawitan i ha iyahawan Isaac.

⁵Ya alyon diyen baal i hiyay, Mu nganney ato' hi'on adi pohdon nan babain mi'yali i ha'on hitun awadan ta'u? On mabalin an mumbangngada' ta awito' hi Isaac ta ibangngad'uhdih nan nalpuwam?

⁶Ya alyon Abraham di, Tigom ta adim ibangngad hidi nan imbabale'. ⁷Te nan Dios hi ad abunyan ya hiyay nangalih tayna' hidiyen boblen di a'ammot'u an ta'on on hidiy niyayyama'. Ot ihamadnan alyon i ha'on di idatnah tuwen boble i ha'on ya nadan tanuda'. Ot hiya nan madinola' an pamanguluwona nan anghelnahti ta hitun umayam ya mabalin an waha awitom hi iyahawan nan imbabale'. ⁸Mu hi'on adi pohdon nan babai an mi'yalin he"a ya ta'omman mu ta inunudmu nan imbaga' an atom. Mu ta tigom ta adim iyehdi tun imbabale' an ta'on hi nganney ma'at.

⁹Ot iyuhhun mon diyen baal di ta'lenah ulpun Abraham ot isapatana an atona nan imbagan Abraham. ¹⁰Ot idadaanay himpuluh (10) nadan kemel Abraham ot pangipakalgaanah nadan nat'onat'on an mapmaphod an usal. Ot makak an umeh ad Mesopotamia an numboblaysan Nahor.

¹¹Ta hidin adadatong i diyen boble ya tinigona han bubun ot pa'ohnongona nadan kemel hinan e'elena ta mun'ibleda. Ya i diye ya mun'ah'ahdom an hidiye nan e humaguban nadan binabaihdi.

¹²Ot mundasal an alyonay, He"a Apu Dios an dayawon Abraham an ud baal i ha'on ya ipatigom bahan di homo'muh nan ud baal i ha'on ta wan adi mibahho nan ipa'atnan ha'on. ¹³Nomnomnomom an wahtuwa' hi haggon tun bubun ya innilam an ad uwani ya umali nadan binabain malpuh boble an humagub. ¹⁴Ot hanat nan babain pohdom an iyahawan Isaac ya nan pumbagaa' hi inumo' hinan hinagubna ya ipa'inumana'e ya atbohdi pa'inumana tudan kemel ya hidiyey panginnilaa' an nipa'annung nan imbagam hinan ud baal i ha'on.

¹⁵Ya aggena impadappuh hidiyen dasalna ya wadah Rebekah an pinahonay pannuman an ihagubna. Hay nangimbabalen hiya ya hi Betuel an imbabalen da Milkah i Nahor an hi ibban Abraham. ¹⁶Ya hidiyen hi Rebekah ya apgoan di ababaina an agge ni' nangahawa. Ta on imme

nan bubun ot ihagubnay pannuman ta umanamut. ¹⁷Ya mange nan baal an e nidamu ot alyonay, Iyam ni' bahan ta uminuma'.

¹⁸Ya alyonay, O agam.

Ot pa'ibagonan lo'ahon nan pinahona an inhagubna ot pa'inumana. ¹⁹On na'inuman ot alyon Rebekah i hiyay, Aga ta e' bo pa'inuman nadan kemelmu ta ingganah onda ma'inuman. ²⁰Ot ume ot ikuyagna nan hinagubnah nadan pun'inuman di kemel ot tagtagona boh nan bubun ta ena bo ihagub ta ingganaot ma'inumandan namin nadan kemel. ²¹Mu nan baal ya namaaggot dindinnongan an tigtiggonah on hiya nan pohdon Apu Dios. ²²Ta hidin na'inumandan namin nadan kemel ya inukat diyen baal han balitu' an hingat di olong an na'angngina ya han duwan balitu' an mihu'lub hi ta'le ot idatna i Rebekah.

²³Ot alyonan hiyay, On nganney nangimbabalen he'a? Undan adi mabalin bahan hi mun'iyam amih baleyu hi'on waha mabalin hi pun'iyamanmi?

²⁴Ya alyonay, Ha'on nan imbabalen Betuel an hi imbabalen da Nahor i Milkah. ²⁵Ot ha'ey eyu umiyanan ya ume ta'uh balemi ot dayyahdiy mabalin hi anon tudan kemel ya wahdi boy mabalin hi alo'anyu.

²⁶Ot mundu'un hidiyen baal ta dayawonah Apu Dios ²⁷an alyonay, Munhanaa' i he'a Apu Dios an dayawon Abraham an ud baal i ha'on te impatigom di homo'mu i hiya hinan nangipa'annungam hinan imbagam i hiya. Ya munhanaa' bo ta impanguluwa' i he'ah nadan tulangna.

²⁸Yaden hi Rebekah e ya tagtagatagonan umanamut ta ena ibaga i inanah diyen na'at. ²⁹Ya wada han lala'in hi ibban Rebekah an hi Laban di ngadana an aw'awiggingonan mangeh awadan diyen lala'i hinan bubun. ³⁰Te tinigona nan hingat hi olong nan ibana ya nan inhu'lubna ya dingngolna nan imbagan Rebekah ta hidiye nan immeh awadan diyen tagu ya tinigona an wahdin tumtumma'dog hi haggon nadan kemel hidih nan way bubun. ³¹Ot alyonay, He'a an iba an winagahan Apu Dios, tanganu on ayu udot wahtu? Ma'a ta ume ta'uh balemi ot wahdiy nidadaan hi umohnonganyu ya ta'on on hantudan kemel.

³²Ot mi'yedah baleda. Ta hidin dimmatongda ot pun'aan Laban nadan kalgah nadan kemel ot iyeday dagami ta anon nadan kemel. Ot iyeda boy liting hinan baal Abraham ya nadan nun'ibbana ta ulahanday hukida.

³³Ya hidin indadaanday anonda ya alyon diyen baal di, Adiya' mangan ta ingganah on'u ibaga nan gapunah immaliyanmihtu.

Ya alyon Laban di, Ot agam mo ta ibagam.

³⁴Ot alyonay, Ha'on nan baal Abraham. ³⁵Hi Apu Dios ya ongal di inatnan nunwagah hinan ud baal i ha'on te kimmadangyan. Ta dakol di kalnerona ya bakana ya kemelna ya dongkina. Ya atbohdiy pihhunhan silber ya balitu'na ya ta'on on hay baalna an binabai ya linala'i. ³⁶Ya hi ahawanan hi Sarah ya ininna ot ahi mawada han imbabaledan lala'i ta hiyay nangipaboltanan Abraham hi an namin nadan kinadangyana. ³⁷Ot

punsapataona' i Abraham an mahapul an bokon hanadan i Kanaan di pamto'a' i ha iyahawan nan imbabalenan hi Isaac ³⁸te da'yun tulangnahtu. ³⁹Ot alyo' di, Nganney ato' hi'on adi mi'yalin ha'on hidiyen babai?

⁴⁰Ya alyonay, Nan Dios an nanongnan inun'unud'u ya pi'yaliyona nan anghelna i he'a ta boddangan da'a ta maphod di pumbalanan nan umayam hidi ta waha awitom hi iyahawan tun imbabale' hinadan tulang'u an holag ama.

⁴¹Ot alyona bon ha'on di, Atom'e nan inali' hi atom ta ume'ah awadan nadan tulang'u mu ningamut'e an adi pi'yaliyon nadan tulang'u nan babain pinto'mu ya ta'omman mu ta inatmu nan insapatam i ha'on.

⁴²Ta hiya nan hidin dimmatonga' hinan bubun ya nundasala' an alyo' di, He'a Apu Dios an dayawon Abraham an ud baal i ha'on ya boddangana' bahan ta adi mibahho nan nun'iyali' hitu. ⁴³Ot teen wahtuwa' hitun haggon tuwen bubun ot nan mangilog an babain umalin humagub ya alyo'e i hiyay, Iyam ni' ta uminuma' hinan hinagubmu ⁴⁴ya alyona'ey o agam ta ahi' e pa'inuman nadan kemelmu ya hiyah diye nan pohdom an Dios an iyahawan nan imbabalen nan ud baal i ha'on.

⁴⁵Ya agge' impadappuh nan dasal'u ya wadah Rebekah an pinahonay ihagubnan pannuman. Ta on nalpah an inhagubna ot alyo' i hiyay, Iyam ni' bahan ta uminuma' hinan hinagubmu. ⁴⁶Ya na'ibagonan lina'ah nan pannuman ot alyonay, O agam ta uminum'a ta ahi' e pa'inuman nadan kemelmu. Ta imminuma' ot ena pa'inuman nadan kemel. ⁴⁷Ot mahmaha' di ngadan amana ya alyonay, Hi Betuel an imbabalen da Nahor i Milkah. Ot inayun'u mon ipihingat i hiya nan hingat hi olongna ot ipihu'lub'u mo bon hiya nan mihu'lub hi ta'le.

⁴⁸Ot mundu'una' ot dayawo' nan Dios an dayawon Abraham an ud baal i ha'on. Te ongal di punhanaa' hi ena nangipanguluwan i ha'on i da'yun tulang nan ud baal i ha'on an hi Abraham ta pinto'u nan pohdonan iyahawan nan imbabalena. ⁴⁹Ot hanat ibagayuh on pinhodyun mi'yapuh nan ud baal i ha'on onu adiyu ta hiyay ibaga' i hiya.

⁵⁰Ya alyon da Laban i Betuel di, Hinae ya na'innilan hiyay pohdon Apu Dios hi ma'at ot undan da'miy mangibahho. ⁵¹Ta'omman mo ya inawitmuh Rebekah ta iyahawan nan imbabalen nan ud baal i he'a ta miyunnudan hinan pohdon Apu Dios.

⁵²On dingngol nan baal Abraham hidiyen inalida ya innayunan nundu'un ot ida'omnay anganah nan luta hi pundayawna i Apu Dios. ⁵³Ot ena mohpe ukaton nadan inodnanan balitu' ya silber ya nadan mun'aphod an lubang ot idatna i Rebekah. Ot idattana boh ibbanan hi Laban ya hi inanah nadan udum an nun'abalol. ⁵⁴Ot ahida mohpe e mangan hinadan nun'ibbanan linala'i ot umiyandahdi.

Ta onda bimmangon hidin nawi'it ot alyon diyen baal Abraham di, Aga ta umanamut ami mo.

⁵⁵Mu alyon da Laban an hininay, Indani ta mala"uh ni'mo ha himpuluy (10) algoh umohnongan hitun Rebekah ya ahi da'mi taynan.

⁵⁶Mu alyon nan baal di, Adiyu bahan palodpodon di pumbangngada' hinan ud baal i ha'on te maphod ta impa'annung Apu Dios nan nun'iyali' hitu.

⁵⁷Ya alyonday, Ot indani mo ta ayagan ta'u nan unga ta hay alyona.

⁵⁸Ya hidin inayagandah Rebekah ot alyondan hiyay, On pohdom an mi'ye ituwen tagu?

Ya alyonay, O pohdo'.

⁵⁹Ot iyabulutda mo an mi'yeh Rebekah hinan baal Abraham ya nadan nun'ibbana ot pi'yayonda i hiya nan ohan tagalan nangipappapto' i hiya.

⁶⁰Ot wagahandah Rebekah an alyonday,

Hanat he'a an iba ya mumbalin'ah hi inan di dakkodakkol an tatagu.

Ya hanat nadan tanudam ya abakondan namin nadan binuhulda ya sinakupday bobleda.

⁶¹Ot eda mohpe mitakke^o da Rebekah ya nan tagalanah nan kemel ot mi'yedah nan baal Abraham.

Hay Nanamuwan Isaac I Da Rebekah

⁶²Hi Isaac ya nalpuh ad Beer-Lahay-Roy te e nunhituh nan negeb. ⁶³Ta han mun'ahdom ya immeh nan way puntanoman ya nangimangmanganay nabulog an kemel. ⁶⁴Ya hidin tinigon Rebekah hi Isaac ot munlo'ah hinan nitakkayana ⁶⁵ot alyonah nan baal Abraham di, Nganneh diyen taguh nan way puntanoman an tuwen manamu i dita'u?

Ya alyonay, Hiyah diye nan imbabalen nan ud baal i ha'on. Ot alan mon Rebekah di hu'yungna ot munhu'yung ta pangipatigonah pumpada"ulana i Isaac. ⁶⁶Ta onda nundadammu ot uhuhon nan baal i Isaac an namin nan na'at. ⁶⁷Ot awiton mon Isaac hi Rebekah ot iyenah nan natoldaan an allung din hi inana an hi Sarah ta hiyay inyahawana. Ya pohpohdon Isaac hiya. Ta hiyay nahiwan di nomnomnah ena umukayungan hi natayan inana.

Nan Udum An Tinanud Abraham

25 ¹Hi Abraham ya numbintan i han hi Keturah. ²Ta nawadada da Simran ya hi Joksan ya hi Medan ya hi Midian ya hi Isbak ya hi Suah. ³Ya hi Joksan ya nuntanud ta da Seba i Dedan. Ot muntanud hi Dedan ta da Asuri i Letusim ya hi Leummim. ⁴Ya hi Midian ya nuntanud ta da Epah ya hi Eper ya hi Hanok ya hi Abida ya hi Eldaah. Ta danaen namin di holag Keturah. ⁵Mu hay nangipaboltanan Abraham hi an namin an wadan hiya ya hi Isaac mu inggana ot mateh

^o 24:61 Hay pangalin di udum hinan mitakke ya mihakay.

Abraham ot ahina boltanon. ⁶Mu wada damdamay indatnah ligalunah nadan udum an imbabalenah din agge ni' nate. Ot ahina ituda' didah nangappit hi tuluwan di algo ta hidiy eda niha"adan ta nihiwweda i Isaac.

Hay Natayan Ya Nilubu'an Abraham

⁷Hay ngammut di tawon Abraham ya hingгахut ta han napitit lima (175). ⁸Ta na'amamma ot ahi mate. ⁹Ot e ilubu' nadan imbabalenan da Isaac i Ismael hinan lingab hi ad Makpelah hidih nan way puntanoman Epron an hi na' Sohar an tinanud Hit. ¹⁰Hidiyen puntanoman an ginatang Abraham ya nihaggon hi ad Mamre hi nangappit hi tuluwan di algo. Ta hidi boy nangilubu'anda i hiya hidih nan nilubu'an ahawanan hi Sarah.

¹¹Hidin nalpah an nateh Abraham ya winagahan Apu Dios nan imbabalenan hi Isaac an nunhituh nan nihaggon hi ad Beer-Lahay-Roy.

Hay Tinanudan Ismael

¹²Hi Ismael an imbabalen Abraham hinan i Egypt an hi Hagar an himbut Sarah ya wadaday tinanudana. ¹³Ta datuwey ngadangan nadan linala'in imbabalen Ismael an hay panguluwan ya hi Nebayot ot ahi hi Kedar ot ahi hi Adbeel ot ahi hi Mibsam ¹⁴ot ahi hi Misma ot ahi hi Dumah ot ahi hi Masa ¹⁵ot ahi hi Hadad ot ahi hi Tema ot ahi hi Jetur ot ahi hi Napis ot ahi mohpe hi Kedemah. ¹⁶Ta datuwen linala'in tinanud Ismael ya diday ap'apun nadan himpulut duwan (12) tinanud an ningadan di ngadandah nan himpulut duwan (12) boblen imbangonda.

¹⁷Ta hay ngammut di tawon Ismael ot ahi mate ya hingгахut ta han tulumpulut pitu (137). ¹⁸Ya hay e nunhituwan nadan holagna ya nan numbattanan di ad Habilah ya hi ad Sur an nidommang hi ad Egypt hi nangappit hi tuluwan di algoh nan awon an umeh ad Assyria. Ta nihiwwedah nadan udum an tinanud Abraham.

Hay Niyayyaman Da Esau I Jacob

¹⁹Hi Isaac e an imbabalen Abraham ²⁰ya napat (40) di tawonah din nun'addumanda i Rebekah an hi ibban Laban an imbabalen nan i Aram an hi Betuel an nunhitudah ad Paddan-Aram.^p ²¹Mu hi Rebekah ya adi mun'imbabale. Ot mundasal hi Isaac ya timbal Apu Dios ta numbutyug. ²²Mu nan imbutyugna ya nundappel ta namaag onda ay umanawwit hi putuna. Ot alyon Rebekah di, Tanganu nin on tayya han at hitun ma'ma'at i ha'on? Ot mundasal i Apu Dios.

---

^p 25:20 Hay ohah ngadan di Padam-Aram ya Mesopotamia.

²³Ya alyon Apu Dios i hiyay, Nan imbutyugmu ya nundappel ta nan holagda ya munhi"andah punhituwan. Ya nan udidiyan ya mabikbikah mu nan oha te nan panguluwan ya hiyay munhilbih hinan udidiyan.^q

²⁴Ta hidin nun'ayyam ya immannung an nundappel an linala'i. ²⁵Ya nan namangulun bimmudduh ya mumbolah^r ya na'addutdutan. Ot ngadananda mo ta hi Esau. ²⁶Ot mitnud nan mi'adwa an inhamadnan inidon hi mu'ud Esau ta hiya nan nginadananda ta hi Jacob. Ya hidin inyayyam Rebekah dida ya nanom (60) di tawon Isaac.

Hay Nangihukkatan Esau Hinan Kalebbengana An Panguluwan

²⁷Hidin kimmilogda ya nala'ing hi Esau an mun'anup ta nan muyung di imminghah umayana. Yaden hi Jacob e ya nan nunhituwanday umo'ohnongana. ²⁸Ya hay pinpinhod Isaac ya hi Esau te pohpohdonan ihda nan anupona. Mu hi Rebekah ya hi Jacob di pinpinhodna.

²⁹Ta han hin'algo an munha'ha"ang hi Jacob ya dimmatong hi Esau an nalpuh muyung an na'aggangan. ³⁰Ot alyonan Jacob di, Iyalim ni' ya hah nan mumbolah an inha"angmu ta ano' te tehtu tayya an na'aggangan. Ta hiya nan tinolbanganda ta hi Edom te hidiyen odawona ya mumbolah.

³¹Ya alyon Jacob i hiyay, O mu idatmu ni' i ha'on nan kalebbengam an panguluwan.

³²Ya alyon Esau di, Undan nganney hilbin nae ya ten mateya' hi inagang'u. Ta'omman ya bagim.

³³Mu alyon Jacob di, Mu isapatam ni' an idatmun ha'on nan kalebbengam an panguluwan.

Ta nunsapatah Esau an idatna i Jacob nan kalebbenganan panguluwan.^s ³⁴Ona inathidi ot idat mohpen Jacob dohah nan inha"angna ya nan tinapay ot anona. Ta on nabhug ot inayunan umaan hidi. Ta hinaey mangipa'innila an manghan di punnomnom Esau hinan kalebbenganan panguluwan.

Hay Numbunagan Da Isaac Hi Ad Gerar

26 ¹Indani ya wada bo han bitil i diyen boble an nat'on tuwali din bitil hi atagun Abraham. Ta imme da Isaac hinan boblen nan patul di i Pilistia an hi Abimelek hidih ad Gerar.

²Mu numpatigoh Apu Dios i Isaac hidi ya alyonay, Adi'a umeh ad Egypt ta nan alyo' an em iha"adan ituwen boble di umohnongam. ³Ot unudom'e tun alyo' ya boddangan da'a ya winagahan da'an ha'on. Ta idat'un he" a ya nadan tanudam hituwen luta ta ipa'annung'u din imbaga' i amam an hi Abraham. ⁴Ya atbohadin punholagon da'ah dakkodakkol ta umat

^q 25:23 Roma 9:12   ^r 25:25 Nan mumbolah ya hidiye nan red hi English.

^s 25:33 Hebrew 12:16

hi dinakol nadan bittuwon ta diday pangdata' hi an namin ituwen luta. Ya gapun dida ya mawagahandan namin di tataguh tun luta ⁵an gapuh nangun'unudan din hi amam an hi Abraham hi an namin nan imbaga' an mahapul an atonyu. ⁶Ta e mo niha'ad da Isaac hi ad Gerar.

⁷Mu nadan linala'ihdi ya minahmahanda i Isaac hi'on nganney niyatana i Rebekah. Ya alyonay hi ibbana te tumakut hi pamatayandan hiya hi'ona ibaga an ahawana te apgohan bo udot. ⁸Mu hidin nadney niha'adandahdi ya wada han naminghan an inuhdungan nan patul an hi Abimelek hinan tawana an mun'aw'awwalan da Isaac i Rebekah.

⁹Ot ipa'ayag mon Abimelek hi Isaac ot alyonan hiyay, Ot te mahan an ahawam ya tanganunmu alyon ni' di hi ibbam?

Ya alyonay, O te alyo'ot on alina ya patayona' hi'on'u ibaga an ahawa'.

¹⁰Ya alyon Abimelek di, Tanganu on waha athinah em inat? Onha wada otahan ha e ni'ilo' i hiyah nadan linala'ihitu ot namaag ya he'ay lummuh emi pumbahulan. ¹¹Ot ibagan mon Abimelek hinadan tatagu an mipapate nan tagun mangat hi adi maphod i Isaac onu nan ahawana.

Hay Kimmadangyanan Isaac

¹²Hidiyen tawon an nuntanom hi Isaac hidi ya pinumhod di intanomna ta dakol di inapitna an paddungnay numpihinggahut (100) an binumti nan intanomna te winagahan Apu Dios hiya. ¹³Ta na'udman an na'udman di kinadangyana ta lo'tat ya numbalin hi kakaddangyanan. ¹⁴Te dakkodakkol di kalnerona ya bakana ya baalna ta amohan nadan i Pilistia. ¹⁵Ta immeda ot eda tababon an namin nadan bubun an impaka"ut din hi amanan hi Abraham.

¹⁶Ot alyon mon nan patul an hi Abimelek i Isaac di, Umaan'a attog hitun boblemi te namaag nee ya on he'ay ong'ongngal di abalinana mu da'mi. ¹⁷Ot makak mo da Isaac ot umedah nan nundotal hi ad Gerar ta hidiy eda niha'adan.

¹⁸Ot ena ipaka"ut an namin nadan bubun an impiphod din hi amanan hi Abraham hidi. Te hidin nate ya e tinannabab nadan i Pilistia. Ot ingadana damdama i dadiyen bubun din nungngadan amana. ¹⁹Ya wada bo han impaka"utnah nadan baal hinan nundotal hi ad Gerar an waday liting hi dallomna. ²⁰Mu indani ya immeda nadan mumpumpastol an i Gerar ya mi'hannudah nadan pumpastolon Isaac te alyonday nan liting ya litingda anu. Ot ngadanan mon Isaac hidiyen bubun hi Punhahannuwan. ²¹Ot eda mo bo mungka"ut hi oha mu atbohadin pun'a'awwitanda. Ot ngadanan mo bon Isaac ta hi ad Pun'a'awwitan.

²²Ot madligda mo bo ot ahhinda mungka"ut boh oha. Ya ma"id mo ha e mamloh i diye. Ot ngadanana mo hi Luminggopan. Te alyon Isaac di, Maphod ta ad uwani ya inyabulut Apu Dios an munhitu ta'uhtu ta hitu mohpey pumhodan ta'u.

²³Ta nihaha"addahdi ot ahida umeh ad Beerseba. ²⁴Mu hidin nahdom i diyen dimmatnganda ya numpatigo boh Apu Dios i Isaac ot alyonay,

Ha'on nan Dios an dayawon amam an hi Abraham ot adi'a tumakut te wadaa' an bumoddang i he'a. Ta wagahan da'a ya punholagon da'a ta dakkodakkol di holagmu te hiyay imbaga' hinan baal'u an hi amam an hi Abraham. ²⁵Ot iphod Isaac han punggobhan hi maghob hidi ot dayawonah Apu Dios. Ot iyammanahdi han nun'allunganda ot eda mungka'ut hidi nadan baalna i han bubun.

Hay Nunhapitan Da Abimelek I Isaac

²⁶I han hin'algo ya imme da Abimelek an nalpudah ad Gerar ya hi Ahusat an hiya nan uggan muntugun i hiya ya hi Pikol an nabaktun opisyal di tindaluna ta eda tigon hi Isaac. ²⁷Ot alyon Isaac i diday, Tanganu on ad uwani ya umali ayun manigo i ha'on yaden nunhigla ni' di hihiwoyu i da'mi ta impa'aan da'mih bobleyu.

²⁸Ya alyonday, O te ad uwani mo ya innilamin hi Apu Dios di bumodboddang i he'a. Ta hiya nan pinhodmin mi'hayyup i he'a. ²⁹Ta wan ibagam an ma'id ha atom hi adi maphod i da'mi ta umat hidin awadan ta'un namin an ma'id ha inatmin he'a hi adi maphod ta ingganah din nangipa'aananmin da'yuhdi. Mu ad uwani ya mapto' an hi Apu Dios ya inaynayunan munwagah i he'a. ³⁰Ot idadaan mon Isaac di makan ya ma'inum ta mun'am'amlongdan namin.

³¹Hidin bimmangondah din mun'abigat ot mumpunsapatada hi hinohha an adida mangat hi adi maphod hi hinohhan dida. Ta hidin nagibbuh ot ahida mohpe madinol da Abimelek ya nadan nun'ibbanan umanamut. ³²Ya i diyen algo ya immali nadan baal Isaac ya alyonday, Waday inakhupanmin liting hinan bubun an kina'utanmi. ³³Ot ngadanan Isaac hidiyen bubun hi Nunsapataan. Ta hidiyey na'alaan nan ngadan diyen boble an hi ad Beerseba.

Nadan Ahawan Esau

³⁴Hidin napat (40) di tawon Esau ya inyahawanay duwan binabain tinanud Hit an da Judith i Basemat. Hi Judith ya imbabalen Beeri ya hi Basemat ya imbabalen Elon. ³⁵Mu dadiyen inahawan Esau di gapunah e inomnoman da Isaac an himbale i Rebekah.

Hay Nunwagahan Isaac I Jacob

27 ¹Hi Isaac ya amamma mo ya adi tumigoy matana. Ya alinah ona pa'ayag nan panguluwan an imbabalanan hi Esau. Ta hidin immeh Esau ya alyonay, Imbabale'.

Ya alyon Esau di, Tanganu ama?

²Ya alyon Isaac di, Ten amammaa' mo ya adi mibahhon agagga moy ataya'. ³Ot alam nan panam ya imme'ah muyung ta e'a manganup.

⁴Ta wa'e ha inanupmu ya inha'angmundi anu hinan pohdo' an ihda

ya inyalim ta hiyay ihda'. Ta nabhuga'e ya ahi da'a winagahan hinan ma'udin punwagah'u ta ahiya' mate.

⁵Mu hi Rebekah ya dingngolnah diyen imbagan Isaac i Esau. Ta hidin hiyah immeh Esau an e mun'anup ⁶ot alyonan Jacob di, Nomnomnomom te dingngol'un alyon amam i Esau ⁷di ume anu ta e manganup ya inyanamutna ta iha"angna ya impihdanan hiya. Ta nabhug'e ya ahina winagahan hinan ma'udin punwagahna ta ahi mate. ⁸Ot he"a an imbabale ya unudom tun alyo'. ⁹Ta ma'anne'ah nan awadan di gulding ya pinto'muy duwah nadan mun'atataba an hiyah nahikon ya inyalim ta iha"ang'u nan pohpohdon amam. ¹⁰Ta hiyay em ipihdan hiya ta he'ay wagahana ya ahi mate.

¹¹Mu alyon Jacob i inanay, O mu hi Esau ya nadutdutan an adi umat i ha'on an madangih di up'up'u. ¹²Alina ya dapaona' ya ma'innilaana an bokon ha'on hi Esau ya ummanot on ha idut di midat i ha'on.

¹³Ya alyon inana boy, Onha waha athidi ot ta'on ya ha'on di ma'idutan ta bokon he"a. Ekaot ta em alan ha duwah nan gulding.

¹⁴Ta imme moh Jacob ot ena alan nan duwan gulding. Ot paltiyonda ot iha"ang inana hinan pohpohdon amanan ihda. ¹⁵Ot alana bo nan amapmaphodan an lubung Esau ot ipilubungna i Jacob. ¹⁶Ot ipaklana nan lina'latnan up'up nan gulding hi ta'len Jacob ya hay bagangna. ¹⁷Ot ahina idat i hiya nan mahongo an inha"angnan gulding ya nan tinapay. ¹⁸Ta inyen Jacob i amana ot alyonay, Ama.

Ya alyon amanay, O, on nganne'a i da'yu an imbabale'?

¹⁹Ya alyon Jacob di, Ha'on nan panguluwan an hi Esau an inyali' tee nan alyom. Ot bumangon'a ta ihdam tun dotag ta ahiya' mohpe wagahan.

²⁰Ot alyon Isaac di, Nganney inatmu ta agagga ya waday inanupmu?

Ya alyon Jacob di, Hi Apu Dios an dayawom di bimmoddang i ha'on.

²¹Ot alyon Isaac di, Imbabale' mihaggon aya ta dapaon da'a hi'on immannung an he'ah Esau.

²²Ot mihaggon moh Jacob i amana ta ona dinapa ya alyonay, Hay hapitmu ya ay hapit Jacob mu hay ta'lem ya ay ta'len Esau.

²³Ta aggena immatunan an hi Jacob te nan ta'lana ya ay ta'len Esau. Ya on alyon di ta wagahana ²⁴ya alyona boy, On immannung an he'ah Esau?

Ya alyon Jacob di, O ha'on tee.

²⁵Ot alyon Isaac di, Iyalim mo doha ta ihda' hinan em inanup ta ahi da'a wagahan i ha'on.

Ot idat Jacob doha ot anona ot idattana boh bayah hi inumona. ²⁶Ot ahi mohpe alyon Isaac i hiyay, Imbabale', ma'a ta awalona'.

²⁷Ot ume mo ot awalona ta hinunghung amana nan lubungna ot wagahanan alyonay,

Mapto' tuwalin hay panunghung'uh tun imbabale' ya umat hinan hunghung nan puntanoman an winagahan Apu Dios.

28 Ot hanat hi Apu Dios ya ipiyalina nan dulnu an nalpuh ad abunyan ya ipalumongna nan lutan puntanomam ta dakol di makan ya ma'inum.

29 Ya hanat nadan tataguh abobboble ya munhilbida i he'a ta he"ay mumbalin hi ap'apuda.

Ya ta'on on hanadan tulangmu ya he"ay ibilangdah ap'apu.

Ya an namin nadan mangidut i he'a ya dida otahan di ma'idutan. Mu nadan munwagah i he'a ya mawagahanda damdama.

Hay Numpahmo'an Esau Ta Wagahan Amana

30 Ta hidin nagibbuh an winagahan Isaac hi Jacob ot umaan hidi. Mu hidin hiyah immaan ya dimmatong hi ibbanan hi Esau an nalpuh nan ena nanganupan. 31 Ta inha"angna nan inanupnah nan punha"ang an pohpohdon amana. Ta hidin nalutu ot iyenani hiya ot alyonay, Ama anuham an bumangon ta umbun'a ta ihdam dohah tun dotag an inyali' ya ahiya' winagahan.

32 Ya alyon amanay, On ngadanmu?

Ya alyon Esau di, Ot ten ha'on teeh Esau an panguluwan an imbabalem.

33 Ya munggayayonggong hi Isaac an alyonay, Ot nganne moh diyen nangiyalin ha'on hi niha"ang an dotag ot ihda' ta hiyay winagaha'. Ta hiya moy mawagahan hi inggana.

34 Ya adi mitpol di kogan Esau hi nangngolana i diye ot alyonay, Mu ta'on bahan on ha'on ama ya wagahana'.

35 Ya alyon Isaac di, Binaliyana' nee hinan ibam ot alana nan wagah an midat ot i he'a.

36 Ot alyon Esau di, Undan tuwalin na'innilaan di pangatnan miyunnudan hinan ngadanan Jacob te pidwana moh tuwe hi namaliyana i ha'on. Te binaliyana' bo ot alana nan kalebbenga' an panguluwan ya ten ad uwani mahan ya nan wagah an midat i ha'on. Ot undan ma'id ahan ha nabati i ha punwagahmun ha'on.

37 Ya alyon Isaac di, Imbabale' ma'id mo te nalpah an hiyay winagaha' hi nabakbaktu i da'yun duwa ta an naminday tutulangna ya numbalino' didah baalna. Ya hiya boy nangdata' hi makan ya bayah.

38 Mu hiya damdaman mumpahpahmo' hi Esau i amanan alyonay, Undan oha ya ammuna ha wagaham ama. Pi'wagaha' bahan. Ot inayunan mungkoga.

39 Mu alyon Isaac i hiyay, Nan lutan em iha"adan ya adi humangoy mitanom ya adi dumulnu. 40 Ta hay itanudmu ya hanadan alam hinan abakom hi gubat. Ya mumbalin'ah baal nan ibam. Mu lo'tat ya ngohayom ta adi minaynayun an he"ay baalna.

41 Ta nihipun i diye ya ma'hihhiwoh Esau i Jacob an gapuh nan nunwagahan Isaac i Jacob. Ta hay ninomnomna ya patayonah

ibbanah tun malpah an mateh amada. ⁴²Mu waday nangilmu i diyen ninomnomna ot ipa'innilada i Rebekah. Ta impa'ayagna moh Jacob ot ibagana i hiya. ⁴³Ot alyonan hiyay, Imbabale' bumtik'a attog hi balen da ulitaum an hi Laban hi ad Haran. ⁴⁴Ta hidiy em ni' iha"adan ta ingganah on ma'ubayah di bungot nan ibam. ⁴⁵Ta lininglingna'e nan inatmun hiya ya ahi nangamung ha honago' hi umalih mangawit i he'ahdi. Te undan ni'nong ha alina ya namaag ya nama'id ayun duwa.^t

⁴⁶Ot alyon bon Rebekah i Isaac di, Impa'engleya' mo ahan hinadan ahawan Esau an i wahtu. Ya onha mangahawa'e bo hi Jacob hinan tinanud Hit ot udulna attog di mateya'.

Hay Nangituda'an Isaac I Jacob Hi Ad Paddan-Aram

28 ¹Ot ipa'ayag Isaac hi Jacob ot tugunonan alyonay, Adi'a mangahawah i Kanaan. ²Mundadaan'a ta ume'ah ad Paddan-Aram hi boblen aman inam an hi Betuel ta nan imbabalen ulitaum an hi Laban di ahawaom. Hi Laban ya hi ibban inam. ³Ot hanat nan ongal di abalinanan Dios di munwagah i he" a ta dumakkodakkol di holagmu. Ta mumbalin'ah hi aman di dakol an tinanud. ⁴Ta wan he"ay idatan nan nunwagah Apu Dios i din hi apum an hi Abraham ta he"ay ipa'annungana ta ta'on on ta'u mangili ituwen boble mu lo'tat ya da'yuy munhitu ituwen boble. Te hituwen boble ya indat Apu Dios i din hi apum an hi Abraham.

⁵Ot honagon Isaac hi Jacob hi ad Paddan-Aram ta umeh balen ulitaunan hi Laban an hi ibban Rebekah an hi inada i Esau. Ya hay hi aman da Laban i Rebekah ya hi Betuel an i Aram.

Hay Nangahawaan Esau

⁶Hi Esau ya na'innilaanan winagahan Isaac hi Jacob ot tugunona ta bokon ha i Kanaan di ahawaona ot ituda'nah ad Paddan-Aram ta hidiy ena pangahawaan. ⁷Ot un'unudon Jacob da amada i inada ta immeh ad Paddan-Aram. ⁸Te inilmun Esau hi agge naminhodan amanah nadan binabain i Kanaan an inahawana te gapuh nan pangatda. ⁹Ot ume moh balen ulitaunan hi Ismael an imbabalen Abraham ot ahawaonah Mahalat an hi ibban Nebayot an imbabalen Ismael ta niddum hinadan udum an ahawana.

Hay Nun'inopan Jacob Hi Ad Betel

¹⁰Hi Jacob ya tinaynanah ad Beerseba ot ipluynah ad Haran. ¹¹Ya hidin nahdoman hinan awon ot umohnong ta mun'ible. Ot alana han batu ta hiyay nangippinganan nalo'. ¹²Ya ininopna an wada anu han agdan an nigoh'ad hinan luta ot mitu'dul hi ad lagud. Ya wadaday anghel Apu Dios

^t 27:45 Nan mama"iddan duwa ya hinan tugun Apu Dios ya alyonay nan pumate ya mipapate bo.

an tumikidda on dimmayyuda i diyen agdan. ¹³Ya inoy an wahdih Apu Dios an timma'dog hi baktun diyen agdan. Ya alyonay, Ha'on hi Apu Dios an dayawon apum an hi Abraham ya hi amam an hi Isaac. Hituwen lutan nalo'am ya idat'un he'a ya nadan tanudam. ¹⁴Ya hay dinakol di tanudam ya umat hi dinakol di hupu'. Ta mumpapangeday udum hi nangappit hi alimuhan di algo ya hi nangappit hi tuluwan di algo ya hi nangappit hi huddo'na ya hi muyyadna. Ya an namin di tataguh abobbobleh tun luta ya mawagahandan gapun da'yu. ¹⁵Ot wadaa' i he'a ta ipapto' da'a hi an namin di pangayam ta wan mumbanggad'a ta mumboble'a ituwen awadam. Ot adi da'a taynan ta mipa'annung nan imbaga' i he'a.

¹⁶Ta hidin inggibo' Jacob ya alyonah nomnomnay, Agge' tee innila ya onnot on wadah Apu Dios ituwen immohnonga'.

¹⁷Ya nangintatakut an alyonay, Te on hitu nan paddungnay panton di ad abunya an nunhituwan Apu Dios.

¹⁸Ta on nawi"it ot maba"unut moh Jacob ot alana nan batun nangippinganah nalo'ana ot ha'adona ta mangipanomnom i hiya i diyen ininopna ot ahina hiitan hi lana. ¹⁹Ot ngadananah diyen boble ta hi ad Betel mu hay ngadana ni' ya hi ad Lus. ²⁰Ot munsapata an alyonay, Wadawada'eh Apu Dios ta ipapto'a' i hiya hinan pangaya' ta idatna nan mahapul'u an umat hi ano' ya ilubung'u ²¹ta malinggop hi pumbanggada' hi balen ama ya hiyay Dios hi dayawo'. ²²Ya hituwen batun hina"ad'uy panginomnomnoma' hinan nipatigon ha'on ta hituy pundayawa' i Apu Dios. Ya an namin di idatnan ha'on ya ipabanggad'u nan mi'apulu (10).

Hay Dimmatngan Jacob Hi Balen Da Laban

29 ¹Hi Jacob ya innayunah nan pangayana an inipluynah nangappit hi tuluwan di algo. ²Ya inakhupana han bubun. Ya wahdiday malmallo' an dakol an kalneron nun'atluh immohnonganda. Ya hidih nan bubun ya wahdi han ongal an batu hinan ngowabna. ³Ta na'amungda'en namin nadan kalnero ya ahi mohpe aanon nadan mumpastol nan batuh nan ngowabna ta uminumda. Ya nalpah'en imminumda on impabangngaddah diyen batuh nan ngowabna.

⁴Ta hi Jacob ya e ni'hapit hinadan mumpastol an alyonay, I'iba, danay bobleh nalpuwanyu?

Ya alyonday, Nalpu amih ad Haran.

⁵Ot alyonay, On innilayuh Laban an apapun Nahor?

Ya alyonday, O, innilami.

⁶Ot alyon Jacob di, On nganney a'atna?

Ya alyonday, Mapmaphod. Ya dayya nan imbabalenan hi Rachel an tuwe an impanguluna nadan kalneroda.

⁷Ya alyon Jacob di, Ot ten agge ni' tee nahdom. Ot adiyu ni' e iyapun tudan kalnero ta pa'inumanyu ni' dida ya imbangngadyuh nan pumpastolanyu.

⁸Ya alyonday, Adi athinay pangatmi te ingganah onda umalin namin nadan kalnero ya ahimi aanon nan batuh nan ngowab nan bubun ta uminumdan namin.

⁹Ya hidin humanahhapitda ya dimmatong hi Rachel ya nadan ipastolnan kalneron amana. ¹⁰Ya hidin tinigon Jacob hi Rachel an imbabalen Laban an hi ibban inana ot ume ot ena aanon nan batuh nan ngowab di bubun ta uminumda nan kalneron impanguluna. ¹¹Ot umeh awadan Rachel ot awalona ot inayunan kunga an gapuh amlongna. ¹²Ot alyona i Rachel di, Ha'on ya amuna'ona' i amam an imbabaleya' i Rebekah. Ya muntinnagtaggot hi Rachel ot ena ibaga i amana.

¹³Ya hidin dingngol Laban an hi aman Rachel hidiyen immaliyan nan imbabalen ibbana ot awigingona an e manamun hiya. Ta imme ot awalona ot awitonah baleda. Ot uhuhon mon Jacob an namin nadan na'na'at. ¹⁴Ya alyon Laban di, Ay da'a damdama nee imbabalen ha'on. Ot miha"ad hi Jacob hi baleda hi himbulan.

Hay Nangibo'laan Jacob Hi Pangahawaana I Da Rachel I Leah

¹⁵Ta alyon Laban i Jacob di, Adi gapu ta amuna'on da'a ya namaag ya on da'a puntamtammuwon on ammuna. Ot hiya nan maphod onmu ibaga nan pohdom hi idat'uh bo'laom. ¹⁶Hi Laban ya waday duwan binabain imbabalena an hay ngadan nan panguluwan ya hi Leah ya hi Rachel nan mi'adwa. ¹⁷Hi Leah ya mapmaphod di matana. Mu hi Rachel ya apgohan an maphod di nangadolna. ¹⁸Ta hay pinpinhod Jacob ya hi Rachel. Ta hiya nan inalinan Laban di, Ta'omman ya nuntamuwa' i he'a hi pituy tawon mu ta iyabulutmun ahawao' hi Rachel.

¹⁹Ya inabulut Laban an alyonay, Ot udu'dulnay he'ay pangipa'ahawaa' i hiya mu nadan udum. Ot mihtu ta'u mohtu.

²⁰Ta innayun mon Jacob an nuntamu i Laban hi pituy tawon. Mu hidiye ya ay ha atnay algo an gapuh nan ongal an naminhodna i Rachel.

²¹Ya hidin nalpah nan pituy tawon ot ibagan Jacob i Laban an pohdonan mun'ahawada mo i Rachel. ²²Ot ipa'ayag Laban nadan tatagu i diyen boble ot mumpahamul. ²³Mu i diyen nahdom ya hay e ni'ilo'on Laban i Jacob ya hi Leah. Ta hi Leah di inilo' Jacob. ²⁴Ot idat Laban hi Silpah i Leah ta hiyay tagalana. ²⁵Ta hidin nawi"it ya na'innilaan Jacob an hay inilo'na ya hi Leah. Ot ume i Laban ot alyonay, Tanganu mahan on waha athinah inatmu? Hay intamuwa' ya hi Rachel ya tanganu ona' e inlaylayahhan i he'a?

²⁶Ya alyon Laban i hiyay, O te hay pangiyem"emihyu ya mahapul an nan panguluwan di mamangulun mangahawa. ²⁷Mu ta'omman ya haddom ta malpah hituwen hindumingguwan an pungkasalanyu i Leah ya ahi' iyabulut hi Rachel. Mu mahapul bon muntamu'an ha'on hi pituy tawon.

²⁸Ot iyabulut mon Jacob an malpah hidiyen hindumingguwan ya iyabulut Laban hi Rachel ta ahawaona damdama. ²⁹Ot idat Laban hi

Bilhah i Rachel ta hiyay tagalana. ³⁰Ot mi'ilo' mo boh Jacob i Rachel ya hiyay pohpohdona mu hi Leah. Ot inayunan muntamu i Laban hi pitu boy tawon.

Nadan Imbabalen Jacob

³¹Hidin tinigon Apu Dios an manghan di naminhod Jacob i Leah an adi umat hi naminhodna i Rachel ya inyabulutna an ma'imbabalayan hi Leah mu ma'id ha imbabalen Rachel. ³²Ta numbutyug hi Leah ot mun'ayyam ya lala'i. Ya alyon Leah di, Maphod ta tinigon Apu Dios hituwen ma'ma'at i ha'on ta ad uwani ya mabalin an pohdona' i ahawa'. Ot ngadanana ta hi Ruben.

³³Indani bo ya numbutyug ot mun'ayyam bo i han lala'i. Ot alyonay, Maphod ta indat bon Apu Dios hituwen imbabale' te innilanan adiya' pohdon i ahawa'. Ot ngadanana ta hi Simeon.

³⁴Ya indani ya numbutyug bo ta nun'ayyam ya lala'i bo. Ot ngadanana ta hi Libay. Ot alyonay, Pinhoda' mahan mo i ahawa' te tulu moy imbabalemin linala'i.

³⁵Ya indani ya numbutyug bo ta nun'ayyam ya lala'i. Ot ngadanana ta hi Judah te alyonay, Ad uwani ya hi Apu Dios di dayawo'.

Ya nihipun i diye ya agge mo numbutyug.

30 ¹Hi Rachel ya ma'id ha imbabalena. Ta lo'tat ya umamoh i ibbana. Ot alyonan Jacob di, Idattana' pibo i ha imbabale'. Te ma'id'e ya udu'dulna atog di mateya'.

²Ya bimmungot hi Jacob i Rachel ot alyonay, Undan ha'on hi Apu Dios? Bokon ha'on di mangipagol hi em pun'imbabalayan te hi Apu Dios.

³Ya alyon Rachel i hiyay, Tehtu tee nan tagala' an hi Bilhah ot e'a mi'ilo' i hiya ta wada'e ha imbabaleyu ya hiyay pun'imbabaleta.

⁴Ta inyabulutna an e mi'ilo' hi Jacob hinan tagalanan hi Bilhah. ⁵Ya nawadaan hi Bilhah ta hidin inyayyamna ya lala'i. ⁶Ot ngadanan Rachel ta hi Dan. Te alyonay, Maphod ta dingngol Apu Dios nan imbaga' i hiya ta indatna han lala'in pun'imbabale'.

⁷Ya numbutyug boh Bilhah hinan mi'adwa. Ta inyayyamna ya lala'i bo. ⁸Ot ngadanan Rachel ta hi Naptali te alyonay, Handi ya nunhiglay amoh'u i ibba' an gapu ta waday imbabalena mu ad uwani ya indattana' i Apu Dios hi imbabale'.

⁹Mu hidin magibo' Leah an namogpog di punggolangana ya inyabulutnan e mi'ilo' hi Jacob hinan tagalanan hi Silpah. ¹⁰Ya nawada han imbabaledah nan tagalan Leah an hi Silpah. ¹¹Ot ngadanan Leah ta hi Gad te alyonay, Maphod ta nawada boh tuwen imbabale'. ¹²Ya indani ya na'adwa"an ya lala'i bo. ¹³Ot ngadanan Leah ta hi Aser te alyonay, Ongal di pun'am'amlonga' te hay punnomnom mon nadan binabai i ha'on ya ma'am'amlonga'.

¹⁴Ya i han ahigapas ya immeh Ruben hinan puntanoman ya inakupana han bungan di mandragora^u ot alana ta ena idat i inanan hi Leah. Ya hidin mun'odoh Rachel i hiya ¹⁵ya alyon Leah di, Undan alyom bo on ta pulhom tun indat nan imbabale' ta umat hi namloham hinan ahawa'.

Mu inalin Rachel di, Idattana^e ya ta'omman ya he'ay pi'ilo'an Jacob hi mahdom.

¹⁶Ta hidiyen mun'ahdom an hiyah manganamut hi Jacob ot e damuwon Leah. Ot alyonan hiyay, Ha'on di pi'ilo'am hi mahdom te binayadan da'ah nan mandragora an indat nan imbabale'.

Ot hiya moy pi'ilo'an Jacob i diyen nahdom. ¹⁷Ya inabulut Apu Dios nan indasal Leah ta nawadaan hinan mi'alima. Ta hidin inyayyamna ya lala'i. ¹⁸Ot ngadanana ta hi Issakar te alyonay, Hi Apu Dios di nangdat hi gungguna' te inyabulut'u an mi'ilo' nan ahawa' hinan tagala'. ¹⁹Ya indani bo ya numbutyug hi Leah hinan mi'anom. ²⁰Ya inyayyamna ya lala'i bo ot ngadanana ta hi Sebulun. Te alyonay, Hanan diyot ta indat Apu Dios ha imbabalemi. Ot pohdona' nin mo i ahawa' te onom mo tayyay imbabalemi. ²¹Ya indani ya nawada han ohan babai ot ngadanana ta hi Dinah.

²²Ya lo'tat mahan ya ninomnom Apu Dios hi Rachel ya nan indasadasalnan hiya ot iyabulutnan mun'imbabale. ²³Ta numbutyug ot mun'ayyam ya lala'i. Ot alyonay, Maphod ta indat Apu Dios han imbabale' ta adiya' mo pihulon hinadan tatagu. ²⁴Ot ngadanana ta hi Joseph ot alyonay, Hanaot ni' ta alina ya adwa'an Apu Dios i ha oha boh lala'i.

Hay Nangibagaan Jacob I Laban An Pohdonan Umanamut

²⁵Hidin wada moh Joseph ya alyon Jacob i Laban di, Ad uwani ya pohdo' an mumbangngad hi boblemi. ²⁶Ya awito' tudan ahawa' ya nadan imbabalemi ot na'abbo'lao' mahan dida te innilam di inat'un nuntamuh nan impatamum i ha'on.

²⁷Ya alyon Laban i hiyay, Hi'on mabalin ya umohnong ayuhtu. Te hay na'innilaa' hinan mumbuyun ya manu'e anu hi winagahana' i Apu Dios ya gapuh nan awahtum. ²⁸Ot ta'on ya imbagam nan pohdom hi bino'lam ta idat'u.

²⁹Ya alyon Jacob i hiyay, Innilam di inat'un nuntamuh nan impatamum i ha'on hitun atnay tawon. Ya hay e nahlagan nadan halunmun baka ya nadan udum. ³⁰Te adi athinay dinakoldah din pa'ali'. Mu maphod ta neen dimmakolda mo te winagahan da'an Apu Dios an gapun ha'on. Ot ad uwani ya mahapul pibon nomnomnomo' ha mabalin hi ato' an mananud hitudan pamilya'.

---

^u 30:14 Hituwen bungan di mandragora ya pun'agalem an hay alyon di udum ya habhabung.

³¹Ya impidwan Laban an inaliy, Ot ibagam nimpey pohdom an idat'un he'a hi bino'lam?

Ya alyon Jacob di, Adiya' mumbagah bino'la' mu unnudam'e tun alyo' ya ta'omman ya innayun'u an mumpapto' hinadan halunmu. ³²Mu hay pohdo' ya mabalin'e ya iyabulutmu ta ihiwwe' an namin nadan o'ongal di bato'da an kalnero ya gulding ya ta'on on nadan kikitang di bato'dan kalnero ya gulding ta hiyay ay'u bino'la. ³³Ta hay pidwanah panigam hinan ay'u bino'la ya wada'e ha akhupam hi agge nabato'an hinadan nahiwwen gulding'u ya kalnero' ya na'innilan inala' hinan halunmu. ³⁴Ya inabulut Laban hidiyen imbagan Jacob.

³⁵Mu hay inat Laban i diyen algo ya immeh awadan di haluna ot ena ihiwwen namin nadan waday bato'na an gulding ya kalnero ot iyukodnah nadan imbabalenan linala'i. ³⁶Ot iyedah nan nibata'an ta eda indanallanan dadiyen kalnero ya gulding hi tuluy algo ta adi tigon Jacob. Ta nan binatida ya dadiyey innaynayun Jacob an impapto'.

³⁷Ta hay inat Jacob ya wa'et nadatngan di e uminumana nan haluna ya nangalah hapang di nat'onat'on an kayiw on inuplakanay hingkikitang ta pulaw di matigo. ³⁸Ya hiyay impahangngabnah nadan way uminumanda te hidiy imminghah punhintatangbalanda. ³⁹Ya inatna'e hdi on nabato'andah mangmangitit onu pulaw nadan imbabaleda ⁴⁰on inhiwwena dida. Ya nada'en udum an nabato'an ya ena impahangngab hinadan mangitit an bagin Laban ta wan mabato'an nadan imbabaleda. On inhiwwena nadan haluna hinan halun Laban. ⁴¹Ya hay inatna bo ya munhintatangbalda'e nadan mun'ahdol on inhanggana nan na'uplakan an kayiw hi hinangngabda hinan pun'inumanda ta mun'ahdol bo nadan imbabaleda. ⁴²Mu adina aton hidih nadan nun'akapuy. Ta lo'tat ya mun'ahdol an namin di halun Jacob ya nadan nun'akapuy i Laban. ⁴³Ta lo'tat ya kimmadangyan hi Jacob te dimmakol di haluna ya kemelna ya dongkina ya ta'on on nadan baalna an binabai ya linala'i.

Hay Nanaynan Da Jacob I Laban

31 ¹Hi Jacob ya na'innilaana nan imbagan nadan linala'in imbabalen Laban an alyonday, Namaag udot ya inalan Jacob an namin nadan halun ama ta'u ta hiyay kimmadangyan.

²Ya inilmun Jacob an ta'on on hi Laban ya naluman hi adi maphod di pangatna i hiya an adi umat hidin hopapna. ³Ta alyon Apu Dios i Jacob di, Mumbangngad'ah nan numbobl原因 nadan a'ammodmu ya nadan i'ibam ot wadaa' an bumoddang i he'a.

⁴Ot ipa'ayag mon Jacob da Rachel i Leah ta umedahdi hinan pumpastolana. ⁵Ot alyona i diday, Inilmu' an naluman hi adi maphod nan pangat amayu i ha'on an adi umat hidin hopapna. Mu maphod ta nan Dios an dayawon ama ya nanongnan wadan bumoddang i ha'on. ⁶Ot da'yu ya innilayun inat'uy abalina' an nangat hi an namin an impatamun amayu i ha'on. ⁷Mu hiya damdaman agagga on tinukunga' te

imbanahhona nan nunhapitanmin bo'lao'. Mu maphod ta agge inyabulut Apu Dios an eya' dadagon i hiya. ⁸Ot hay itigana an hi Apu Dios di bimmoddang i ha'on ya wa'et hay inalin amayu hi bo'lao' ya nadan kikkitung di bato'na an gulding on indani tatawwa ta nun'imbabale nadan gulding on kikkitung di bato'nay imbabaleda. Ya inalina'e bo hi nadan o'ongal di bato'na on athidi bon o'ongal di bato'day imbabaleda. ⁹Ta paddungnay inalan Apu Dios nan halun amayu ot idatnan ha'on. ¹⁰Te i han pumatangbalanmi hinadan halun ya anakkaya an ininop'u an waday nun'abato'an hi kikkitung ya o'ongal an tangbal an gulding ya nun'abato'an bo nadan imbabaleda hi o'ongal ya kikkitung. ¹¹Ya numpatigo nan anghel Apu Dios i diyen nun'inopa' ot ngadanonay ngadan'u. Ot alyo' di, Tanganu Apu Dios?

¹²Ya alyonay, Tigom an namin nadan tangbal an gulding an nadan nun'abato'an hi o'ongal ya atbohdiy bato' nadan imbabaleda. Ya nada'e bon nun'abato'an hi kikkitung ya athidi boy bato' nadan imbabaleda. Manu'eh athinay ma'ma'at ya tinigo' nan at'aton Laban i he'a.

¹³Ya alyona boy, Ha'on nan Dios an numpatigon he'ah ad Betel hinan nunha'adam hidin batu ot hiitam hi lana ta panginomnomnomam hinan tinigom ya nan imbagam i ha'on hidi. Ot ad uwani ya mundadaan'a ta ibangngadmu mohpeh nan boblen niyayyamam.

¹⁴Ya alyon da Rachel i Leah di, Ma'id ahan tatawwa ha ipaboltan amami i da'mi. ¹⁵Namaag ya ay da'mi bokon imbabale. Ta ay da'mi inihbut ot umahonan namin nan namayadda i da'mi. ¹⁶Mu ta'on ot an namin nadan kinadangyan an inalan Apu Dios i hiya ya bagi ta'un namin hitudan imbabale ta'u. Ot agam ta atom nan imbagam Apu Dios an atom.

¹⁷Ta nun'itakken Jacob nadan imbabaleda ya nadan ahawana hinan kemel. ¹⁸Ot makakdan umeh ad Kanaan an boblen amana an impipanguluna nadan haluna ya nadan indadaana an mahapulda an inamungnah awadanahdi hi ad Paddan-Aram. ¹⁹Mu hi Rachel ya ni'yalana nan bulul amanah din eda numpukis hi kalnero. ²⁰Ya de bo udot an agge impa'in'innilan Jacob i Laban nan bumtikanda ²¹an inodnandan namin nadan wadan dida. Ta hidin inagwatda nan wangwang an nungngadan hi Euprates ot inayundah nan nun'abillid an bobleh ad Gilead.

Hay Namdugan Laban I Da Jacob

²²Hidin mi'atluh algoh nakakan da Jacob ya waday nangipa'innilan Laban i diyen binumtikanda. ²³Ot pun'ayagana mo nadan tulangna ot tundonda da Jacob. Ta hidin mi'apituh algo ya inakhupanda didah nan nun'abillid an bobleh ad Gilead. ²⁴Mu hidiyen nahdom ya numpa'inop hi Apu Dios i Laban ot alyonan hiyay, Tigom ta ma'id ha ibagam hi adi maphod i Jacob. ²⁵Ta nun'allung da Jacob hinan nun'abillid an boble hi

ad Gilead hidin ni'akhup da Laban ot mun'allungda damdama i diyen boble.

²⁶Ot umeh Laban hi awadan Jacob ot alyonay, Tanganu on waha athinah inatmu ta namaag ya inlaylayahhana' ot ibtikmu tudan imbabale' ta aymu binalud didah gubat? ²⁷Tanganu onmu agge imbagbaga ta binumtik ayu? Onha imbagayu ot wan indadaan'u ha pun'am'amlongan ta'un namin ya ahi da'mi taynan. ²⁸Namaag ya aggeya' indattan hi waya' an ni'hahhahapit hitudan apapu' ya tudan imbabale' ta ahi ta'u munhihi'an. Adi maphod hinaen inatmu. ²⁹Undan aggem innilan abalina' an mangat hi adi maphod i he'a onha agge numpa'inop hidin nahdom hi Apu Dios an dayawon amam ot alyonay tigom ta ma'id ha ibagam hi adi maphod i Jacob. ³⁰Mu ta'onot boh on athinay inatmu an lummuh aptum an umanamut hi awadan da amam mu ta aggeyu ni'yako nadan bulul hi balemi.

³¹Ya alyon Jacob i hiyay, Manu'eh inat'uhtu ya tumakuta' hi pangipagolam hitudan imbabalem. ³²Mu nan alyom an bubulbullul ya hama'om ta alina'e hi inakhupanyu ya ta'on attog on mipapate nan nangako. Ya wada'ey udum hi bagim hi akhupam ya tinuddum ta punhintiggan tudan ibba ta'u.

Mu hi Jacob ya aggena innilan hi Rachel di nangalah nadan bulul.

³³Ta inhipun Laban an nunlikiha hinan nun'allungan Jacob ot ahi hi Leah ya nan duwan tagala mu ma'id ha inakhupana. Ot ihiwna mohpeh nan nun'allungan Rachel ³⁴mu ma'id damdama ha inakhupana. Te hi Rachel an hiya nan nangala ya inuhbungnah nan inumbunanah nan nitakkayanah nan kemel. ³⁵Ot alyona i amanay, Hanat adi'a bumungot i ha'on ama hi'on adiya' tuma'dog hitun inumbuna' te wada othadiy ma'iho. Ta hiya nan ma'id ha inakhupan Laban.

³⁶Ta bimmungot moh Jacob ot alyona i Laban di, Undan nganney bahul'u i he'a ta tinnuda'? ³⁷Ot nen nalpah an ma'id ha aggem linikihah nadan bagimi ya agam mohpe ta ipatigom nan inakhupam an bagim ta punhintiggan ta'uh nadan nun'ibbam ya nadan tulangmu ta diday ukod an mangibaga hi'on nganne i ditan duway numbahul.

³⁸Ot alyona boy, Nuntamuwa' i he'a hi baintiy (20) tawon ot ipanapto'u nadan halunmu ta dimmakolda. Mu ma'id ha pinalti' ni'mo hi inihda'. ³⁹Ya ta'on on nan pinaten di layon ya agge' inyalin he'a te ha'on di numbayad. Ya atbohadin an namin di natala' an ta'on on bokon'u bahul on impahukkatmun ha'on. ⁴⁰Ya nunhiglay nangitpo'itpola' hinan potang ya kotel hi'on nahdom ya niddum di timmukatukala'. ⁴¹Ta athi'athinay na'at i ha'on hitun immen baintiy (20) tawon te himpulut opat (14) di tawon di namo'laa' hitudan duwan imbabalem ya onom di tawon hitudan halunmu. Ya numpihimpuluy (10) nanukungam i ha'on ta imbanahhom nadan nunhapitantan bo'lao'. ⁴²Ot onha bokon hi Apu Dios an dayawon

nadan a'ammod'u an hi Abraham ya hi Isaac di bimmoddang i ha'on ot wan intuda'a' an ma'id ha indatmun ha'on. Mu maphod ta tinigon Apu Dios nan napalpaligata' ya nan inat'un nuntamu ta hiya nan pinadananan he"ah din nahdom ta ma'id ha adi maphod hi ibagam.

Hay Nunhapitan Da Jacob I Laban

⁴³Alyon Laban di, Tun binabai ya i'imbabale' ya a'apapu' tudan imbabaleda. Ya ta'on on tun halun ya bagi'. Ot adi mabalin hi waday ato' hi adi maphod hitun i'imbabale' ya tudan a'apapu'. ⁴⁴Ta hiya nan mahapul di munhapittah maphod ta nan abulutontan duwa di hiyay ma'at. Ot amungonta dohah nadan batu ta mangipanomnom an adita ibahho nan punhapitanta.

⁴⁵Ot alan Jacob han batu ot ha'adona ta panginomnomana i diyen na'at. ⁴⁶Ot ibaganah nadan ibbana ta eda mangalah batu ot amungonda. Ot ahida mangan da Laban i Jacob hinan haggon diyen na'amung an batu. ⁴⁷Ot ngadanan Laban hidiyen na'amung an batu hinan hapitda ta hi ad Jegar-Sahaduta ot ngadanan bon Jacob ta hi ad Galeed.

⁴⁸Ya alyon Laban di, Hituwen na'amung an batu di panginomnomnomantan duwa. Ta hidiyey gapunah nangadanan hidiyen luta hi Galeed. ⁴⁹Ya nangadanan bo ta hi ad Mispah te hay nangalyan Laban di, Hi Apu Dios di manmannigon ditan duwa ta wan nan nunhapitantay ma'at an ta'on onta mundawwiyen. ⁵⁰Ya alina'eh paligatom tudan i'imbabale' ya nangahawa'ah udum an ta'on on adi innilaon ya nomnomnomom an hi Apu Dios di manmannigon he'a. ⁵¹Ot nomnomnomonta ta hituwen inamung ta'un batu ya nan naha"ad an batu hitun numbattananta ⁵²di tistiguta an adi mabalin hi la"uha' hituwe ta waha ato' i he"a hi adi maphod. Ya atbohadin he"a an adi mabalin hi la"uham ta waha atom i ha'on. ⁵³Ot hanat nan Dios an dayawon da Abraham i Nahor di ukod an mundusah nan mangibahho ituwen nunhapitanta.

Ot abuluton Jacob ot munsapatah nan Dios an un'unudon amanan hi Isaac. ⁵⁴Ot i'nong Jacob han animal i Apu Dios hidih nan nabillid ot ayagana nadan ibbana ta mangandan namin. Ot hidiy umohnonganda i diyen nahdom.

⁵⁵Ta on nawi"it ot bumangon hi Laban ot awalona nadan imbabalena ya nadan apapuna ot wagahana dida ot ahi umanamut.

Hay Nangipamanguluwan Jacob Hinadan Ibbanah Awadan Esau

32 ¹Ot inayun da Jacob an umeh nan pangayanda ya alinah on waday anghel Apu Dios an nidamun dida. ²Ta hidin tinigon Jacob dida ya alyonay, Datuwe nadan titindalun Apu Dios.

Ot ngadananah diyen lutah ad Mahanaim.^v

^v 32:2 Hay ibalanan nan Mahanaim hinan Hebrew ya duwan allung.

³Ya hidiy nangipamanguluwan Jacob hinadan umeh awadan ibbanan hi Esau hi ad Edom ⁴an alyonay, Ume ayu ya inaliyu i Esau di, Nan baalmun hi Jacob ya pohdonan ipa'innilan he'a an hay balen da ulitauyun hi Laban di ena nihaha"adan ta hiya nan agge numbangngad ta ingganah ad uwani. ⁵Ot ten ad uwani ya dakol di halunan kalnero ya baka ya kabayu ya gulding ya atbohadin dimmakolday baalnah linala'i ya binabai. Ya impamangulu da'mi ta ipa'innilamin he"ay umaliyanda hi'on abulutom. Ta ona imbagah diye ot ahida ume.

⁶Ya hidin numbangngad dadiyen hinnagna ya alyondan Jacob di, Impa'innilamin ibbam ot ten tuwedan damuwon dita'u an in'uyugnay opat di gahut (400) an linala'i.

⁷Ya timmakut hi Jacob hi nangngolana i diye. Ta hay inatna ya ginodwana nadan nun'ibbana ya nadan haluna ta nunduway grupu. ⁸Te hay nomnomna ya alyonay, Alina'eh umalida ya pumateda ya mabalin an bumtikda ni'mo nadan na'udin grupu.

⁹Ot mundasal an alyonay, He"a Apu Dios an dinayaw apu an hi Abraham ya hi ama an hi Isaac ya he"ay nangali an mumbangngada' hinan numboblayan nadan a'ammod'u ya nadan i'iba' ta ukod'an mangipapto' i ha'on. ¹⁰Ot ten hiyay inatmu te innaynayunmun nangipatigoh ulem i ha'on an baalmu an ta'on ona' na'adda"ul. Ya hidin nakaka' hi balemi an ini'wa' hinan wangwang an nungngadan hi Jordan ya ammunay hu"ud'u an inodna. Mu nunholagona' ta teen ad uwani ya numbalin ami hi duway grupu. ¹¹Ot hanat ihwang da'mi bahan hi'on waday adi maphod an ninomnom ibba' an hi Esau hi atona. Te nunhigla tayyay e' tumakutan te alinah umali ya numpate da'min namin an ta'on on tudan ahawa' ya i'imbabale'. ¹²Mu hay imbagam ya alyom hi ipapto'a' ya wagaham nadan holag'u ta dumakoldan umat hi dinakol di panag hinan da'ging di baybay an adi mabilang.

¹³Ot umohnongdahdi i diyen nahdom.

Ya ninomnomnan wada ha idatnan ibbanan hi Esau ot ihiwwena dohah nadan haluna ta idatna i hiya. ¹⁴Ta hay inhiwwena ya duway gahut (200) di tinnan gulding ya baintiy (20) tangbal ya duway gahut (200) di tinnan kalnero ya baintiy (20) tangbal ¹⁵ya tulumpuluy (30) tinnan kemel ya nan inlumda ya napat (40) di baka ya himpuluy (10) bulug an baka ya baintiy (20) tinnan dongki ya himpuluy (10) tangbal. ¹⁶Ta danaen midat di impamangulunan nadan baalna an nahiwwehiweda. Ot alyonah nadan baalnay, Mamangulu ayu ya tigonyu ta mahohonnod ayu muta waday pumbabattanan ta'u.

¹⁷Ot alyonah nan namangulun baal di, Damuwom'eh Esau ta ibaganay ud halun i datuwe ya hay ud baal i he"a ya danay pangayam ¹⁸ya alyom i hiyay, Datuwe ya halun nan baalmun hi Jacob an idatnan he"a. Ot ten tuweda an na'udida. ¹⁹Ta athidiy imbagannah an namin nadan baalnan impamanguluna. ²⁰Ot ipidwanan alyon i diday, Adiyu bahan linglingon an alyon i hiyay, Tuweda an na'udida. Te hay ninomnom Jacob ya alyonay ta damunah pundammuwanda

ya alina hi ma'ubayah di bungot ibbanan hiya an lummu i dadiyen idatna. ²¹Ta impamanguluna dida yaden immappaldahdi i diyen nahdom.

Hay Ni'bultungan Jacob Hi Ad Peniel

²²Ta on nahdom ot pamanguluwona nan duwan ahawana ya nan hinohhan tagalada ya nan himpulut ohan (11) imbabalena ot agwatonda nan wangwang an nungngadan hi Jabbok. ²³Ot ahi mohpe mumbangngad hinan immappalanda ot ipa'agwatnan namin nadan gina'uda. ²⁴Ta hiya ya abuh di nabati. Ya alinah on immali han lala'i ot bumanultungda ta ingganah din mun'abigat. ²⁵Mu hidin inilmun diyen lala'in adi damdama pa'a'abak i Jacob ot gopakona nan nun'ummuman di kalakan Jacob ta na'umpuh nan tungal. ²⁶Ot alyonay, Ipa'eya' mohpe te tuwen mawi"it.

Ya alyon Jacob di, Adi da'a ipa'e ta ingganah ona' wagahan i he"a.

²⁷Ya alyon diyen lala'i di, Nganney ngadanmu?

Ya alyonay, Ha'on hi Jacob.

²⁸Ya alyon diyen lala'i di, Mihipun hi ad uwani ya bokon mo he"ah Jacob ta he"ah Israel. Te paddungnay ni'bultung'a i Apu Dios ya nadan tatagu ot mangabak'a.

²⁹Ya mahmahan Jacob di ngadana mu alyonay, Adi mahapul an ibaga' di ngadan'u. Ot inayunan wagahan hi Jacob.

³⁰Ot ngadanan Jacob hidiyen boble ta hi ad Peniel. Te alyonay, Tinigo' di angh Apu Dios mu maphod ta aggeya' nate.

³¹Ta on manulu nan algo ot makak hi Jacob hidih ad Peniel ya munggi'yagi'yad te nan na'umpuh an kalakana. ³²Ta hiya nan ingganah ad uwani ya adi ihdan nadan tinanud Israel nan nun'ummunan di kalakan nan kumpulnan mapalti te hidiyey nagpak i Jacob.

Hay Nundammuwan Da Esau I Jacob

33 ¹Indani ya nangimangmangan Jacob hi Esau an didah nadan opat di gahut (400) an linala'in in'uyugna. Ot pun'u'uyugona nadan imbabalena hinadan hi inada an umat i Leah ya hi Rachel ya nadan duwan tagala. ²Ot ipamanguluna nadan duwan tagala an in'uyugda nadan imbabaleda ot ahi da Leah ya nadan imbabalena ot ahi mohpe da Rachel i Joseph an in'udina. ³Ot hiyay mamangulun midamu i ibbanan hi Esau ot munyu"ung hi numpipitu. ⁴Mu tinagtag Esau an ena pundamu ot inayunan awalon hi ibbanan hi Jacob an mungkogada.

⁵Ya hidin intangad Esau ta tinigona nadan binabai ya nadan u"unga ya alyonay, Nganne datuwen nun'ibbam?

Ya alyon Jacob di, Datuwe nadan i'imbabale' an indat Apu Dios an gapuh homo'na. ⁶Ot umeda nadan duwan tagala ya nadan imbabaleda an eda nihaggon ot munyu"ungdah hinangngab Esau. ⁷Ya nitnudda bo da Leah an hini'inna ot munyu"ungda bo ot ahi mohpe da Rachel an hinina i Joseph.

⁸Ya mahmahan bon Esau an alyonay, Ya nadan dinamumi'e an halun ya nganney pohdom an ibaga i diye?

Ya alyon Jacob di, O dadiye nan ninomnom'un idat i he'a ta wan abulutom di umaliyanmi.

⁹Mu alyon Esau i hiyay, Ibba' adi' mahapul dadiye te dakol damdamay halun'u ot bangngadommot.

¹⁰Ya alyon Jacob di, Hi'on abulutom di immanamutanmi ya hanat abulutom damdama dadiyen idat'u. Te ad uwanin naniga' hi angahmu ya paddungnay tinigo' hi Apu Dios an namamah nan nangipatigam hi apngam i da'mi. ¹¹Ta hiya nan pohdo' an alam dadiyen idat'un he'a te dakol tun halun'u an gapu ta himmo'a' i Apu Dios. Ya lo'tat ya nihapitan hi Esau ot abulutona.

¹²Ot alyon Esau di, Ume ta'u mon namin ta ipangulumi nan pangl'wanyu.

¹³Mu alyon Jacob di, Mammanogda ni' tun u'unga an adida kummu. Ya ta'on on tudan halun ya honanon'e dida ya mun'a'ateda. ¹⁴Ot udu'dulna attog on ayu mahhun ta ta'on on ami mun'ul'ulle ta nangamung hinah dumatnganmih ad Edom.

¹⁵Ya alyon bon Esau di, Ot mabatida mo dohah tun ibba' an linala'i ta bumoddangdan da'yu.

Mu alyon Jacob di, Adi mahapul hinae mu ta athinan inapngaa'. ¹⁶Ot ibanggad mon da Esau hi ad Edom i diyen algo.

¹⁷Yaden imme da Jacob hi ad Sukkot ot hidiy pangiphodandah allungda ya ha punhiduman nadan haluna. Ta hiya nan nginadananda hi ad Sukkot.^w ¹⁸Ot ahida inayun bon um'umme ta ingganaot dumatongdah ad Sekem hidih ad Kanaan. Ta nihipun hi nakakandah ad Paddan-Aram ya mapmaphodda ta ingganah dimmatongdah ad Sekem. Ot umappaldah nan nihaggon i han boble. ¹⁹Ya hidiyen luta an immappalanda ya ginatangnah hingгахut (100) di gumo' an pihhu hinan holag Hamor an hi aman Sekem. ²⁰Ot iphodna han punggobhan hi mi'nong i Apu Dios ot ngadananah El-Elohe-Israel an hay ibalinana ya nan Dios an dayawon Israel.

Hay Namilitan Sekem An Nangilo' I Dinah

34 ¹Han hin'algo ya imme nan babain imbabalen da Jacob i Leah an hi Dinah an e ni'yay'ayyam hinadan binabai i diyen boble. ²Mu hidin tinigon Sekem an hi na' Hamor an tinanud Hib ya imme ot dopapona ot pilitonan ilo'. Hi Hamor ya hiyay ibilangdah ap'apu i diyen boble. ³Hi Sekem ya na'appinhodnah Dinah ot ihaphapitana ta mun'ahawada. ⁴Ot ibagana bo i amanan hi Hamor an alyonay, Eya' di anu ihapit hinan a'ammogna te pinhod'un ahawaon hiya.

^w 33:17 Hay ibalanan nan Sukkot ya a'al'allung.

⁵Mu hidin dingngol Jacob hidiyen adi maphod an na'at hinan imbabalena ya namaag ni' ot dindinnongan an ihodnah umanamutan nadan linala'in imbabalenan e numpastol. ⁶Ya e ni'hapit hi aman Sekem an hi Hamor i Jacob. ⁷Ya dimmatong nadan linala'in imbabalen Jacob an nalpuh nan puntanoman. Ta dingngoldah diyen na'at ya nangimbubungotda hinan inat Sekem hinan hi ibbadan hi Dinah an pinilitnan inilo'.

⁸Mu alyon Hamor i Jacob di, Mu nan imbabale' an hi Sekem ya nunhiglay naminhodnah nan imbabalem an hi Dinah. Daan mo bahan ta iyabulutmu ta mun'ahawada. ⁹Ta mi'yapu ayun da'mi ta mabalin bon mi'yahawada nadan linala'iyuh nadan i wahtun binabai. ¹⁰Ta hituy nanongnah punhituwanyu. Ya ukod ayun mamto' hinan pohdonyun e iha"adan ituwen boble. Ot ma"i'd ha mangipagol i da'yu hinan pohdonyun e puntamuwan ta way atonyun kumadangan.

¹¹Ya hi Sekem ya inibbaanah aman an immehdi ot alyona i Jacob ya nadan i'iban Dinah di, Mumpahpahmo'a' i da'yu ta wan iyabulutyu bahan an ahawao' hi Dinah. Ya ibagayu nan pohdonyun idat'u i da'yu ta idat'u. ¹²Ya adi ayu mun'og'ogon an mangibaga te idat'u an ta'on hi atnay alyonyu mu ta iyabulutyun ahawao' hi Dinah.

¹³Ya gapuh nan inat Sekem i Dinah ya inambun nadan imbabalen Jacob didan hin'ama. ¹⁴Te alyonday, O mu adi mabalin hi mi'yahawa nan ibamin babai i ha agge nakugit te adi maphod i da'mi. ¹⁵Mu onha abulutonyu ta mumpakugit ayun namin an linala'i ta umat ayu i da'mi ot mabalin an iyabulutmi. ¹⁶Ta wan mi'yapu amin da'yu ya nangahawa amih nadan i wahtun binabai ta nanongnan hituy pi'hituwanmih tun boble. ¹⁷Mu adiyu'e tuwali unnudan hinaen imbagami ta adi ayu mumpakugit an linala'i ya udu'dulnay awitonmi nan ibamin babai ya immaan ami atog hitu.

¹⁸Ya inabulut da Sekem an hin'ama hidiyen imbagada te maphod hi nangngolanda. ¹⁹Ta hi Sekem an hiya ahan di lisipuwondah nan nunhituwanda ya pohdonan e mumpakugit an gapuh nan ongal an naminhodnah nan imbabalen Jacob. ²⁰Ot ma'anneda mon hin'ama i Hamor hinan a'am'amungan nadan tataguh nan way hawwangan i diyen boble ot ibagadah nadan linala'in alyonday, ²¹Datuwen immalihtun linala'i ya mapmaphod di pi'hayyupandan dita'u. Ot maphod onda mi'hitun dita'uh tun numboblasyon ta'u te abillog tun boble ta'u ot ukoddah nan atondan umat hi pungkumilhuwanda. Ya maphod bo on ahawaon tun linala'i nadan binabain imbabaleda ya atbohdi nadan binabaihtu an mabalin hi ahawaon nadan linala'ida ta mi'yapu ta'un dida ya ta'on on dida ya mi'yapuda i dita'u. ²²Mu hay imbagada ya gahin anuh on mumpakugit ta'un namin an linala'i ta umat i dida ya ahida abuluton hinae. ²³Ot undan adiyu pohdon hinae ta munhitudahtu ta wan

an namin nadan halunda ya nadan udum an wada i dida ya bagi ta'un namin.

²⁴Ya an naminda i diyen boble ya inabulutdah diyen imbagan da Hamor i Sekem ot mumpakugitdan namin nadan linala'i.

²⁵Mu hidin mi'atluh algo an linum'a' nan kugitda ya inikak da Simeon i Libay an i'iban Dinah di hinalungda ot umedah nan boble ot pumpatedan namin nadan linala'i ²⁶an ni'pateda da Sekem i Hamor an hin'ama. Ta on nalpah ot awitondah Dinah ot makakda. ²⁷Ot mihukkatda mo bo nadan udum an imbabalen Jacob i dida ²⁸ot eda pun'ala nadan akhupandahdi an umat hi halun ya an namin nadan wada i diyen boble ta pangiballohdah nan na'at hinan hi ibbadan babai. ²⁹Ta nun'alada nadan kinadangyandah nadan numpunhituwanda ya ta'on on nadan u'unga ya binabai.

³⁰Ot alyon Jacob i da Simeon i Libay di, Namaag nee ya eyu inat ha athinah gumalat hi humihiwawan nadan tataguh tun ha'on. Ta onha mun'u'uddum nadan tinanud Kanaan ya nadan tinanud Peris ya immalida ta gubaton dita'u ot undan mahan adi dita'u abakon an oh'ohha ta'u. Ya nganne moy adi ta'u adadagan an namin.

³¹Mu alyonday, Bahulda te tanganu tuwalih on ay e mumpabpabbayad hi adolnah ibbami ta athidiy nangatda i hiya.

Hay Nunwagahan Apu Dios I Jacob Hi Ad Betel

35 ¹Indani ya alyon Apu Dios i Jacob di, Makak ayu ta ume ayuh ad Betel ta hidiy eyu iha'adan. Ta iphodmuhti ha punggobhanyuh mi'nong i ha'on an Dios an ha'on din numpatigon he'a hidin binumtikam hi bimmungotan ibbam an hi Esau i he'a.

²Ot pun'ibagan Jacob mo i didan hina'amma ya an namin nadan nun'ibbada an alyonay, Pumpa'ihyu nadan bulul an inodnanyu ya inatyu nan mahapul an atonyu ta mibilang ayuh malinis ya hinukkatanyu nadan lubungyu. ³Te mahapul an ume ta'uh ad Betel ta e ta'u iphod ha punggobhan hi mi'nong i Apu Dios an namoddaboddang i ha'on hinadan numpalpaligata' ya nangipanapto' i ha'on hi an namin an nangaya'.

⁴Ot idatda i Jacob an namin nadan bulul an wadan dida ya ta'on on nadan hingatda ot ika'utnah nan way pu'un di kayiw an oak hi ad Sekem.

⁵Ya hidin nakakanda ya hi Apu Dios di nangipatakut hinadan tataguh nan nun'ihaggon an boblen inwada. Ta ma'id ha inatda i da Jacob hi adi maphod ⁶ta inggana ot dumatongdah ad Lus an hay ohah ngadana ya hi ad Betel hidih ad Kanaan. ⁷Ot iphod Jacob han punggobhan hi mi'nong i Apu Dios ot ngadanana ta ad El-Betel te hidiy nangipa'innilaan Apu Dios hi a'atna i hiyah din binumtikana an gapuh bungot ibbanan hi Esau.

⁸Indani ya nate nan nangipanapto' i Rebekah an hi Deborah ot eda ilubu' hinan pu'un nan kayiw an oak hi da'ul di ad Betel. Ot ngadanandah diye hi Pungngulngulan.

⁹Hidin nibangngadan Jacob hi nalpuwanah ad Paddan-Aram ya alina boh on numpatigoh Apu Dios i hiya ot wagahana ¹⁰an alyonay, Hay ngadanmu ya hi Jacob mu ngadanan da'a ta he'ah Israel.

Ta hiya moy ngadana. ¹¹Ya alyon bon Apu Dios di, Ha'on nan ongal di abalinanan Dios ot punholagon da'ah dakol. Ta dumakolda ta mumbalindah boble ya patul di udum i dida. ¹²Ya hituwen boblen indat'uh nadan a'ammodmun da Abraham i Isaac ya ipaboltan'un he'a ya nadan tanudam. ¹³Ta hidin nalpah an inalin Apu Dios hidiye ot ahi umaan hidi.

¹⁴Ot e mangalah Jacob hi batu ot ha'adonahdih nan potto' di nanigana i Apu Dios ta panginomnomnomana i diyen na'at ot kuyaganah bayah ya lana. ¹⁵Ot ngadanana nimpe ta hi ad Betel.

Hay Natayan Rachel

¹⁶Indani ya inhi'al da Jacob an taynan hi ad Betel ot ipluydah ad Eprat. Mu hidin aggeda ni' dimmatong hi ad Eprat ya nadatngan di pun'ayyaman Rachel mu ma'aliggatan. ¹⁷Ya ta'on on ma'aliggatan an mun'ayyam ya bimmuduh nan golang ot alyon nan babain nundawat i hiyay, Maphod ta lala'i bo tun inyayyammu. ¹⁸Mu hi Rachel ya mun'aguyud di yahyahna an mate ot ikutyamna an hay pungngadandah nan golang ya hi Ben-Oni. Mu hay nungngadan Jacob ya hi Benjamin. ¹⁹Ta nateh Rachel hidih nan way awon an umeh ad Eprat an hay ngadanah ad uwani ya hi ad Bethlehem. ²⁰Ot ha'adon Jacob han batu hinan nilubu'ana ta panginomnomnomana ta ingganah ad uwani ya wahdih diyen batu.

²¹Hidin nalpah ot inayun da Jacob an hay ohah ngadana ya hi Israel an numbaat. Ot eda umappal hi daggah di ad Migdal-Eder. ²²Ta hidiy nangilo'an Ruben hinan ohan imbilang amana hi ahawana an hi Bilhah. Ya na'innilaan Jacob hidiyen inatna.

Hay Imbabalen Jacob

Hi Jacob ya himpuludat duway (12) linala'in imbabalena.

²³Te hay imbabaleda i Leah ya hi Ruben an panguluwan ot ahi hi Simeon ot ahi hi Libay ot ahi hi Judah ot ahi hi Issakar ot ahi hi Sebulun.

²⁴Ya hay imbabaleda i Rachel ya da Joseph i Benjamin.

²⁵Ya hay imbabaledah nan tagalan Rachel an hi Bilhah ya da Dan i Naptali.

²⁶Ya hay imbabaledah nan tagalan Leah an hi Silpah ya da Gad i Aser. An namin danae ya niyayyamdah ad Paddan-Aram an ammunah Benjamin an niyayyam hinan awon.

Hay Natayan Isaac

²⁷Immanamut da Jacob hi awadan da amanan hi Isaac an nunnanong hidin nunhituwan amanan hi Abraham hi ad Mamre an hay ohah ngadana ya hi ad

Hebron. ²⁸Ta hi Isaac ya hinggahut ta nawaluy (180) tawona ²⁹ot ahi mate an na'a'am'amma mo. Ot e ilubu' nadan imbabalenan da Esau i Jacob.

Hay Holag Esau

36 ¹Hi Esau an hay ohah ngadana ya hi Edom ya datuwe nadan holagna. ²Hay inahawana ya nadan binabain i Kanaan an hi Adah an hi na' Elon an tinanud Hit ya hi Oholibamah an hi na' Anah an apapun han hi Sibeon an tinanud Hib ³ya hi Basemat ya hi ibban Nebayot an imbabalen ulitaunan hi Ismael. ⁴Hay imbabaleda i Adah ya hi Elipas. Ya hay imbabaleda i Basemat ya hi Rewel. ⁵Ya hay imbabaleda i Oholibamah ya da Jeuh ya hi Jalam ya hi Korah. Ta datuwey linala'in imbabalen Esau an niyayyam hi ad Kanaan.

⁶Indani ya inawit Esau nadan ahawana ya nadan imbabalenan linala'i ya binabai ya an namin nadan nunhituh balena ya ta'on on nadan animalda ya an namin nadan wada i dida ot makakdahdi ot umeda i han nat'on an boble an nidawwih awadan ibbanan hi Jacob. ⁷Te adi mo umdah ad Kanaan hi pumpastolanda te dimmakol moy halundan hinagi. ⁸Ta e nunhitu da Esau hinan nun'abillid an boble hi ad Seir.^x

⁹Ta hi Esau an ammod nadan i Edom hinan nun'abillid hi ad Seir ya datuwey holagna.

¹⁰Hay lala'ih imbabalen da Esau i Adah ya hi Elipas. Ya hay lala'ih imbabalen da Esau i Basemat ya hi Rewel. ¹¹Ya hay linala'ih imbabalen Elipas ya hi Teman ya hi Omar ya hi Sepo ya hi Gatam ya hi Kenas. ¹²Mu hi Elipas ya waday imbilangnah ahawana an hi Timma ta wadah Amalek an imbabaleda. Ta datuwey apapun da Esau i Adah. ¹³Ya hi Rewel ya nunholag bo ta nawadaday linala'in imbabalena an da Nahat ya hi Serah ya hi Sammah ya hi Missah. Ta diday apapun da Esau i Basemat.

¹⁴Ya hi Oholibamah an imbabalen Anah an apapun Sibeon ya hay linala'in imbabaleda i Esau ya da Jeus ya hi Jalam ya hi Korah.

¹⁵Ta datuwe nadan ap'apu an tinanudan Esau. Hay a'ap'apu hinan panguluwan an imbabalen Esau an hi Elipas ya hi Teman ya hi Omar ya hi Sepo ya hi Kenas ¹⁶ya hi Korah ya hi Gatam ya hi Amalek. Datuwe ya apapun da Edom i Adah.

¹⁷Ya hay a'ap'apu an imbabalen Rewel an imbabalen Esau ya hi Nahat ya hi Serah ya hi Sammah ya hi Missah. ¹⁸Ya hay a'ap'apu an imbabalen da Esau i Oholibamah an imbabalen Anah ya hi Jeus ya hi Jalam ya hi Korah. ¹⁹An namin datuwen ap'apu ya imbabalen Esau an hay ohah ngadana ya hi Edom.

Hanadan Holag Seir

²⁰Hanadan tatagun nunhitu tuwalih nan boblen immayan da Edom ya nadan tinanud Seir an imbabalen Hor. Ya hay linala'ih imbabalen Seir

^x **36:8** Hay ohah ngadan di ad Seir ya hi ad Edom.

ya hi Lotan ya hi Sobal ya hi Sibeon ya hi Anah ²¹ ya hi Dison ya hi Eser ya hi Disan. Ta diday ap'apu hinadan tinanud Hor. ²² Ya hi Lotan ya hay linala'ih imbabalena ya da Hori i Homan. Ya waday babai an hi ibban Lotan an hi Timna.

²³ Ya hay linala'ih imbabalena Sobal ya hi Alban ya hi Manahat ya hi Ebal ya hi Sepo ya hi Onam.

²⁴ Ya hi Sibeon ya hay linala'ih imbabalena ya da Ayah i Anah. Ya hituwen hi Anah ya hiyay nanama' hinan mun'utbul an ma"atung an danum hidin ena impastol nadan dongkin amanah nan agge naboblayan. ²⁵ Hay imbabalena Anah ya hi Dison ya nan babai an hi Oholibamah.

²⁶ Ya hi Dison ya hay linala'ih imbabalena ya hi Hemdan ya hi Esban ya hi Itran ya hi Keran.

²⁷ Ya hi Eser ya hay linala'ih imbabalena ya hi Bilhan ya hi Saaban ya hi Akan.

²⁸ Ya hay linala'ih imbabalena Disan ya hi Us ya hi Aran.

²⁹ Ta hay a'ap'apun nadan tinanud Hor ya hi Lotan ya hi Sobal ya hi Sibeon ya hi Anah ³⁰ ya hi Dison ya hi Eser ya hi Disan. Ta diday nun'ap'apu hi ad Seir.

Nadan Napalpalog An Numpatul Hi Ad Edom

³¹ Hidin ma"i'd ni' ha patul nadan tinanud Israel ya wadada mo tuwaliy numpatul hi ad Edom. ³² Ta hay patul hi ad Edom ya hi Bela an imbabalena Beor an hay nunhituwana ya hi ad Dinhabah hidih ad Edom. ³³ Ya hidin nateh Bela ya nihukkat an numpatul hi Jobab an imbabalena Serah an i Bosrah hidih ad Edom. ³⁴ Ya hidin nate boh Jobab ya nihukkat an numpatul hi Husam an i Teman. ³⁵ Ya hidin nateh Husam ya nihukkat an numpatul hi Hadad an imbabalena Bedad. Hi Hadad ya inabakna nadan i Midian hidin nungugubatandah ad Moab. Ya hay nunhituwana ya hi ad Abit hidih ad Edom.

³⁶ Hidin nateh Hadad ya nihukkat an numpatul hi Samlah an i Masrekah. ³⁷ Ya hidin nate boh Samlah ya nihukkat an numpatul hi Saul an i Rehobot an nihaggon hinan wangwang an nungngadan hi Euprates. ³⁸ Ya hidi bon nateh Saul ya hay nihukkat hi numpatul ya hi Baal-Hanan an imbabalena Akbor. ³⁹ Ya hidin nateh Baal-Hanan an imbabalena Akbor ya nihukkat an numpatul hi Hadar.^y Ya hay ngadan nan boblen ena nunhituwan ya hi ad Pau hidih ad Edom. Hay ngadan nan ahawana ya hi Mehetabel an imbabalena Matred an hi na' Me-Sahab.

Hanadan Ap'apu Hi Ad Edom

⁴⁰ Hay ngadan nadan tinanud Esau an nun'ap'apu hinadan boble hi ad Edom ya hi Timna ya hi Albah ya hi Jetet ⁴¹ ya hi Oholibamah ya hi Elah

---

^y 36:39 Hinan 1 Chronicles 1:50 ya hay ngadan Hadar ya hi Hadad.

ya hi Pinon ⁴²ya hi Kenas ya hi Teman ya hi Mibsar ⁴³ya hi Magdiel ya hi Iram. Ya way oha i datuwe on diday ap'apu hinadan boble an eda nunhituwan. Ta hay ammod nadan i Edom ya hi Esau.

Hay Ininop Joseph

37 ¹Hi Jacob ya hay eda nunhituwan ya hinan nunhituwan amana hi ad Kanaan. ²Ta athituy na'na'at i da Jacob an hina'amma. Hi imbabalenan hi Joseph ya hidin mangmangngilog an himpulut pituy (17) tawona ya ni'ni'uyug hinadan i'ibanan linala'i an imbabalen amana i da Bilhah i Silpah ta eda ipastol nadan halunda. Mu indani on waday ibagbaganan amana an adi maphod an at'aton nadan i'ibana.

³Mu hi Joseph ya hiyay pa'appohpohdon amana i didan namin an hina'aggi an gapu ta hiya ya niyayyam hidin amamma moh amana. Ta impiyamaanah Joseph i han adukken mapmaphod an lubung. ⁴Ya inilmun nadan i'iban Joseph an hiyay pa'appohpohdon amada mu dida ya nunhiglay hihiwodan Joseph ta an namin di ibagadan hiya on nan adi maphod.

⁵Ya indani ya wada han ininop Joseph ot ibaganah nadan i'ibana ya inyal'alanaot di hihiwodan hiya.

⁶Te inalinan diday, Ininop'un ⁷imme ta'u anu nunggapas an hina'aggi. Ya tinigo' an nan nabto' an ginapas'u ya naha"ad ot eda anu mili'wohdi nadan nabto' an ginapasyu ot munyu"ungdah nan nabto' an ginapas'u.

⁸Ya namamay bungot nadan i'ibanan hiya an alyonday, Ot he"a mo nanyay mumpatul i da'mi hi'on athina.

Ta namamay hihiwodan hiya an gapu i diyen ininopna ya nadan imbagana an a'at nadan i'ibana.

⁹Indani ya wada boy ininopna ot ibagana boh nadan i'ibana an alyonay, Wada bo han ininop'u an tinigo' bo anu an nunyu"ung i ha'on nan algo ya nan bulan ya nadan himpulut ohan (11) bittuwon.

¹⁰Ta hidin imbaganah diye i amana ya nadan i'ibana ya inhingal amanan alyonay, Tanganu piboh on waha athinah ininopmu? Undan ta'on on hi inam ya ha"on ya tudan i'ibam ya munyu"ung amin he"a? ¹¹Ta umamohda nadan i'ibana i hiya mu hi amana ya nonomnomonah diye.

Hay Nangihbutanda I Joseph

¹²Nadan i'iban Joseph ya eda impastol nadan halun amada hinan nihaggon hi ad Sekem. ¹³Ta inalin Jacob i Joseph di, Nadan i'ibam ya eda numpastol hinan nihaggon hi ad Sekem ot agam ta mundadaan'a ta em popto'anan dida.

Ya inabulut Joseph. ¹⁴Ot alyon amana i hiya di, Ume'a ta em popto'anan hi'on mapmaphodda nadan i'ibam ya nadan halun ta'u ya ahi'a mumbangngad ta ipa'innilam i ha'on.

Ot makak hi Joseph hidih ad Hebron ot umeh ad Sekem. ¹⁵Ya hidin dimmatong hi ad Sekem ya ma"id ha adina e hawangon hinan

pumpastolan ya inakhupana han tagun ibaganah on nganne nan ena ana'anapon. ¹⁶Ya alyon Joseph di, Nadan i'iba' an e numpastol mu ten ma'id ha mapto' hi nangipluyanda.

¹⁷Ya alyon nan lala'i di, Immeda man nee. Ya hay dingngol'uh alyondah umayanda ya hi ad Dotan.

Ot miyunud mo boh Joseph hidi ot akhupana didah ad Dotan. ¹⁸Mu hidin minangmang nadan i'ibanah Joseph ot hahapitonda ta patayonda ¹⁹te alyondah, Tuwe tayya nan ma'ainnop. ²⁰Ma'ayu ta eta'u patayon ya inibkah ta'uh nan bitu. Ta ibagan'en ama ta'u ya alyon ta'u hi inan di layon. Ta wan tigon ta'undi anu hi'on nganne pumbalanan nadan ino'inopna.

²¹Mu hidin dingngol Ruben hidiyen imbagada ya impatnanan panohon didan alyonay, Udu'dulnay adiyu patayon. ²²Ta namaag ya eyu inuhbung hinan bituh tun agge naboblayan mu adiyu hugatan.

Manu'eh athidiy inalin Ruben ya ninomnomna an ahina e awiton ya inyanamutna i amada.

²³Ta hidin nidatong hi Joseph ot ipudongda ot aanonda nan mapmaphod an adukken inlubungna ²⁴ot eda uhungon i han bitu. Nan bitu ya ma'id ha litingna. ²⁵Ot ahida mohpe e mangan.

Ya hidin mangmangnganda ya nangimangmanganda han nabulog an dadiye nadan mungkumilhu an tinanud Ismael an nalpudah ad Gilead. Ya dakol di kinalgan nadan kemelda an umat hinadan middum hi ihda ya nadan maphod di hunghungna an eda igattang hi ad Egypt.

²⁶Hi Ruben ya ma'id hidih din pangalyan Judah hinadan i'ibanay, Undan nganne damdamay gun'udon ta'u hi'on patayon ta'uh ibba ta'u an ta'on on adi ta'u ipa'in'innila? ²⁷Udu'dulnah on ta'u ihbut i datuwen mala'uh an tinanud Ismael ta adi ta'u patayon te hi ibba ta'u ahan tatawwa. Ya inunnudan nadan udum hidiye. ²⁸Ot eda mo guyudon hi Joseph hinan bitu ot ihbutdah baintiy (20) silber an pihhu hinadan tinanud Ismael ot iyedah ad Egypt.^z

²⁹Ta hidin nibangngad hi Ruben ta ena tigon hi Joseph hinan bitu ya ma'id hidi. Ya nunhiglan mahkit hi nomnomna ta nunhethetnay lubungna. ³⁰Ot umeh awadan nadan i'ibana ot alyonay, Ma'id man hidi nan unga. Nganne nin di ato'? ³¹Ot patayonda moy ohah nan gulding ot itamolda nan lubung Joseph hinan dalana. ³²Ot ipatigoda i amada hidin immanamutanda. Ot alyonda i hiyay, Inakhupanmih tuweh nan inwami ot imatunam ya hi'on hituwe nan lubung Joseph.

³³Ya hidin tinigona ya immatunana an hiyah diye ot alyonay, O hiyah nae nan lubung nan imbabale'. Te on pinaten di mabungot an animal ot ma'id ha bahhonan ginudugududa attog di tungalna.

³⁴Ot punhethet Jacob di lubungnah ena umukayungan ot munlubung hi langgut ot umukayungan hi atnay algo an gapuh nan imbabalena.

---

^z 37:28 Nan Na'na'at 7:9

³⁵Ya ta'on hi na'amungdan namin nadan imbabalena ya nadan binabain inapuna ta eda ip'iphodan hi hapit on adi mihapitan. Ya alyonay, Ingganah ona' mate ya ahi mabalin an mapogpog di e' umukayungan an gapuh nan imbabale'. Ta kinogakogaana nan imbabalena an hi Joseph.

³⁶Mu hay na'at i Joseph ya hidin indatong nadan mungkumilhu an i Midian hi ad Egypt ot igatangda i Potipar an ap'apun di mungguwalyah nan palasyun nan patul.

Hay Nangahawaan Judah

38 ¹Hi Judah ya tinaynana nadan i'ibana ot e mi'hitu i han lala'i hi ad Adullam an hay ngadana ya hi Hirah. ²Ta hidiy nanamuwanah nan babain imbabalen Sua an i Kanaan ot ahawaona. ³Ta numbutyug ot iyayyamna han lala'i ot ngadanan Judah ta hi Er. ⁴Ot mumbutyug bo ot iyayyamna bo han lala'i ot ngadanan Judah ta hi Onan. ⁵Ya indani ya nawada bo han lala'i ot ngadanana ta hi Selah. Ya hay nangiyayyamana i Selah ya hidih din awadandah ad Aksib.

Nan Panguluwan An Imbabalen Judah

⁶Hidin kimmilog nan panguluwan an hi Er ot ipa'ahawan amana i han hi Tamar. ⁷Mu hi Er ya nadan adi maphod di at'atona an adi miyunnudan hinan pohdon Apu Dios ta hiya nan pinatena. ⁸Ot alyon Judah hinan mi'adwan imbabalena an hi Onan di, Ahawaom hi Tamar te hiyah diyey pangat ta'u ta wada'e ha imbabaleyu ya waha hanat nan naten hi ibbam.

⁹Mu innilanan ta'on on waday imbabaleda ya bokon hiyay mibilang hi nangimbabale ta hiya nan inwanilihna nan malpun hiya ta aggeda na'imbabalayan i Tamar. ¹⁰Ya ongal di agge naminhodan Apu Dios i diyen adi maphod an ina'inat Onan ta hiya nan pinatena mo bo.

¹¹Ot alyon mon Judah i Tamar di, Mumbangngad'a attog hi balen da amam ta kimmilog'eh Selah ya ahi ayu mun'ahawa. Manu'eh inalinah diye ya iyaguhna te alina ya ma'at bo i Selah nan na'at hinan duwan i'ibana. Ot mumbangngad moh Tamar hi balen da amana.

Hay Hi Aman Nan Imbutyug Tamar

¹²Immey atnay tawon ya mate nan ahawan Judah an hi na' Sua. Ya hidin napogpog di umukayungan Judah ot makakdah nan gayyumnan hi Hirah an i Adullam ta eda mumpukis hinadan kalneron Judah hi ad Timnah. ¹³Mu waday nangipa'innilah nan inapunan hi Tamar hinan umayandah ad Timnah. ¹⁴Ta hidin dingngol Tamar hidiye ot hukkatana nan lubungnan lubung di nabalu ot munhu'yung ta adi mimatunan di angahna ot e um'umbun hinan way geyt hi ad Enaim an awon an umeh ad Timnah. Manu'eh inatnahdi ya inilmunan adi mipa'annung di pangahawaana i Selah te makilog mo mu aggeda nun'addum.

¹⁵Ta hidin mala"uh da Judah ya alyonah on mumpabpabbayad hi adolna te hinu'yunganay angahna. ¹⁶Ot umeh awadana ot ibaganah on atnay pamayadna te pohdonan ilo' te aggena innilah on hidiye nan inapuna. Ya alyon Tamar i hiyay, Mu nganne ni' di idatmun ha'on ta ahiya' ilo' i he'a?

¹⁷Ya alyon Judah di, Ahi' ipiyalin he"a ha ohah nan gulding'u.

Ya alyon Tamar di, Mabalín mu mahapul an waha idatmuh ad uwani ta impiyalim'eh diyen gulding ya ahim banggadon.

¹⁸Ya alyon Judah di, Nganney pohdom hi idat'un he'a.

Ya alyonay, Ta'omman ya inyalim nan imbanggolmu ya nan hu"udmu. Ot idat Judah dadiye ot ahina ilo'. Ya indani ya numbutyug hi Tamar. ¹⁹Ta on immanamut ot ibangngadna nan lubungna tuwalin lubang di nabalú ot aanona nan hu'yungna.

²⁰Ta hidin imme nan hinnag Judah an gayyumnan hi Hirah ta iyena nan gulding hinan babai ta bangngadona nan bagin Judah ya ma'id ha inakhupana i hiya. ²¹Ot ena pun'ibagah nadan linala'i di awadan diyen babain mumpabayad hi adolnah nan way temploda an e immohngong ni' hinan way geyt hi ad Enaim.

Ya alyonday, Ma'id ha innilamih mumpabpabbayad hi adolnah nan templohtu. ²²Ot mumbangngad mo ot ibagana i Judah an aggena inakhupan. Ya imbagana bo i hiya nan inalin nadan linala'in nummahmahana.

²³Ya alyon Judah di, Ta'omman attog ya bagina nadan indat'un hiya. Te ummannot on eta pangihngihil hi'on ibangngad bo ta e hama'on.

²⁴Hidin nala"uh han tuluy bulan ya wada han nangibaga i Judah an nan inapunan hi Tamar ya numbutyug. Ya bimmungot hi Judah an alyonay, Mahapul an eyu ipalah'un ya pinu'ulanyu.

²⁵Mu hidin immeday e mangawit i hiya ta patayonda ya alyonay, Eyu ni' ipatigo tun hu"ud ya tun banggol i Judah ya inaliyun hiya an hay hi aman tun imbutyug'u ya nan ud bagin datuwe.

²⁶Ya hidin eda impatigo i Judah ya immatunana ot alyonay, Hi Tamar di nipto' di inatna te agge' paman impa'annung an impa'ahawan hiya nan imbabale' an hi Selah. Mu hi Judah ya aggena impidpidwan e ni'ilo' i hiya.

²⁷Hidin nadatngan di pun'ayyaman Tamar ya na'innilaan nundappel nan inyayyamna. ²⁸Ya hidin pun'ayyamana ya namangulun himmawwang nan ta'len nan oha. Ta namaag nan mundawat ot iga'odna han mumbolah an linubid ot alyonay, Hituwey namangulu. ²⁹Mu indani ya ginuyud diyen golang di ta'lana ya nan ohan lala'i di niploh hi bimmudduh. Ta mano"ol nan mundawat an alyonah nan golang di, Undan athituy atom an bumudduh. Ta hiya nan nginadananda ta hi Peres. ³⁰Ya nada'dani ya bimmudduh mohpe nan naga'odan di ta'lenah linubid an lala'i ot ngadananda ta hi Serah.

Hay Na'na'at I Joseph

39 ¹Hi Joseph ya hidin indatong nan mungkumilhun tinanud Ismael hi ad Egypt ot igatangda i han hi Potipar an ap'apun di mungguwalyah nan palasyun nan patul. ²Ya hi Apu Dios di bimmoddang i Joseph ta maphod an namin di numbalinan nadan tinamuwana hinan niha'adanah balen Potipar. ³Ta nan ud himbut i hiya an hi Potipar ya innilanan hi Apu Dios di bimmoddang i Joseph te pinumhod an namin nadan tinamuwanahdi. ⁴Ya ongal di pun'am'amlongan Potipar i hiya ta hiyay nangiyukodanah mumpapto' hi an namin nadan himbutna ya ta'on on nadan wadan gina'una. ⁵Ya nihipun i diye ya winagahan Apu Dios di nunhituwan diyen i Egypt an gapu i Joseph. Ot wagahan bon Apu Dios nadan intanomda. ⁶Ta inyukodnan namin i Joseph nadan wadan hiya an ammuna nan anon Potipar an agge niyukod i hiya.

Hi Joseph ya maphod di nangadolna. ⁷Ta hidin nadnadnehdi ya nawaday naminhod nan ahawan Potipar i hiya. Ta lo'tat ot ayaganah Joseph ta e mi'ilo' i hiya. ⁸Mu alyon Joseph i hiyay, Nan ud himbut i ha'on ya inyukodnan namin i ha'on di ma'ma'at hitun nunhituwanyu ya ta'on on nadan wadan hiya. ⁹Ya ma'id ha udum hi nabakbaktuy sa'adnah tun nunhituwanyu hi'on bokon ha'on. Mu he"a ya abuh han aggena inyukod i ha'on. Ta hiya nan adi ahan mabalin hi e' aton ha ababain ta mumbahula' i Apu Dios. ¹⁰Ya ta'on on abigabigat on hiyay imbagan diyen babai i Joseph ya aggena damdama e inilo' hidiyen babai.

¹¹Mu han hin'algo an hinunggop hi Joseph an e muntamu ya hidin tinigon nan babai an ma'id ha ohah nadan himbut hi wahdi ¹²ya inidon diyen babai i hiya ta pilitonan eda malo'. Mu binumtik hi Joseph hi dola mu naguyud nan lubungna an nangidonan diyen babai ot mabati i hiya.

¹³Ya hidin tinigona an binumtik hi Joseph an ammunah diyen lubung an nangidonanay nabati ¹⁴ya namaaggot muntukuk hinadan himbutda. Ta hidin immeda ya alyonan diday, Tigonyu teey inat nan Hebrew an inyanamut ahawa' an on dita'u e bainon te hinunggop hinan alo'a' ta pilitonan ilo'a'. Mu hidin muntukuka' ¹⁵ya binumtik mohpe an aggena hinangut tun lubungna.

¹⁶Ot ena ipa'eh diyen lubung ta ingganaot umanamut hi ahawana i diyen nahdom. ¹⁷Ot uhuhonan alyonay, Nayya mahan han inyanamutmun Hebrew an namaag ya hinggopa' hinan alo'a' ta eya' piliton an ilo'. ¹⁸Mu nuntukuka' ot bumtik ta hiya nan aggena hinangut tun lubungna.

¹⁹Ya nunhiglay bungot Potipar. ²⁰Ot ena mo ipibalud hi Joseph. Ta e niddum hinadan udum an impibalud nan patul. ²¹Mu hi Apu Dios damdamay bimmoddang i hiya ta ma'ulen hiya nan mumpapto' hinadan nun'ibalud. ²²Ot iyukod nan mumpapto' hinan baludan i Joseph nadan

ibbanan nibalud ya an namin nadan ma'ma'at hidih nan baludan. ²³Ya an namin nadan niyukod i Joseph ya maphod di numbalinana te hi Apu Dios di bimmoddang i hiya. Ta hiya nan madinol nan mumpapto' hinan baludan hi nangiyukodana i diyen tamu i Joseph.

Hay Nun'inopan Nan Duwan Balud

40 ¹Indani ya nan punha"angon nan patul hi tinapay ya nan niyukodan nan inumon nan patul hi ad Egypt ya waday numbahulandah nan patul ²ta hiya nan bimmungot nan patul i dadiyen duwan ap'apu. ³Ot ena ipibalud didah nan way nibaludan Joseph hi way balen nan ap'apun di mungguwalya. ⁴Ot iyukod nan ap'apun di mungguwalya dida i Joseph ta nadnadnedahdi an hi Joseph di mangipadutu' i dida.

⁵Ya i han nahdom ya nun'inop nan niyukodan nan inumon nan patul ya nan punha"angonah tinapay. Ta nundihhandan nun'inop i diyen ohan nahdom. Mu nan ininopda ya agge numpaddung di ibalinana. ⁶Ta hidin nawi"it an e tinigon Joseph dida ya tinigonan minomnomanda. ⁷Ot mahmahana hi'on nganney gapunah eda minomnoman. ⁸Ya alyonday, O te waday ininopmi mu ma"i'd ha mabalin hi mangibagah nan ibalinana.

Ya alyon Joseph di, Hay alpuwan nan abalinan an mangibaga hi ibalinan di inop ya hi Apu Dios. Ot uuhonyuya nan ininopyu.

⁹Ya inhipun nan niyukodan di inumon nan patul an ibaga nan ininopna an alyonay, Hay ininop'u ya han nitanom an greyp hinan way hinanggab'u ¹⁰an tuluy hapangna. Ya indani ya timmulu nan tubuda ot humabungda. Ta lo'tat ya natong ot malumda nan bungana. ¹¹Ta namaag nan inodna' an basun di patul ot e' pangipoghan hinan danum di bungana ot iye' hinan patul ta inumona.

¹²Ya alyon Joseph di, Hay ibalinan nan tuluy hapang an ininopmu ya tuluy algo. ¹³Te mala"uh di tuluy algo ya umaan'ah tun baludan te pumbangngadon da'ah nan patul hidin tamum tuwali. Ta minaynayun nan tamum an he"ay iyukodan nan inumon nan patul. ¹⁴Ot hanat hitun pumbangngadam hinan tamum ya nomnomnomona' bahan ta ihapita' hinan patul ta alina ya ilubusa' hitun baludan. ¹⁵Te ha"on ya ona' atdog inibtik hinan numboblayanmin Hebrew. Ot teen ad uwani bo ya waa' hitun baludan an ta'on on ma"i'd ha bahul'u.

¹⁶Hidin dingngol nan munha"ang hi tinapay an maphod di ibalinan nan ininop nan ibbana ya alyonan Joseph di, Hay ininop'u'e pibo ya han tulun bahket an inaktu'. ¹⁷Ya hay nittuh nan niyuhhun an bahket ya mun'aphod an tinapay an anon nan patul mu inan nadan hamuti an ta'on on nunnanongdah nan bahket an inaktu'.

¹⁸Ya alyon Joseph i hiyay, Hay ibalinan naen tulun bahket ya tuluy algo. ¹⁹Te mala"uh di tuluy algo ya umaan'ah tun baludan ta ipaputul

nan patul di ulum. Ya ena mohpe impitattayun di adolmu ta hay hamutiyan mangan hi lamohmu.

²⁰Ya hidin nala'uh di tuluy algo ya nadatngan nan punnomnomandah niyayyaman nan patul ta inamungnan namin nadan ap'apu ot ipaltiyana dida. Ot ipalah'una dadiyen duwan nibalud an nan punha'angonah tinapay ya nan niyukodan di inumona. ²¹Ot pumbangngadona nan niyukodan di inumonah nan tamuna tuwali. ²²Mu nan punha'angonah tinapay ya impapatena. Ta nipa'annung an namin nan imbagan Joseph an a'at nan ininopda. ²³Mu ta'on on athidi ya liningling nan niyukodan nan inumon nan patul hi Joseph.

Hay Ininop Nan Patul

41 ¹Hidin nala'uh di duway tawon ya ininop nan patul an wahdi anu hinan da'ging di wangwang an nungngadan hi Nayl an tumtumma'dog. ²Ya alinah on tinigonay pitun mun'atataban baka ya nun'apdih di up'updan limmotwa'dah nan wangwang ot inayundan mangmangngan hinan holo'. ³Ya indani ya nitnuddan limmotwa' di pitu bon nun'apipigut an baka ot eda mihaggon hinadan mun'atataban baka ⁴ot pun'a'anda dida. Ta nipogpog i diye ya inggibo' nan patul.

⁵Mu hidin na'uyung ya ininopna bo han ohay pu'una an gahhilang mu pituy maphod an bungana an na'attongda. ⁶Ya indani ya tinigonan timmuluda boy pitu an bungana mu ma'id ha lamohda te gapuh nan dibdib. ⁷Ya alinah onda pun'a'an nadan pitun maphod an bungana. Ya inggibo' bon nan patul ot alyonah nomnomnay, Tee on'u ininop.

Hay Nangibalinan Joseph Hinan Ininop Nan Patul

⁸Ta i diyen nawi'it ya minomnoman an gapu i diyen ininopna. Ot ipa'ayagnan namin nadan nanginnilah ibalinan di inop ya nadan udum an ibilangdah nun'anomnoman hidih ad Egypt. Ta na'amungda ot uhuhonan dida nan ininopna mu ma'id ha nanginnilah didah ibalinana. ⁹Ya alina mohpe on immeh awadan nan patul hidiyen niyukodan nan inumona ot alyonay, Nipanomnom ta'wa tee i ha'on an handin numbahulanmi ¹⁰i he'a an patul an da'min duwah nan punha'angom hi tinapay ta bimmungot'a ot ipibalud da'mihdih nan baludan hi way balen nan ap'apun di mungguwalya. ¹¹Ya han ohan nahdom ya waday ininopmin duwa an hinnat'on di ibalinana. ¹²Ya wahdi han nibalud an mangmangngilog an Hebrew an hiyay numbalinon nan ap'apun di mungguwalya hi baalna ta hiyay nangibagaanmih nan ininopmi ot ibaganay ibalinana. ¹³Ya nan na'at i da'mi ya niyunnudan hinan imbaganan niyatan nan ininopmi te numbangngadona' hinan tamu' ya nan munha'ang hi tinapay di impapatem.

¹⁴Ya hidin dingngol nan patul hidiye ot pi'ibagonan ipa'ayag hi Joseph. Ta hidin limmah'un hi baludan ot e ni' mumpapukis ot hukkatanay

lubungna ot umeh awadan nan patul. ¹⁵Ya alyon nan patul i hiyay, Wada han ininop'u mu ma'id ha mabalin hi mangibagah nan ibalinana. Mu dingngol'un he'a ya abalinam anun mangibaga hi ibalinan di inop.

¹⁶Ya alyon Joseph i hiyay, Apu patul ha'on ya adi' abalinan mu hi Apu Dios di mangipa'innilah ibalinan nan ininopmu.

¹⁷Ot alyon nan patul di, Ininop'un waa' hinan da'ging di wangwang an nungngadan hi Nayl an tumtumma'doga'. ¹⁸Ya alinah onda limmotwa' hinan nalitingan han pitun mun'atataban baka ya nun'apdih di up'upda ot inayundan mangmangngan hinan holo'. ¹⁹Ya indani ya tinigo' bon nitnuddan limmotwa' di pitun nun'apipigut an baka. Ya ma'id ha tinigo' hi bakah tun ad Egypt hi athidiy napigutanda te nunhiglan adi maphod di tigoda. ²⁰Ya alinah onda nun'a'an nadan namangulun mun'atataban baka. ²¹Mu ma'id ha itiganah nangananda i dadiyen mun'atataban baka te hiyah diyen na'appigutda damdama an adi maphod di tigoda. Ya nipogpog i diye ot igibo'u.

²²Indani ya ininop'u bo han ohay pu'un an gahhilang an pituy bungana an mapmaphodda ya na'attongda. ²³Ya indani ya timmulu boy pitun bungana mu ma'id ha lamohda te gapuh nan dibdib ya naklingda. ²⁴Ya alina boh onda pun'a'an nadan namangulun mapmaphod an bungana. Ta inuhuh'u danaen namin hinadan nanginnilah mangibalin hi inop mu ma'id ha nanginnilah ibalinana.

²⁵Ya alyon Joseph i hiyay, Nan duwan ininopmu ya numpaddung di ibalinanda. Te hi Apu Dios ya impa'innilanan he'a nan ma'at hi udum hi algo. ²⁶Ot nan pitun mun'atataban baka ya nan pitu bon mun'a'aphod an bungan nan gahhilang ya numpaddung di ipa'innilada an dadiye ya pituy tawon an mahawwalan di makan. ²⁷Ya nan na'udin pitun nun'apipigut an baka ya nan pitu bon nakupoh di bungada ya pitu boy tawon an bitil. ²⁸Ta hiyah tuwe nan hi Apu Dios ya impa'innilana i he'a nan atona. ²⁹Te hitun ad Egypt ya waday pituy tawon an mahawwalan di makan.

³⁰Mu indani ya mihukkat han pituy tawon an nunhiglay bitil. Ta hidiyey ³¹ay munlingling hi pinumhodan ni' tuwen boble te nunhiglay aton diyen bitil. ³²Ya manu'e hi numpidwan nipa'inop i he'a ya hidiyey aton Apu Dios an mangipa'innilah adi mibahhoy ena a'atan. Ya atbohadin agagga ya ma'at.

³³Ta hiya nan hay ibaga' i he'a apu patul ya maphod onmu pot'on ha nanomnoman ya innilanay nipto' hi atona ta hiyay ukod an mangipadutu' hinadan makan hitun ad Egypt. ³⁴Ya pot'om bo doha ta diday ukod an mangamung hinan mi'alimah ($\frac{1}{5}$) nadan ma'apit an nitanom hi abobboble tun ad Egypt i diyen pituy tawon ³⁵an dakol di ma'apit ya inamungdah nan pang'amungan hi makan hi abobboble. ³⁶Ta wada ha midadaan hi makan hitun madatngan nan pituy tawon an bitil. Ta mabalin an adi iyaten nadan tataguy inagangda.

³⁷Ya inunnudan nan patul ya nadan ap'apu hidiyen imbagan Joseph.

Hay Numbalinan Joseph Hi Gobelnador Hi Ad Egypt

³⁸Ot alyon nan patul hinadan ap'apu di, Hay punnomnom'u ya ma'id ha udum hi nanomnomnoman mu hi Joseph an hiya nan nidduman nan Espiritun Apu Dios. ³⁹Ya alyon nan patul i Joseph di, Ten he'ay nangipa'innilaan Apu Dios i nae ya na'innilan ma'id ha umat i he'a an nanomnoman ya innilanay nipto' hi atona. ⁴⁰Ot he'ay pot'o' hi pangiyukoda' hi an namin nadan ma'ma'at hitun boblen pumpapto'a'. Ot an naminda tun tatagu' ya nan ibagam di unudonda. Ta nabakbaktuwa' ya abuh an gapuh nan sa'ad'u. ⁴¹Ot ad uwani ya he'a moy munggobelnador hitun ad Egypt.

⁴²Ya inaan nan patul nan singsingna ot ipihu'lubnah gamat Joseph. Ya hidiyen singsing di mangipa'innila an pinto' nan patul hi Joseph ta hiyay gobelnador. Ot lubunganah nan maphod an linen ot ipibanggolnay balitu' i hiya. ⁴³Ot idatna i Joseph nan lugana ta hiya moy mi'adwah nan patul hi sa'adna ta nan pangipluyana on pun'itkuk nadan nangipangulu ta ipatigon nadan tataguy punlisitudan hiya. Ta athidiy na'at hidin pinto' nan patul hi Joseph hi gobelnador hi ad Egypt.

⁴⁴Ot alyon bon nan patul i hiyay, Ta'on on ha'on di patul hitun ad Egypt mu wada'ey adim iyabulut ya adi mabalin an ma'at. ⁴⁵Ot ngadanahan Joseph ta hi Sapenat-Paneah an ngadan di i Egypt. Ot ipa'ahawanah Joseph i Asenat an imbabalen Potipera an padi hi ad On.

⁴⁶Ta e impong Joseph an e tinigo nadan bobleh ad Egypt. Ya hay tawonah din inhipunan nuntamuh nan patul hi ad Egypt ya tulumpulu (30).

⁴⁷Ya immannung an hidin namangulun pituy tawon ya mun'ahawwalan di makan hi abobbolehdi. ⁴⁸Ta impa'amung Joseph nadan makan i diyen pituy tawon on ena impiha"ad hinadan pang'amunganda hinadan makan hinadan boble te an namin an bobleh ad Egypt on waday pang'amunganda. ⁴⁹Ya dakkodakkol di inamungda an makan an umat hi dinakol di panag hinan baybay. Ta lo'tat ya adida mo pa'abbilang ot idinongda mon mangitudo' hi bilangna.

⁵⁰Hi Joseph ya nawadaday duwan imbabaleda i Asenat hidin agge ni' nadatngan di bitil. ⁵¹Ta hay nungngadanah nan panguluwan ya hi Manasseh te alyonay, Hi Apu Dios di namoddang i ha'on ta liningling'un namin nadan napalpaligata' ya hay e' nihi"anan i da ama. ⁵²Ya nan mi'adwa ya nginadanana ta hi Epraim te alyonay, Hi Apu Dios di nangdat hi holag'uh tun boblen napalpaligata'.

⁵³Indani tatawwa ya napogpog nan pituy tawon an mahawwalan di makan hi ad Egypt. ⁵⁴Ya nihipun mo nan pituy tawon an bitil an miyunnudan hinan inalin Joseph. Ta an namin nadan nun'ihaggon an boble ya makulangandah makan mu hi ad Egypt e ya waday makan hi

nun'iyalangda.^a ⁵⁵Ta hidin mun'apuhanda mo nadan i Egypt hi anonda ya eda mo mumpumbagah nan patul. Mu alyon nan patul di, Eyu ibagan Joseph ta nangamung nan alyona ya hiyay inunudyu. ⁵⁶Ya hidi mon nun'ihinap nan bitil hi abobbobleh ad Egypt ya impibughul Joseph an namin nadan eda nang'amungan hi makan ta pun'igattangdah nadan i Egypt te nunhigla mo nan bitil. ⁵⁷Mu nihinap hidiyen bitil hi abobbobleh tun luta ta umeda moy atagutaguh ad Egypt ta eda gumattang hi makan i Joseph.

Hay Immayan Nadan Imbabalen Jacob Hi Ad Egypt

42 ¹Hi Jacob ya dingngolnan waday makan hi ad Egypt ot alyonah nadan imbabalenay, Undan namaag ya nuntoto'olan ayu ya abuh ²yaden dingngol'un wada anuy makan hi ad Egypt. Makak ayu ta e ayu gumattang hidi i ha anon ta'u ta adi ta'u ni' mateh inagang ta'u. ³Ta nakakda mo nan himpulun (10) imbabalen Jacob ot ipluydah ad Egypt ta eda gumattang hi makan. ⁴Mu agge ni'yayon Jacob hi Benjamin an hi ibban Joseph te iyaguhnay ma'at bon hiya. ⁵Ta ni'ye dadiyen imbabalen Jacob hinadan umeh ad Egypt an e gumattang hi makan te ta'on on hi ad Kanaan ya waday bitil.

⁶Ta hi Joseph an hiya nan gobelnador hi ad Egypt ya hiyay e gumattangan di tatagun nalpuh abobboble. Ya hidin imme nadan i'ibana ot munyu'ungdah hinangngabna ta ipatigodan bainanda. ⁷Ya hidin tinigon Joseph nadan i'ibana ya immatunana dida. Mu hay impatigona i dida ya aggena in'innila dida ta nunhiglay panapitna i dida an alyonay, Danay bobleh nalpuwanyu?

Ya alyonday, Hi ad Kanaan mu immali amin gumattang hi makan. ⁸Hi Joseph ya immatunana nimpe an dida nadan i'ibana mu dadiyen i'ibana ya aggeda immatunan hiya.

⁹Ya nipanomnom i hiya din ininopnan niyatanda ot alyonan diday, Umman on ayu nee immalin muns'i'im an alyonyu on ta tigonyuy a'at tun boblemi ta innilaonyuy atonyun mangabak i da'mi.

¹⁰Ya alyonday, Apu Gobelnador, ma'id atog ha athinah ninomnommi te da'min baalmu ya immali amin gumattang hi makan ya abuh. ¹¹Ya agge ami atog immalin muns'i'im te adi ami ma'laiyah. Te da'mi ya hina'aggi amin ohay hi amami.

¹²Ya ipapilit Joseph an alyonay, Layahyu te innila' ot immali ayun muns'i'im hitun boblemi.

¹³Ya alyonday, Apu Gobelnador, da'min baalmu ya himpulu amit duwah (12) an imbabalen di ohan taguh ad Kanaan. Nan udidyanmi ya nabati i amami ya nama'id nan oha.

¹⁴Ya alyon bon Joseph di, Ot hiya tatawwa neen immali ayun muns'i'im. ¹⁵Ot hay pamatna' i da'yu ta panginnilaa' an adi ayu munlayah

^a 41:54 Nan Na'na'at 7:11-16

ya adi mabalin hi umanamut ayu ta ingganah on umalihtu nan udidiyan an hi ibbayu. Hinaen inali' ya ay damdama nan patul di ud mandal. ¹⁶Ot mahapul an ume ha oha i da'yu ta ena awiton nan udidiyanyu. Ya da'yun udum ya mibalud ayu ta ingganah innilao' an immannung nan imbagayu. Te adi'e ya immannung an immali ayu nimpem muns'i'im. ¹⁷Ya hidin inalinah diye ot ena ipibalud didah tuluy algo.

¹⁸Ya hidin mi'atluh algo ya alyon Joseph i diday, Ha'on ya hi Apu Dios di un'unudo' ta hiya nan adi da'yu ipapate mu gahin di atonyu tun ibaga'. ¹⁹Ot ta'omman ya oha i da'yu ha mabatih tun baludan ya imme ayun udum ta iyeyu nan ginatangyu ta adida ma'agangan nadan tinaynanyuh nadan numpunhituwanyu. ²⁰Mu mahapul nimpe an awitonyuhtu nan udidiyanyu ta panginnilaa' an adi ayu munlayah ta adi da'yu ipapate. Ya inabulutdah diyen inalina.

²¹Ya humanahapitdan alyonday, Immannung mahan an din inat ta'u i Joseph di gapunah athituy ma'ma'at i dita'uh ad uwani. Mumpahpahmo' peman tuwali i dita'u mu ay ta'u napukit. Ta hiya mo nan ad uwani ya athituy pumpaligatan ta'u.

²²Ya alyon Ruben di, Undan tuwali agge' pinadanan an alyo' i da'yuy adi nginin di atonyu mu adiyu donglon. Ta hiyah tuwe nan ad uwani tee ya miballoh i dita'u nan ena nama'idan.

²³Mu dida ya aggeda innilan na'awatan Joseph hidiyen punhahapitanda te hidin ni'hapitdan hiya ya waday nangibalin. ²⁴Ot taynan Joseph dida ot e kumba ot ahi mumbangngad ot hi Simeon di ipabaludna yaden tigdiggonan namin.

²⁵Ot honagona mohpey e mangikalguh nan alandan makan ot ibagana boh nadan nangittu ta pun'ipongdah nadan uhhun di sakuda nan pihhun namayadda ya ta idadaananda didah balundah nan awon. ²⁶Ot pun'ikalgadaha nadan dongki nan ginatangda ot makakda.

Hay Immanamutan Nadan I'iban Joseph

²⁷Mu hidih nan immiyananda i diyen nahdom ya inubad di ohay sakuna ta alana ha ipa'anah nan dongki ya tinigonan wahdi nan pihhun imbayadna hi uhhun nan saku. ²⁸Ya mungkalih nadan i'ibanan alyonay, Wahtu man tee nan numbayad'un impabangngaddah tun uhhun nan nisaku. Ya nginumhopda ta munggayayonggongdah takutda te alyonday, Tanganu nin on waha athituh pangat Apu Dios i dita'u.

²⁹Ta immanamutdah ad Kanaan ot uhuhondan amadan namin nadan na'na'at i dida, ³⁰an alyonday, Umman ma'abbungot nan gobelnador i da'mi te ipapilitna an e ami anu muns'i'im hi bobleda. ³¹Ot alyonmin hiyay, Agge ami attog immalihtun e muns'i'im te da'mi ya adi ami munlayah an tatagu. ³²Ya himpulu amit duwan (12) hina'aggi an ohay hi amami. Mu nama'id di oha ya nan udidiyanmi ya nabati i amami.

³³Ya alyonaot di, Hay panginnilaa' an adi ayu munlayah ya mataynan di oha i da'yuhthu ya imme ayun udum ta iyanamutyu nadan makan an ginatangyu ta adida ma'ulat nadan tinaynanyu. ³⁴Mu mumbangngad ayuhthu an i'uyugyu nan udidianyanyu ta panginnilaa' nimpe an adi ayu munlayah ya agge ayu immalin muns'i'im hitun boblemi. Ta ahi' mohpe ilubus tun ibayu ya mabalin bon umali ayun gumattang hitu.

³⁵Hidin inubaddan namin nan bobod di sakuda ya tinigodan nipnipong an nun'iyuhhun nadan pihhun imbayadda. Ya timmakutdan namin an ta'on on hi amada. ³⁶Ya alyon Jacob i diday, Te on lo'tat ya napuhdan namin hantudan imbabale'. Te nama'id hi Joseph ya ma'id hi Simeon ya ad uwani bo ya iyeyuh Benjamin. At'ehna ya te on ammunaa' hi e munligligat an e numanomnom.

³⁷Ya alyon Ruben i hiyay, Ta'on ya indinolmun ha'on hi Benjamin ta alina'eh on ma'id ha iyanamut'un hiya ya nan duwa attog an imbabale' an linala'i di pangiballoham.

³⁸Mu alyon Jacob di, Hi imbabale' e damdaman hi Benjamin ya adi mabalin hi mi'yalin da'yuh ad Egypt. Te innilayun hiya mo ya abuh han nabati hinan holagmi i inanan hi Rachel te on nimpe nate nan ibana. Ya alina mahan bo ya waday ma'at i hiyah adi maphod hinan awon ya undan adi' iyate te teen amammaa' mahan mo.

43 ¹Nan bitil hi ad Kanaan ya nunhigla mahan mo. ²Ta hidin napuh nan makan an na'alah ad Egypt ya alyon Jacob hinadan imbabalenay, Ume ayu bo ta e ayu gumattang hi anon ta'u.

³Ya alyon Judah di, O mu nganney atonmin pinadanan nan gobelnador an adimi anu ipidpidwan e mumpatigon hiya hi'on adimi i'uyug nan udidiyanni. ⁴Mu iyabulutmu'e ta mi'yali ya mabalin. ⁵Mu adim'e pi'yaliyon ya adimi goton an ume te hiyah diyey inalinan ma'id'e nimpe ha i'uyugmi ya udu'dulnay adi ami mumpatigon hiya.

⁶Ya alyon Jacob i diday, Tanganu onyu tuwali imbagan wahtuy ohan hi ibbayu? Tanganu onyu mamaon di e' inomnoman?

⁷Ya alyonday, Manu'eh imbagami ya manahmahanay a'at ta'u an umat i he'a hi'on agge'a ni' anu nate ya hay awadan di udum hi i'ibami. Ya undan innilamih on imbagami'e ya mahapul bon tigonah Benjamin.

⁸Ot alyon Judah i amaday, Pi'yaliyommot hi Benjamin ta wan makak ami te undan adi lo'tat ya inyate ta'uy inagang ta'un namin an namamah nadan u'unga. ⁹Ot ibaga' teen hi Benjamin ya tigo' ta ma'id ha ma'at i hiya. Mu alina'eh on waha ma'at i hiya ya ha'on di nangipabahulam hi inggana. ¹⁰Te onha otahan ha agge natanaktak di akakanmi ot wan numpidwa amin numbangngad hi ad uwani.

¹¹Ya alyon amaday, At'e damdamah nan gahin on mi'yali ya aga ta piliyonu dohah nadan maphod an wahtun boble ta'u ta idatyu i diyen gobelnador. Ot mangalada i dohah nan danum di iyukan ya nadan middum hi

makan ya nadan udum an bungan di nitanom. ¹²Ya alyon bon Jacob i diday, Mahapul an munduway bilang di pihhun ikakyu ta ipabangngadyu nan bayad nan namangulun ginatangyu te alina hi nalinglingdah din nangikalgaanda. ¹³Ta'omman mo ya inawityu tun ibayu ta mi'baga ayun ume. ¹⁴Ot hanat nan ongal di abalinanan Dios ya hom'on da'yu ta mabalin an ilubusna nan ibayun hi Simeon ya ni'ibangngadonah Benjamin hitun umanamutanyu. Ya apyana'e tuwalin waday ma'at i dida ya ma'id ha mabalin ta'u.

Hay Ni'yayan Benjamin Hi Ad Egypt

¹⁵Hidin indadaandan namin nadan midat hinan gobelnador ya nan pihhun nadubliy bilangna ot umeda an ni'yeh Benjamin. Ta hidin dimmatongdah ad Egypt ot eda tigon nan gobelnador. ¹⁶Ya hidin tinigon Joseph hi Benjamin ot alyonah nan baalnan mumpapto' hi balena di, T'uyugmu datuwen linala'ih balemi ya pinaltim ha ihdami ya inha"angmu ta mi"andan ha'on hi mawod. ¹⁷Ta inunud nan baal nan inalin Joseph.

¹⁸Ya hidin mangmangngedan hina'aggi ya way ohaon kimmobaal te hay ninomnomda ya alyonday, Manu'e nin hi inyali dita'uhtu ya gapuh din pihhun numbayad ta'uh hopapna an nipabangngad i dita'u. Ma'id ha mapto' on nganney atondan dita'u ya numbalinon dita'uh baalna ya ni'yalana tudan dongki ta'u.

¹⁹Ta hidin hiyah dimmatongdah nan way panto ot alyondah nan baal di, ²⁰Ibba', da'mi din immali boh tun gimmattang hi makan. ²¹Mu hidin immanamut ami ya tinigomin nipnipong hi uhhun nadan sakumi nan pihhun numbayadmi. Ot wahtun inodnanmi ta ipabangngadmin he"a. ²²Ya indonanmi boy pihhu ta igatangmih makan. Te aggemi attog innila an nipabangngad nan pihhuh nadan sakumi.

²³Ya alyon nan baal i diday, Adi ayu minomnoman i nae ya adi ayu tumakut te nan Dios an dayawon amayu di nangiha"ad hidi ta pihhuyu. Te din imbadyu'e ya nalpah tuwali an inala' i da'yu.

Ot ena ilubus hi Simeon ot iyenah awadanda ²⁴ot inayunan paghapon didah balen Joseph. Ot idatnay liting hi pun'ulahdah nan hupu' hi hukida ot ena panganon nadan dongkida. ²⁵Nadan i'iban Joseph ya indadaanda nan idatda i hiyah umanamutana i diyen mawod te nipa'innilan didan mi"andan hiya.

²⁶Ta hidin immanamut hi Joseph ot eda idat nan inodnandan idatdan hiya ot munyu"ungdah hinangngabna. ²⁷Ya mahmahana an alyonay, Nganney a'at din alyonyun amaman hi amayu? On hiyah diye an matagu ni'?

²⁸Ya alyonday, O matagu nan baalmun hi amami ya mapmaphod an adi mundogoh.

Ot munyu"ungda bo hi punlispidudan hiya. ²⁹Ya hidin indodonganah Benjamin ya alyonay, On hiyah tuwe nan udiayan an alyonyuh hi ibbayu? Ot alyonan hiyah, Hi Apu Dios di munwagah i he"an imbabale.

³⁰Hidin inalinah diye ya innayunan immaan hidi te adi mitpol di luwanah nanigana i ibbanan hi Benjamin. Ot mahanoggop hi kuwartuna

ot kumgahdi. ³¹Ya hidin immudu'dul di punli'nana ot apuwanay angahna ot lumah'un ta ibaganah nan baalna ta manganda.

³²Hidin manganda ya e nahiwwen inumbun i han ohan lamehaan hi Joseph. Ya nadan i'ibana ya tinuppugda dida i han oha bon lamehaan. Ya nahiwweda bo nadan i Egypt te adida pohdon an midmiddum an mi'an hinadan Hebrew te nunhiglay pamihuldan dida. ³³Ya hay nangipabunandah nadan i'ibana ya hi way hinangngab Joseph. Ya nahohonnodda an inumbun an namangulu nan panguluwan ta ingganah nan udidiyan. Ta masda'awda an ugganda muntoto'olan. ³⁴Ya nan midat an anonda ya ma'alan namin hinan lamehaan an panganan Joseph. Ya hi Benjamin di dakdakkol di indatdah anona te numpilimay dinakol di nidat i hiya mu nan nidat hinadan i'ibana. Ta mun'am'amlongdan ni'an i Joseph ot inayundan uminum hi bayah.

Nan Silber An Basun Joseph

44 ¹Hidin makak nadan i'iban Joseph ya imbaganah nan baalnan mumpapto' ta kalgaana nan sakuda ya imbangngadna nan pihhudah nan uhhun di sakuda. ²Ot ibagana bo ta iha'adna nan silber an basunah uhhun nan sakun Benjamin ta middum hinan pihhuna. Ot hidiyey aton nan baal.

³Ta hidin hiyah nawi'it ot makakdan hina'aggi an nun'itakkedah nadan dongkida. ⁴Ya hidin hiyah aggeda immadawwi ya alyon Joseph hinan baalnan mumpapto' hi balenay, Eka ta tundom dida. Ta ni'akhup'a'e ya impa'ohnongmu dida ya inalim di, Tanganu mahan on mapmaphod di impatigon nan gobelnador i da'yu ya athinay pangatyun hiya? ⁵Tanganu mahan on inye'eyu nan silber an basuna an hidiye nan pun'inumana ya usalonan mumbuyun? Adi ahan maphod hinaen inatyu.

⁶Ta hidin ni'akhup hidiyen baal ot ibagana nan imbagan Joseph i hiya. ⁷Ya alyonday, Ibba', tanganu boh on athinay panapitmu? Ma'id man attog ha inatmih athina. ⁸He"a ya innilam di nangibangngadanmih din pihhun tinigomih nan uhhun nadan sakumi an numbayadmih hopapna an inilpumih ad Kanaan. Ya tanganu boh onmi iye'e ha silber onu balitu' hi balen nan ud baal i he"a? ⁹Tigomdih tudan kalgami ta inakhupam'e ya ta'on on mate nan nangala ya numbalinon da'min udum hi himbut nan ud baal i he"a.

¹⁰Ya alyonay, Mabalin mu hay pinhod'u ya ammuna nan ohan nangala hi mumbalin hi himbut'u ya immanamut ayun udum.

¹¹Ta way oha mo i dida on nunlo'ahnay kalganah nan nangitakkayana on inubadnay sakuna. ¹²Ta inhipun nan baal Joseph hinan sakun nan panguluwan di tigotigo ta ingganah nan sakun nan udidiyan an hi Benjamin. Ya hinan sakun Benjamin di nangakhupanah nan basu. ¹³Ta punhethet nadan i'ibanay lubungda hi eda inomnoman. Ot pun'ittuda mo boy kalgadah nan dongkida ot ibangngaddan namin hi boble.

¹⁴Ya hidin nidatongdah balen da Joseph ya wahdi ni' an agge nakak ot munyu"ungdah hinanggabna.

¹⁵Ya alyon Joseph i diday, Tanganu mahan tuwalih on waha athinah inatyu? Undan aggeyu innila an nan tagun umat i ha"on ya waday atonan manginnilah nan mangako?

¹⁶Ya alyon Judah di, Aggemi innilay ibagami i he"a Apu Gobelnador. Te ta'on onmi ibaga an ma"id ha bahulmi ya ma"id ha hilbina te hituwey pundusan Apu Dios i da'min baalmu hinan emi numbahulan. Ot hiya nan numbangngad ami ta ta'omman attog ya numbalin amin namin hi himbutmu ta adi ammuna nan ud saku hinan na'alaan nan basum.

¹⁷Mu alyon Joseph di, Adi mabalin an e' aton hinae. Te ha"on ya ammuna nan nangalah nan basu' di mumbalin hi himbut'u. Ot da'yun udum ya mabalin an umanamut ayu i amayu.

¹⁸Ot e mihaggon hi Judah i Joseph ot alyonay, Apu Gobelnador innila' an he"a ya nipaddung di abalinam hinan patul mu adi'a bahan bumungot ta anusam an donglon hituwen ibaga'. ¹⁹Te hidin hopapna ya minahmaham hi'on waday hi amami onu ha udum hi hi ibbamih lala'i. ²⁰Ot alyonmiy wadah amami an amamma mo. Ya wada bo nan udidiyanmin lala'in nawadah din amamma moh amami. Ot ibagami bon wada han ohan hi ibbana mu nate ta oha nan udidiyan an nabati i didan holag amami i inana. Ta hiya nan hiya ahan di pohpohdon amami. ²¹Ya hay imbagam i da'mih din nanguhuhanmi ya alyom hi i'uyugmi ta tigom. ²²Ot ibagami bon he"a an hiya ya adi mabalin hi taynanah amami te alinah hiyay iyaten amami. ²³Ya alyom hi adimi ipidpidwan mumpatpatigon he"a hi'on adimi i'uyug. ²⁴Ta hidin immanamut ami ot uhuhonmi nan inalim i amami. ²⁵Mu hidin napuh din inalami tun makan ya alyon bon amamiy umali amin gumattang. ²⁶Mu imbagamin hiya an adi'e mi'yalih Benjamin ya adi mabalin hi mumbangngad amihtuh ad Egypt. Mu mi'yali'e ya mabalin te ninonomnommi nimpe din imbagam i da'mi. ²⁷Ya alyon amamiy, Innilyun duwaday holagmi i ahawa' an hi Rachel. ²⁸Mu tinaynana' hinan oha ta hay punnomnom'u ya inan di layon te ma"id ha numbangngad i hiya. ²⁹Ot alyonyu'e boh tun hi ibbanay pangihwanyu ta alina boh waha athidih ma'at i hiya ya onyu e pun'udman di e' inomnoman hi ad uwanin amammaa' ta alinah on hiyay inyate'.

³⁰Ot inayun Judah an alyon i hiyay, Hiya nan onha mumbangngada' ya tigonan ma"id ha inyanamut'u i Benjamin ³¹ot ay da'miy lummuh atayana. Te nunhiglay punnomnomna ituwen udidiyanmi. ³²Ya namama mahan teen imbaga' i hiya an alina'eh on waha athidih ma'at ya ha"on di ud bahul hi inggana. ³³Undan bahan adi mabalin an ta'on attog ya ha"on di nihukkat i ibba' hi pumbalinom hi himbutmu ta hiyay mi'ibangngad hitudan i'iba'. ³⁴Te ha"on ya ma"id damdama ha ato' an umanamut hi'on

ma'id hituwen hi ibbami te adi' abalinan an tigon hi amami an nunhiglay ena inomnoman hi'on ma'id hi Benjamin.

Hay Numpa'innilaan Joseph Hinadan I'ibana

45 ¹Lo'tat mo ahan ya adi pa'itpol hi Joseph hi li'ninah hinangngab nadan baalna. Ot palah'unona mo dida ta ammunadah nadan i'ibanan nabati.^b ²Ya nunhiglay kogana ta dingngol nadan i Egypt ot eda ipa'innilah nadan wahdih nan palasyun nan patul.

³Ot alyon Joseph hinadan i'ibana di, Umman tatawwa ha'on hi Joseph. On immannung an matagu ni' hi ama? Mu nadan i'ibana ya namaag ya mano'olda hi nangngolanda i diye an gapuh takutda. ⁴Ot ayagana dida ta mihaggondan hiya. Ot ipidwan Joseph an alyon di, Ha'on nimpe hi ibbayun hi Joseph an inihbutyuh nadan immalihtu hi ad Egypt. ⁵Mu adi ayu minomnoman i diyen inatyun ha'on ya adi ayu bumungot hi adolyu an gapuh nangigattanganyun ha'on. Te hay nangipiyalih tun ha'on ya hi Apu Dios ta wan ha'on di usalona ta way aton di tatagun mihwang ituwen bitil. ⁶Te duway tawon mo teeh tuwen bitil ya minaynayun hituwe hi limay tawon ta mamama mon adi tummol di mitanom. ⁷Ta hiyah tuwe nan impamanguluwa' hitu i Apu Dios ta mipatigo nan ongal an abalinnan mangihwang i dita'u ituwen bitil. ⁸Ta hiya nan hay immannung ya bokon da'yuy nangipiyalih tun ha'on te hi Apu Dios. Ta ha'on di nuntugun hinan patul ta inyukodnan ha'on nan pun'ap'apuwana ya an namin an ma'ma'at hi abobbobleh tun ad Egypt. ⁹Ot aga ta umanamut ayu ta eyu ibagan ama an alyonyuy, Hi imbabalem an hi Joseph ya hiyay numbalinon Apu Dios hi gobelnador hi ad Egypt. Ya imbagana an mi'baga ta'u anun umehdin namin.^c ¹⁰Ta e ta'u munhituh ad Gosen hidih ad Egypt ta wan mihaggon ta'un hiya ta hidi ta'un namin an he"a ya da'min imbabalem ya nadan apapum ya nadan kalnerom ya bakam ya an namin an wadan he"a. ¹¹Te hiya anuy ukod hinan mahapul ta'u te minaynayun anuh tuwen bitil hi limay tawon. Ya aggena pinhod an ma'ulat ta'u ya ma'agangan nadan halun ta'u.

¹²Ot inayun bon Joseph an alyon di, Tigonyu ot ha'on mahan hituwen munhapihhapit i da'yu. Ya namama i he'a ibba' Benjamin ya imatunana' mahan i he"a. ¹³Ot ipa'innilayu i ama di anabaktun di sa'ad'u ituwen boble ya nadan udum an tintinnigoyuhtu. Ta umanamut ayu ta eyu awiton hi ama ya immali ayuhtu. ¹⁴Ta imbaganah diye ot awalonah ibbanan hi Benjamin an mungkoga. Ya ta'on on hi Benjamin ya inawalna damdama an mungkoga. ¹⁵Ta hiyah diyen mungkogah Joseph on ena pun'awal nadan i'ibana ta inggana ot opngona didan namin. Ot mi'hapitda mohpe nadan i'ibana i hiya.

^b 45:1 Nan Na'na'at 7:13   ^c 45:9 Nan Na'na'at 7:14

¹⁶Ya hidin na'innilaan nan patul ya nadan ap'apuh nan palasyu hidiyen immaliyan nadan i'iban Joseph ya ta'on on dida ya ma'amlongda.

¹⁷Ot alyon nan patul i Joseph di, Ibagam hinadan i'ibam ta pungkalganda nadan dongki hi makan ta ahida umanamut hi ad Kanaan. ¹⁸Ta eda awiton hi amam ya an namin nadan pamilyadan tinaynandahdi. Ta umalidahtu ta idat'un dida nan ma'allumong an lutahtu hi ad Egypt ta hidiy eda iha"adan ta adida makulangan hi mahapulda. ¹⁹Ya imbagam bo i dida ta alandahtu ha ahida pangiluganan hinadan binabai ya nadan mammanog an imbabaleda ya hi amayu ta umalidahtu. ²⁰Ya adida minomnoman hi panaynandah nadan numpunhituwanda ot ten idat'un dida nan ap'aphodan an lutah tun ad Egypt ta pumboblayanda.

²¹Ot aton nadan imbabalen Jacob hidiyen imbagan nan patul. Ta indat Joseph di punlugananda ya hay anonda hinan awon hi umayanda ya hay pumbangngadanda. ²²Ot idattan bon Joseph didan namin hi lubung. Mu hi Benjamin ya limay indatnan hiya ya han tuluy gahut (300) di silber an pihhu. ²³Ya hay impadonah midat i amana ya himpuluy (10) dongki an nangikalgaandah dakol an mun'aphod an ma'alah ad Egypt. Ya himpulu (10) boy tinna an dongki an nun'akalgaan hi boga ya tinapay ya nadan udum an mahapul amadah nan awon hi umaliyanda. ²⁴Ta hidin nidadaan an namin nadan kalgada ot honagona mohpe dida an alyonay, Ekayu mohpe ya adi ayu munhahannuh nan awon.

²⁵Ta nakakdah ad Egypt ot umanamutdah ad Kanaan hi awadan amadan hi Jacob. ²⁶Ta hidin dimmatongda ot alyondan amaday, Umman eh'a mataguh Joseph an hiyay gobelnador hi ad Egypt. Mu namaag ya nano'ol hi Jacob i diyen inalida an adina patiyon. ²⁷Mu hidin inuhndan namin nan imbagabagan Joseph i dida ya hidin tinigona nadan impadona i dida an iluganana hi umayandahdi ya immamlong hi amadan hi Jacob ya numbangngad nan bikahna.

²⁸Ot alyonay, Maphod ta athinan mataguh imbabale' an hi Joseph. Mahapul mahan an umeya' ta e' tigon ta ahiya' mate.

Hay Immayan Jacob Ya Nadan Holagna Hi Ad Egypt

46 ¹Hi Jacob ya nun'idadaanan namin nadan mabalin an odnanda ot ahida makak. Ya hidin dimmatongdah ad Beerseba ot umohnongda ni' ta idawat Jacob nadan i'nongnah nan Dios an dayawon amanan hi Isaac. ²Ya waday nipatigo i hiya i diyen nahdom an himmapit hi Apu Dios i hiya ot alyonay, Jacob! Jacob!

Ot tobalona an alyonay, O wahtuwa'.

³Ya alyon Apu Dios di, Ha'on nan Dios an dayawon amam ot adi'a tumakut an umeh ad Egypt te ha'on di ukod i da'yu ta pumbalino' hi dakkodakkol nadan holagmuhti. ⁴Te wadaa' an bumoddang i da'yu hi

umayanyuh ad Egypt ya ha'on boy ahi mangibangngad hinadan tanudam ituwen bobleh udum hi algo. Mu he"a ya hidih ad Egypt di atayam. Ta hi a'unguham ya wadah Joseph an mihahaggon i he"a.

⁵Ta hidin nabiggat ot milugan da Jacob ya nadan mammanog an apapuna ya nadan binabai hinan indat nan patul an ilugananda ot makakdahdih ad Beerseba. ⁶An ta'on on nadan halunda ya nadan udum an inilpudah nan nunhituwandah ad Kanaan ya intakinda. Ta imme da Jacob hi ad Egypt an dida nimpem namin hinadan holagna ⁷an imbabalena ya apapuna.

Hay Holag Jacob An Imme Ad Egypt

⁸Hay ngadan nadan linala'in imbabalen Jacob an hay ohah ngadana ya hi Israel ya nadan apapuna an imme ad Egypt ya hi Ruben an panguluwan ⁹ya nadan imbabalena da Hanok ya hi Pallu ya hi Hesron ya hi Karmi.

¹⁰Ya nan imbabalena bon hi Simeon ya nadan tinanudana an hi Jemuel ya hi Jamin ya hi Ohad ya hi Jakin ya hi Sohar ya hi Saul. Hi Saul ya imbabalen Simeon i han i Kanaan.

¹¹Ya nan imbabalena bon hi Libay ya nadan imbabalena an da Gerson ya hi Kohat ya hi Merari.

¹²Ya nan imbabalena bon hi Judah ya nadan imbabalena hi Er ya hi Onan ya hi Selah ya hi Peres ya hi Serah mu da Er i Onan ya nateda tuwalih ad Kanaan. Ya hay imbabalen Peres ya da Hesron i Hamul.

¹³Ya nan imbabalena bon hi Issakar ya nadan imbabalena hi Tola ya hi Puah ya hi Jasub ya hi Simron.

¹⁴Ya nan imbabalena bon hi Sebulun ya nadan imbabalena da Sered ya hi Elon ya hi Jahleel.

¹⁵Ta danae nadan imbabalen Jacob i Leah an agge niddum nan babain imbabaledan hi Dinah. Ya danaen imbabaleda ya nawadadah din awadandah ad Paddan-Aram. Ya hay bilangdan namin ya tulumpulut tulu (33).

¹⁶Ya nan imbabalena bon hi Gad ya nadan imbabalena hi Sepon ya hi Haggi ya hi Suni ya hi Esbon ya hi Eri ya hi Arodi ya hi Areli.

¹⁷Ya nan imbabalena bon hi Aser ya nadan imbabalena hi Imnah ya hi Isbah ya hi Isbi ya hi Beriah ya nan babain hi Serah. Ya hi Beriah ya wadaday linala'in imbabalena da Heber i Malkiel.

¹⁸Ta danae nadan imbabalen da Jacob hinan indat Laban an tagalan Leah an hi Silpah. Ta an naminda ya himpulut onom (16).

¹⁹Ya hay imbabalen da Jacob i Rachel ya da Joseph i Benjamin.

²⁰Ya nadan imbabalen Joseph hi ad Egypt ya da Manasseh i Ephraim. Hay hi inada ya hi Asenat an imbabalen nan padi hi ad On an hi Potipera.

²¹Ya hay imbabalen Benjamin ya hi Bela ya hi Beker ya hi Asbel ya hi Gera ya hi Naaman ya hi Ehi ya hi Ros ya hi Muppim ya hi Huppim ya hi Ard. ²²Ta himpulut opatdan (14) namin di tinanud da Jacob i Rachel.

²³Hi Dan ya imbabalenah Husim.

²⁴Ya hi Naptali e ya hay linala'ih imbabalena ya hi Jahsiel ya hi Guni ya hi Jeser ya hi Sillem. ²⁵Dida damdama nadan imbabalen da Jacob hinan tagalan indat Laban i Rachel an hi Bilhah. Ta hay bilangdan namin ya pitu.

²⁶Ta an naminda an tinanud Jacob an aggeda ni'bilang nadan binabain ahawan nadan imbabalena ya nanomdat onom (66) an immeh ad Egypt. ²⁷Ya middumda'e nadan duwan imbabalen Joseph an niyayyam hi ad Egypt ya napitudah (70) ngammutna an tinanudan Jacob.

Hay Dimmatngan Da Jacob Hi Ad Egypt

²⁸Hidin dimmatongdah ad Egypt ya impamangulun Jacob hi Judah ta ena ibaga i Joseph ta ena damuwon didah ad Gosen. ²⁹Ot e mo milugan hi Joseph hinan punluganana ot umeh ad Gosen ta ena damuwon hi amana an hay ohah ngadana ya hi Israel. Ta hidin nundammuda ot pi'bagonan iyawal i amana ot aganah kogakoga. Ta nadnenadne ot ahi duminong. ³⁰Ya alyon Jacob i hiyay, Ad uwani ya nundadaana' mohpen mate mu ta athitun tinigo da'a an matagu'a aya.

³¹Ot alyon mohpen Joseph hinadan i'ibana ya nadan udum an wadah nunhituwan amana di, Aga mo ta umeya' ta e' ipa'innilah nan patul an dimmatong ayu mohtu hi ad Egypt. ³²Ya imbaga' bon hiya an hay tamuyu ya on ayu munhalun ta in'uyugyun namin nadan halunyu ya an namin nadan gina'uyu. ³³Ot ipa'ayag da'yu'en hiya ta ibaganah on nganney tamuyu ya mahapul an alyonyuy, ³⁴Da'mi an baalmu ya hay tamumi hi nihipun tuwalih a'u'ungami ya mumpapto' hinadan halunmi an umat damdamah nadan a'ammodmi. Athidi'ey ibagayu ya mabalin an hituh ad Gosen di iyabulutnah punhituwanyu. Te nadan tataguh tun ad Egypt ya nunhiglay pamihuldah nadan mumpapto' hi kalnero.

47 ¹Hi Joseph ya immeh awadan nan patul ot alyonay, Dimmatongda mo da ama ya nadan i'iba' an nalpuh ad Kanaan an inaladan namin nadan halunda ya nadan gina'uda ot wahdidan immohnongdah ad Gosen.

²Ot ipa'innilah nan patul nadan liman i'ibanan in'uyugna. ³Ya alyon nan patul i diday, Nganney tamuyu?

Ya alyonday, Da'min baalmu apu patul ya hay tamumi ya mumpapto' hi kalnero an umat hi tamun handidan a'ammodmi. ⁴Mu ten immali amih tun bobleyuh ad uwani te nunhigla nan bitil hi ad Kanaan ta ma'id ha anon nadan halunmi. Ot mabalin'e bahan ya inyabulutmu ta ad Gosen di iha'adanmi.

⁵Ya alyon nan patul i Joseph di, Ad uwani ya immali da amam ya nadan i'ibam ⁶ot ukod'an mangdat hinan ap'aphodan an lutah tun ad Egypt. Punhituwom didah ad Gosen ta hidiy iha'adanda. Ya wadada'en diday abalinanan e mumpastol hinadan halun'u ya inyukodmun dida.

⁷Ot e awiton Joseph hi amana ot ena ipa'in'innilah nan patul. Ot wagahan Jacob hidiyen patul. ⁸Ya mahmahan nan patul di tawona ⁹ya alyon Jacob di, Hinggahut ta tulumpulu (130) moh ad uwani. Ya nunhiglay impala'uh'uh ligat. Mu ho'dod hituwen tawon'u an adi umat hinadan a'ammod'u.

¹⁰Ta hidin nalpah an himmanappitanda ot ipidwan Jacob an wagahan nan patul ot ahida taynan. ¹¹Ot aton Joseph nan imbagan nan patul ta inyena da amana ya nadan i'ibanah nan ap'aphodan an boble an ad Rameses hidih ad Egypt. ¹²Ot idat Joseph di mahapuldan namin an miyunnudan hinan bilangan hina'ammay inatnan nangipiyappong.

Hay Numbalanan Nadan Lutan Nadan I Egypt Hi Lutan Nan Patul

¹³Namammama nan bitil ta lo'tat ya ma'id ha anon nadan i Kanaan ya ta'on on nadan i Egypt. ¹⁴Ya nan inamung Joseph an pihhun nadan i Egypt ya i Kanaan an inggatangdah makan ya inyenah nan palasyun nan patul. ¹⁵Ya hidin ma'id mo ha nabatih pihhun nadan tataguh ad Egypt ya ad Kanaan ya immeda i Joseph ot alyonday, Ma'id mo ha pihhumi mu mahapul damdaman idattan da'mih anonmi te undan adi ami mun'aten namin.

¹⁶Ya alyon Joseph i diday, Ma'id'e mo ha pihhuyu ya inyaliyu nadan halunyu ta hiyay ihukkatyuh anonyu. ¹⁷Ta hiyay inatda an nun'iyeday kabayu ya kalnero ya gulding ya baka ya dongki ta dadiyey inhukkatdah anonda.

¹⁸Mu hidin itawonnana ya mumpapangeda bo nadan tatagu i Joseph ot alyonday, Nganney mabalin i ha athitun ma'id mo ha pihhumi ya napuhda mo bo nadan halunmi te inhukkatmin namin i he'a. Ta ma'id mo ha nabati hi mabalin hi idatmi an ammunay adolmi ya nadan lutami. ¹⁹Undan bahan adi da'mi hom'on ta ta'on atog ya hay adolmi ya nadan lutami inggatangmih makan ta wan adi ami mate. Ta ta'on atog on ami numbalin hi baal nan patul ta hiya moy mangilutah nadan lutami. Ot idattan da'mi bahan hi anonmi ya ha itanommi.

²⁰Ta ginatang mon Joseph an namin nadan lutah ad Egypt ta lutan nan patul. Te an namin nadan i Egypt ya napilitandan nangigatang hinadan lutada an gapuh nan nunhiglan bitil. Ta an namin mo nadan lutah ad Egypt ya nan patul moy ud luta. ²¹Ya atbohadin numbalindah baalnan namin nadan i Egypt. ²²Mu nan lutan nadan padi ya nunnanong an agge nigatang te waday idat nan patul tuwalih anonda ta hiya nan adi mahapul an ihukkatda nadan lutadah makan.

²³Ot alyon Joseph hinadan tataguy, Ad uwanin ginatang'u nadan lutayu ya ta'on on da'yu ta mibilang ayu moh baal nan patul ya aga ta idat'uy eyu itanom. ²⁴Mu nadatongda'e tuwali nadan intanomyu on inaanyu ha dowwan nan patul ta hinan limay nabto' on waha midat hi ohay nabto'. Ta nan mabati ya hidiyey pangalanyuh ahiyu bo itanom ya inanyu mohpen hina'amma nan nabati.

²⁵Ya alyon nadan tataguy, Munhana ami ta himmo' da'mi i he"a. Ot gapu ta maphod di inatmu i da'mi ya munhilbi ami hinan patul. ²⁶Ta numbalinon Joseph hi uldin hidiye an ahigapas'e on mahapul an idat nadan tataguh nan patul nan dowwana. Ta ingganah ad uwani ya hidiyen uldin di unudondah ad Egypt. Ta ammuna nan lutan nadan padi di bokon lutan nan patul.

²⁷Mu nadan tinanud Israel an immohnong hi ad Gosen ya lo'tat ya kimmadangyanda ya dimmakkodakkolday imbabaleda. ²⁸Ya hi Jacob ya himpulut pituy (17) tawon damdamay niha"adanahdi hi ad Egypt te immeh hingгахut ta han napat ta pituy (147) tawona ot ahi mate. ²⁹Ya hidin agagga mo ya mate ya inayaganah Joseph ot alyonan hiyay, Hay ma'udih dawato' i he"an imbabale' ta ahiya' mate ya iyuhhunmuy ta'lem hi ulpu' ta isapatam an adiya' ilubu' hitun ad Egypt. ³⁰Te pinhod'un mateya'e ya inyanamuta' ta eya' ilubu' hinan nilubu'an nadan a'ammot'u. Ya inabulut Joseph hidiyen inalin amana. ³¹Ot alyon Jacob i hiyay, Mahapul an isapatam an atom.

Ot isapatan Joseph an atona nan inalin amana. Ot mumballin hi Jacob hinan nalo'ana ot munlu'bub ta dayawonah Apu Dios.

Hay Nunwagahan Jacob I Da Epraim I Manasseh

48 ¹Indani ya nipa'innila i Joseph an mundogoh hi amana. Ot uyugona mo nan duwan imbabalena an da Manasseh i Epraim ot eda tigon. ²Ya hidin dingngol Jacob an dimmatong da Joseph ya intulidnan bimmangon ot umbun hinan alo'ana. ³Ot alyonan Joseph di, Ipa'innila' i he"a an hidin awadanmih ad Lus hi ad Kanaan ya numpatigon nan ongal di abalinanan Dios i ha"on ot wagahana'. ⁴Ot alyonan ha"on di, Nomnomnomom an pumbalino' hi dakkodakkol di holagmu ta diday pangidata' ituwen boblen ad Kanaan ta wan diday mangiluta hi inggana. ⁵Ot inayun Jacob an alyon i hiyay, Nan duwan imbabalem an da Manasseh i Epraim an niyayyamdah tun ad Egypt ot ahiya' umali ya pohdo' an ibilang didah imbabale' ta umat i da Ruben i Simeon an waday boltanondan ha"on. ⁶Mu nadan udum mon imbabalem ya bokon athidi ta hay mangidat hi boltanonda ya da Manasseh i Epraim. ⁷Manu'e hi ibilang'u da Manasseh i Epraim ya gapuh natayan inam an hi Rachel hi ad Kanaan hidin adadatong ta'uh ad Eprat hi nalpuwan ta'uh ad Paddan-Aram. An nunhiglay hakit di nomnom'u ot ilubu'uh nan way kalatah ad Eprat an hay ohah ngadana ya hi ad Bethlehem.

⁸Ya hidin tinigon Jacob nadan duwan imbabalen Joseph ya alyonay, Nganne datuwen linala'i?

⁹Ya alyon Joseph di, Datuwe nadan imbabale' an indat Apu Dios i ha"on hitun ad Egypt.

Ya alyon Jacob i hiyay, Iyalim didahtu ta wagaha' dida.

¹⁰Ya i diye ya adi mo pa'attigoh Jacob te amamma mo. Ta e inhaggon mon Joseph nadan imbabalena i hiya ot awalon Jacob dida. ¹¹Ot alyon Jacob i Joseph di, Alyo'ot on adi da'a mo tigon mu maphod ta ad uwani ya inyabulut Apu Dios an ta'on on tun imbabalem ya tinigo' dida.

¹²Ot padligon Joseph nadan imbabalena ot e mundu'un hi hinangngab amana an nida'om di angahna hinan dotal. ¹³Ot ahina iyeh Manasseh hi nangappit hi winawwan apuna ya hi Epraim hi way iniggidna. ¹⁴Mu numpa'telon Jacob di ta'lana ta hay ulun Manasseh di nangiha'mawanah iniggidna ya hay winawwana i Epraim an ta'on on hiyay manmannog.

¹⁵Ot wagahanan alyonay, Hi Apu Dios an nunhilbiyan handidan a'ammot'un da Abraham i Isaac ya hiya boy numpapto' i ha'on hi ingganah ad uwani. ¹⁶Ya nan anghel an namoddang i ha'on hi an namin an punligatan ya hanat wagahana datuwen u'unga. Ya hanat gapun dida ya mundingngol di ngadan'u ya hay ngadan handidan a'ammot'un da Abraham i Isaac. Ya hana bo ta munholagda ta dumakkodakkolda.

¹⁷Ya hidin tinigon Joseph an hay ulun nan mi'adwa di nangiha'mawan Jacob hi winawwana ya aggena pinhod hi nanigana. Ot odnana moy winawwan amana ta enaot iyaldan hi ulun Manasseh ¹⁸an alyonan amanay, Bokon hinae te tun panguluwan di pangiha'mawam hi winawwanmu.

¹⁹Mu iyadin amanan alyonay, O innila' tun at'atto' imbabale'. Hi Manasseh ya dumakol damdama boy holagna. Mu tun manmannog an ibana ya nabakbaktu ya dakdakkol di holagna.

²⁰Ta winagahana dida i diyen algo an alyonay, Pohdo' an hay ngadanyuy ngadanon nadan holag'un hi Israel hi'on ayu munhinwawagah ta alyonyuy, Hanat wagahan da'yun Apu Dios ta umat ayu i da Epraim ya hi Manasseh. Ta namangulun nginadan Jacob di ngadan Epraim ot ahi hi Manasseh.

²¹Ot alyon Jacob i Joseph di, Innila' an adi mo madne ya mateya'. Mu hi Apu Dios di bumoddang i da'yu ta hiya nan ibangngad da'yuh nan boblen nadan a'ammot ta'u. ²²Ot he'a Joseph an bokon nadan i'ibam di pangdata' hinan ma'allumong an bobleh ad Sekem. Hiyah diye din inabak'uh nadan tinanud Amor hinan ispada' ya pana'.

Hay Nunwagahan Jacob Hinadan Imbabalena

49 ¹Impa'ayag Jacob nadan imbabalena te pinhodnan ibaga nadan ahi ma'at i didah udum hi algo.

²Ta na'amungda ot alyonan diday, Aga ta ma'amung ayun imbabale' ta donglonyu tun ibaga' an hi amayu.

³He'a Ruben an panguluwan ya niyayyam'ah din mangiloga' an ongal di abalina'. Ta he'ay nabakbaktu ya ong'ongngal di abalinana i da'yun hina'aggi.

⁴Mu umat'ah nan liting an hi kittang on nat'on di nangipluyana ta hiya nan adi minaynayun di ipabaktuwam te nunhiglay inatmun ha'on an hi amam hi em nangilo'an hinan ohan ahawa'.

⁵Ya da'yue Simeon i Libay ya numpaddung di nomnomy an hay pangiyusalanyuh ispadayu ya pamateyu. ⁶Mu ha'on an hi amayu ya adi ahan unnudan hinaen at'atonyu an gapuh bungoty ya pumate ayu. Ya bokon'e bo ya nan akhupanyun halun di bahbahonyu. ⁷Ot hiya nan hay dusayu ya miwakat nadan holagyu.

⁸He'a'e Judah ya ipabaktu da'ah tudan i'ibam ta he'ay tangadonda. Ya abakom di binuhulmu te mabikah'a ⁹ya mi'alig'ah nan layon an nalpah'en inana nan pinatena ya imbanggadnah nan niha'adana ta e mohpe malmallo'. Ya ma'id ha mangipatnan e mamangon i hiya. ¹⁰Ot he'a ya nadan tanudam di nanongnah nabakbaktu hi ma'unud ta ingganah umali nan ohan pinto' tuwalin Apu Dios hi mun'ap'apu ta hiyay unudon di tatagu.

¹¹Ya an namin di mahapulna ya wada. Te nan itanomnan greyp ya ma'abbungada ta ta'on ona e iga'od nan dongkinahdi ta pungkalatna nadan greyp ya mahawwalan damdamay apitona an miyammah bayah. Ta onha mabalin ot hiyay pangilaba'anah lubungna. ¹²Ya gapu ta dakol di inumondan bayah ya bumabbatag di matada. Ya pulaw di bobada te nan dakol an gatas an inu'inumonda.

¹³He'a'e Sebulun ya nan da'ging di baybay di em punhituwan an duma"alan di papol. Ya hay pumboblayanyu ya ingganah ad Sidon.

¹⁴He'a'e Issakar ya mipaddung'ah nan dongki an ta'on on mabikah ¹⁵mu tigona'e nan maphod an pumpastolan ya immet e malo' hidi. Ya gapu ta hidiy pohdonan umohnongan ya lo'tat ya pumbalinon nan ud lutan diye hi himbut.

¹⁶Ya he'a'e Dan ya minaynayun an ma'ohha ayun himpamu'un an umat hinadan udum an i'ibam. Ya atbohadin da'yuy ukod an mumpapto' hinadan tanudanyu an bokon hay udum an tatagu. ¹⁷Te umat'ah nan ulog hinan da'ging di awon an wa'e ha mala"uh kabayu ya ingkalatnah hukinat magah nan nitakke.

¹⁸Ot inayun Jacob an mundasal an alyonay, He'a Apu Dios di pangidinla' hi managun da'mi.

¹⁹Ot ahina bo alyon di, He'a'e Gad ya pudugon da'ah mangako mu wa'e ta munligguh'a ya diday pumpudugmu.

²⁰Ya he'a'e pibo Aser ya maphod di puntanomam te dakol di apitom hi mun'aphod an makan an ay anon di patul.

²¹He'a'e Naptali ya umat'ah nan nibu'an an ulha an mun'ap'aphodday imbabalem.

²²Ya he'a'e Joseph ya mipaddung'ah nan ma'abbugan greyp an nitanom hinan way wa"el an nanaphapang ta kumayatdah nan binattun

alad ²³an ta'on on nunnaud di hinoltapmuh nan inatdan he'a an ay da'a nunhimpapanaan. ²⁴Mu gapuh boddang nan ongal di abalinanan Dios an dayawon ta'u ya agge'a na'abak. Te hi Apu Dios an nanongnan mumpapto' i dita'u di ihi"ugan ta'u.

²⁵Ot hi Apu Dios an ongal di abalinanan namoddang i ha'on an hi amayu di mangidat hi an namin an mahapulmu an umat hi udan ya potang ya ta'on on nan liting an malpuh nan luta. Ta dumakol di halunmu ya holagmu ya bungan di iliya'mu. ²⁶Ot danaey punwagah'un hi amam i he'a hi ipaphodam an ma'id ha nipaddungana. Ta midat i he'an namin danae ta he'a Joseph di mun'ap'apuh nadan ibbam te ongal di abalinam.

²⁷Ya he'a'e Benjamin ya natulid'an umat'ah nan kahuh nan inalahan an mabalin an abakona nan binuhulna ta waday iyanamutna.

²⁸Ta danaey imbagan Jacob hinadan himpulut duwan imbabalena an niyunnudan hinan nat'onat'on an a'atda.

²⁹Ya alyon bon Jacob i diday, Innila' an agagga moy ataya' ta eya' middum hinadan a'ammod'u. Ot hay pohdo' hi eyu pangilubu'an i ha'on ya hidih nan lingab hinan lutan nan tinanud Hit an hi Epron ³⁰hidih ad Makpelah an dommang di ad Mamre hi ad Kanaan. Te hiyah diye din ginatang din hi apu an hi Abraham hinan tinanud Hit an hi Epron ot pumbalinonah lubu'an. ³¹Ta hidiy nilubu'andan himbale i Sarah ya ta'on on da Isaac i Rebekah. Ya hidi boy nangilubu'a' i Leah. ³²Ya adi ammuna nan lingab hi ginatangan apu an hi Abraham hinan tinanud Hit te ta'on on nan puntanoman hidih nan haggona.

Hay Natayan Ya Nilubu'an Jacob

³³Ya hidin nalpah an imbagan Jacob danaeh nadan imbabalena ot buma'tad hinan alo'ana ot inayunan ma'unguh.

50 ¹Ya na'ibagan immeh Joseph ot awalonah amana on mungkoga.

²Ot ibaganah nadan mumbalsamal ta balsamalandah amana. ³Ta napat (40) di algo ot ahida igibbuh an numbalsamal te athidiy pangatdan i Egypt. Ot umukayungandah napituy (70) algo.

⁴Ya hidin nagibbuh an imbaluwanda ot alyon Joseph hinadan ap'apu an puntamuwon nan patul di, Ibagayu bahan hinan patul tun alyo'. ⁵Te hi ama ya nunsapataona' ot ahi mate an mahapul an ad Kanaan hinan iniphodnan lubu'an di e' pangilubu'an i hiya. Ot hiyay ibagayu bahan hinan patul ta wan iyabulutnay umaya' ta e' ilubu' hi amahdi ya ahiya' mumbangngad.

⁶Ya hidin imbagadah diyeh nan patul ya inyabulutnan alyonay, O ta'omman ya imme'a ta unudom nan insapatam i amam. ⁷Ot makak mo da Joseph an ni'ikakdan namin nadan mi'tamuh nan patul ya an namin nadan ap'apuh abobboble hi ad Egypt ⁸ya da Joseph mohpe an hina'amma ya nadan i'ibana an dida damdaman hina'amma. Ta hay nabatih ad Gosen

ya ammuna nadan mammanog an imbabaleda ya nadan halundan guldung ya kalnero ya baka. ⁹Ya wadada boy ni'ye an nungkabayuday udum ya numpunluganday udum hinadan kalesa ta dakkodakkoldan imme.

¹⁰Ya hidin nipto'dah nan pun'ilikan hi ad Atad an nihaggon hinan wangwang an nungngadan hi Jordan ot umohnongda ni' hidi ot oltondan kungah hakit di nomnomda. Ot ipangpangulun Joseph han pundayawanda i diyen pumbaluwanda hi pituy algo.

¹¹Ya nadan i Kanaan an nanigo i diyen immukayungan nadan i Egypt ya alyonday, Immannung an nahamad di immukayunganda an gapuh nan nate. Ta hiya nan nginadanandah diyen boble ta ad Abel-Misraim.

¹²Ta nadan imbabalen Jacob ya inatda nan imbagan amadah atonda. ¹³An inyanamutday adolnah ad Kanaan ot eda ilubu' hinan lingab hi ad Makpelah an ginattang Abraham hinan tinanud Hit an hi Epron. Hidiyen lingab ya nihaggon hi ad Mamre. ¹⁴Ta hidin nagibbuh an inlubu' da Joseph hi amana ot mumbangngaddah ad Egypt an didan namin hinadan i'ibana ya an namin nadan i Egypt an ni'ye i dida.

¹⁵Nadan i'iban Joseph ya nawada moy olomda i Joseph hidin nateh amada te alyonday ma'id ha mapto' ya iballohna mon dida din inatdan hiya. ¹⁶Ta hiya nan hinnagda han e nangipa'innilan hiya an alyonday, Hidin atagun ama ta'u ¹⁷ya inalinan da'mi ta ibagamin he'ay em punlinglingan hidin adi ahan maphod an inatmi an da'min baal nan Dios an dayawon ama ta'u. Ta hi Joseph ya namaag ya kungah din nangibagaan nan hinnagda. ¹⁸Ot ume nadan i'ibanah awadana ot munyu"ungdah way hinangngabna ot alyonday, Da'mi ya nundadaan amin mumbalin hi baalmu.

¹⁹Mu alyon Joseph i diday, Adi ayu tumakut i ha'on te bokon ha'on hi Apu Dios an hiya nan munhumalya ya mundusah tagu. ²⁰Da'yu ya manu te adi maphod di inatyun ha'on. Mu hi Apu Dios ya numbalinonah maphod ta mabalin an ad uwani ya adida mate nadan tatagu an gapu ituwen bitil. ²¹Ot hiya nan adi ayu tumakut ot ha'on di ukod an mangdat hi mahapul nadan imbabaleyua ya ta'on on da'yu. Ta nipa'amlongda mohpe an gapuh nan ma'ulen hapitna i dida.

Hay Natayan Joseph

²²Hi Joseph ya ninayun an hidih ad Egypt di nunhituwana an didan namin hinadan i'ibanan holag amana ta inggana ot mateh din hinggahut ta han himpuluy (110) tawona. ²³Ta tinigonay apapun Epraim ya ta'on on nadan imbabalen Makir an imbabalen Manasseh te ibilangna didan pitlun di apapuna.

²⁴Hidin agagga ya mateh Joseph ya imbaganah nadan i'ibanan alyonay, Adi madne ya mateya' mu hi Apu Dios di ukod an mangibangngad i da'yuh nan boblen inalinah idatnah nadan holag Abraham ya hi Isaac

ya hi Jacob. ²⁵Ot hamadonan didan alyonay, Hitun ibangngadanyuh ad Kanaan ya tigonyu bahan ta odnanyu nadan tungal'u. Ot isapatadan atonda. ²⁶Ta hi Joseph ya nateh din hinggahut ta himpuluy (110) tawona ot balsamalonda ot iha"adda i han lungun.